

DIPLOMADOLGOZAT

Majorné Szécsényi Erika

2024.

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Szent István Campus

Vidékfejlesztés és Fenntartható Gazdaság Intézet neve

Emberi erőforrás tanácsadó mesterképzési szak

AZ ÉLETHOSSZIG TARTÓ TANULÁS ÉS A NŐK HELYZETE

Belső konzulens:	Suhajda Csilla Judit egyetemi docens
Belső konzulens intézete/tanszéke:	Agrár- és Élelmiszergazda- sági Intézet Nemzetközi- szabályozási és Gazdasági Jogi Tanszék
Külső konzulens:	Név beosztás
Készítette:	Majorné Szécsényi Erika

Szent István Campus, Gödöllő

2024.

TARTALOMJEGYZÉK

1. BEVEZETÉS ÉS CÉLKITŰZÉSEK	2
1.1 Bevezetés	2
1.2. Célkítűzések.....	4
1.3. A kutatás hipotézisei.....	5
2. SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS	6
2.1. A kezdetek.....	6
2.2. A középkori tanulás	8
2.3. Az újkori oktatás	9
2.4 Újra a jelenben	10
2.5. A nők helyzete a történelem során az oktatásban	11
2.6. A nők helyzete a munkahelyeken, az egész életen át tartó tanulás háttere	16
2.7. Lifelong learning - élethosszig tanulás	22
2.8. A tanulás jövője – a jövő tanulása. A Mesterséges Intelligencia	24
2.9. A generációk szemszögéből, különös tekintettel a nőkre	26
3. ALKALMAZOTT MÓDSZEREK	34
3.1 A kérdőív	34
3.2. Releváns szekunder adatbázisok feldolgozása	35
3.3 Az IBM SPSS Statistics program	36
4. A KUTATÁS EREDMÉNYEI ÉS ÉRTÉKELÉSÜK	39
4.1. A kérdőíves kutatási minta bemutatása	39
4.2 Szekunder adatbázisok	47
4.3 IBM SPSS Statistics lekérdezés eredményei	51
4.3.1 Keresztábra lekérdezés	51
5. KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK	58
5.1. Következtetések	58
5.2. Javaslatok	60
6. ÖSSZEGZÉS.....	62
7. FELHASZNÁLT IRODALOM:	65
8. TÁBLÁZATOK ÉS ÁBRÁK JEGYZÉKE	70
9. MELLÉKLETEK	71

„A tanulás a legerősebb fegyver, amivel megváltoztathatod a világot!”

Nelson Mandela

1. BEVEZETÉS ÉS CÉLKITŰZÉSEK

1.1 Bevezetés

Az életünket a születésünktől fogva átszövi a tanulás. Mint egy láthatatlan szál vezet át bennünket az egyik korszakunkból a másikba. Az utánpótlástól és a spontán tanulástól, a sokszor nehézkes iskolai tanuláson át, az élethosszig tartó önként vállalt ismeretszerzésig. Valóban egy erős eszköz, ahogy Mandela nevezi, van, akinek fegyver, és megváltoztatja a világunkat, sőt az egész világot is. Minél több a kiművelt emberfő, annál szebb és jobb világ. Természetesen nem csak az emberfőket kell művelni, hiszen a tudás, jobb esetben, az érzelmeinkre, a lelkünkre is hatással van.

Az élethosszig tartó tanulás az életpálya gerincét jelenti. Az életpályánk pedig a mindennapjaink láncolata. Minden nap hozzáteszünk és nap, mint nap megküzdünk vele, és érte. Ezt egy nagyon hosszú tanulási folyamat kíséri. Mindehhez a kulcsszó a szeretet és a lelkesedés. Ez segít, amikor az emelkedőn a hegyek, csúcsok felé tartunk, és ez fékezi a gyorsulást a hullám völgyek felé száguldva.

Tanulni az óvodákon, az iskolákon, az egyetemeken és az intézményi kereteken kívül is számos helyen lehet. Sőt legtöbbet az óvodáskor előtt, születésünktől 3 éves korunkig tanulunk, ami jelentősen meghatározza az egész életünket. A szocializálódás fő terei a család, a baráti társaságok, az óvoda és az iskola. Ezek biztosítják a társadalmi szerepvállalást. (Szilágyi K 2023)

A legtöbb időt azonban az iskoláinkban, és a munkahelyeinken töltjük életünk során. Nem mindegy tehát, hogyan is telik ez az időszak, hogyan érezzük magunkat. Fontos, hogy a megfelelő helyen legyünk ahhoz, hogy ki tudjuk hozni magunkból a lehető legtöbbet és az önértékelésünk, önképünk reálisan alakuljon ki, majd erősödjön meg. Az első tanulási tapasztalataink meghatározzák, az élethosszig tartó tanuláshoz való viszonyulásunkat. (Taskó T. A. 2015)

A pályám során mindig a tanulás, a továbbtanulás volt a nézőpontom egyik fókuszában. Általános- és középiskolai tanítási tapasztalatom is azt mutatja, hogy ez a téma a legérzékenyebb

területek egyike minden ember életében. Pedagógusként, osztályfőnökként és munkaközösség vezetőként is egyik központi, kiemelt feladatként kezeltem az életen átívelő tanulás előkészítését.

Azonban anyaként és nőként, életem és pályafutásom során sokszor tapasztaltam, hogy keményebb feltételeknek, nehezebb körülmények között kellett megfelelnem. Nem könnyítette meg a dolgom az sem, hogy a pedagóguspályán nagyon kevés lehetőség van előre törni, magasabb pozícióba kerülni, főleg nem a tanulással, hiszen mindenki diplomás. Ahogyan teltek az évek és egyre több és több képzésen vettem részt, egyre többször hallottam a kérdést, hogy „Miért tanulok még?”. Bár az élethosszig tanulás egyre divatosabb kifejezés, mégis azt tapasztalom, hogy a gyakorlatba való átültetése, a széles körű elfogadása még mindig nem valósult meg. Vidéken pedig sokkal nehezebb a helyzet. A kollégák nem jó szemmel nézik, ha valaki péntekenként tanul és kevesebb órában tanít aznap. Hiába, hogy ezért a többi napokon estig benn kell lennie és még a szombati napjait is ez tölti ki. Nem értettem azt sem, hogy amikor pályázatok révén lehetőség adódott külföldi tanulmányútra, alig tudtunk meggyőzni három-négy kollégát, hogy eljöjjenek velünk, mindenfajta költség nélkül. A városi, fővárosi pedagógusoknál nem ezt tapasztaltam a 2010-2020-as években. A budapesti és városi tanárok közössége jóval aktívabban vett részt, akár saját költségen is az újabb módszereket közvetítő képzéseken. Ezért vizsgálom a nők és a különböző generációk viszonyulását a témához, az élethosszig tanuláshoz és az idősebb generációjú nők tanulási kedvéhez.

Nagyon érdekes volt, amikor az egyetemen a rákkosár jelenségről hallottam, többször is. Amikor a kifogott rákokat kosárba teszik, nem tudnak a rákok kijönni belőle, mert aki kifelé mászna, azt a többiek visszahúzzák, nem engedik felemelkedni. Ezt a nőkkal kapcsolatban szokták emlegetni. Ha egy nő kiemelkedik a többiek közül, akkor a női társak visszahúzzák. "*A nők nagyon kemények tudnak lenni egymással. Mi vagyunk egymás legnagyobb ellenségei.*" (Madeleine Albright volt USA külügyminiszter)

Én ezt nemcsak a női társakkal tapasztaltam, láttam (bár ez a gyakoribb), hanem sajnos a férfiak révén is, ők sem szeretik, ha egy nő feljebb kerül a ranglétrán, vagy valamiben jobb náluk. Ez is egy volt az okok közül, amiért a felsőfokú nők hátrányos helyzetét és az élethosszig tartó tanuláshoz való viszonyát választottam a dolgozatom témájának.

1.2. Célkitűzések

A kutatásom tágabb célja a társadalom jelenségeihez közelebb kerülni, megismerni az élet-hosszig tartó tanulás körülményeit különösképpen a felsőfokú végzettségű nők és a különböző generációk szemszögéből. Ahogyan a Héra Gábor, Ligeti György szerzőpáros könyvében olvashatjuk *„E megismerés tárgyai a társadalomban tapasztalható jelenségek és okaik feltárása”* Remélem én is rátalálok az okokra, motivációkra, hiszen csak azután kezdődhet a változás.

Az Emberi erőforrás tanácsadó szakon is számos alkalommal beszélünk a tanulásról, az élet-pályáról, a generációkról és több oldalról megvizsgáltuk ezeket a témákat. Gyakran elhangzott, hogy a legfőbb döntő tényező, aki vagy ami irányítja, befolyásolja a gyermekek pályaválasztását, az nem más, mint a szülő.

Vajon tényleg a szülők irányítják a gyermekek többségét 14-18 éves korukig az intézmények kiválasztásában? – merült fel bennem a kérdés. Milyen következménye van ennek a döntésnek a felnőttkori tanulásra? Mennyire van hatással a szülői példa a munkahely választására? Vajon a férfiak és nők, valamint a szellemi és fizikai munkát végzők között vannak különbségek a tanulási motivációban? Hogyan hat mindez az egész életen át tartó tanulásra? Mi a helyzet motiváltság terén? Melyik csoportot mi motivál leginkább? Vajon mennyire határozza meg az élethosszig tanulást az első pályaválasztás? Milyen okok vezetnek bennünket ahhoz, hogy újra és újra iskolapadba ülünk? Mi a különbség az egyes generációk tanulási motivációja között? Többek között ezen a kérdéseken szerettem volna utánajárni, megbizonyosodni. De már ez a kérdéshalmaz is nagyobb és időben hosszabb kutatást igényel. Mivel egy korábbi kutatásom révén a pályaválasztás területén már folytattam vizsgálatokat, ezért most a felnőttkori, élet-hosszig tartó tanulásra helyeztem a fókuszom. Ezen felül is rengeteg kérdés merült fel bennem, például a nők és férfiak különböző tanuláshoz való hozzáállásáról, aktivitásáról. A nők történelmi és regionális hátrányainak leküzdéséről.

Keresem a válaszokat és a megoldásokat, az ötleteket és a lehetőségeket. Kutatásommal igyekeztem közelebb kerülni a titkok nyitjához és a nézőpontok megismeréséhez.

Célom, hogy megismerjem azokat az okokat, módszereket, amivel segíteni lehet a fiataloktól az idősebb generációig a nőket, a felnőttoktatás, és a lifelong learning terén.

Ki szeretném deríteni, hogy mivel és „kivel”, ki által motiválhatóak, illetve voltak motiválhatóak az egyes korosztályok tagjai. Hiszen ezzel közelebb juthatunk a jövő generációinak megoldásaihoz.

Céljaim között található, megtudni, hogy az oly sokat emlegetett lifelong learning valóban olyan fontos a munkavállalók általam kérdezett csoportjának, mint amennyire ezt hangsúlyozták napjainkban. Kíváncsi vagyok, arra is, hogy az iskolai végzettség mennyire befolyásolja az elégedettségi szintünket.

Ha már eljutunk a munkahelyünk kiválasztásához, mi motivál bennünket?

Ezer és ezer kérdés merült fel bennem a téma kapcsán. Természetesen, minden kérdésemre nem találhatom meg itt és most a választ, ahhoz valószínűleg egy bővebb kutatás szükséges, nagyobb terjedelemben.

1.3. A kutatás hipotézisei

A téma átgondolása során nagyon sok ötlet és hipotézis merült fel bennem, ezek közül válogattam néhányat. Már a kérdőív kitöltésekor tapasztaltam, hogy a férfiak sokkal nehezebben vehetők rá egy kérdéssor kitöltésére, mint a nők. Külön fel kellett kérni a férfi ismerőseinket, hogy legyenek szívesek kitölteni.

- A megkérdezett nők iskolai végzettsége magasabb, mint a férfiaké.
- A nőket jobban motiválja a személyes fejlődés a képzések részvételében, mint a férfiakat.
- A férfiakat jobban motiválja a képzések részvételében a karrier, a munkahely megszerzése és a megtartása, mint a nőket.
- A nők nagyobb létszámban vesznek részt az éltől tartó tanulásban, mint a férfiak.
- A nyelvi és a szabad idősebb tevékenységekhez tartozó képzést mindkét nem a legfontosabbak közé sorolja.
- A szellemi munkát végzők fontosabbnak tartják az éltől tartó tanulást, a fizikai munkát végzőknél

2. SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS

2.1. A kezdetek

A tanulás már az emberiség kialakulásától jelen van a bolygónkon. Az oktatás, a tanítás és a tanulás története egyidős az emberiséggel, a fennmaradásunk egyik feltétele, a gondolkodással együtt fejlődött. A gondolkodás, az agy fejlődése, a munka, a finom kézmozdulatok és a beszéd emelte ki az emberiséget az állatvilágból és tette egyedivé.

Az ősemberek ösztönösen átadták tapasztalataikat a kicsinyeiknek, családtagjaiknak és a csoportjukhoz, hordájukhoz tartozó társaiknak. Ezzel biztosították az életük megvédéséhez, az élelem megszerzéséhez szükséges feltételeket. A gyermekek utánózták a felnőtteket, így sajátították el a viselkedésmódokat. Az idősebb gyermekeket, a serdülő ifjakat beavatták a sámánok, ami a felnőtt lét elismerése volt.

Az oktatás története azonban az ókorhoz köthető, az első államok és az írásbeliség kialakulásához. Az ókori civilizációk számára, az időszámításunk előtti IV.-III. évezredben a nagy birodalmak fenntartása, a gazdaság és a háborúk miatt elengedhetetlenné vált az oktatás, valamint a felnőttoktatás megjelenése. Az írásra, számolásra és az áradások-apályok kiszámítására, ami az életük alapfeltétele volt, meg kellett tanítani az embereket. A betegségek elkerülése és az ellenség visszaverése is a túlélés feltételei voltak, így korán kifejlődött az orvos- és hadtudomány. Mindezek megtanulása azonban a fiúk, férfiak kiváltsága lett. Főként patriarchális, apa-jogú társadalmak jöttek létre.

Az Ókori Kelet országaiban (Egyiptom, Mezopotámia, Kína, India) az orvostudományok, a matematika, a csillagászat, építészet, hadtudományok oktatásával vette kezdetét az intézményes képzés. Az államok létrejöttével szükség volt a képzett hivatalnokok, tisztviselők, hadvezérek és tudósok munkájára a termeléshez és a védelem megszervezéséhez. Tudni kellett mikor milyen időjárás várható, mikor kell elvetni a magvakat, és azt is hogyan kell megvédeni polgárait. A számolás, a matematika a kézműipar és kereskedelem megjelenésével elengedhetetlenné vált. Egyiptomban és Mezopotámiában az írnokiskolák megalakulásával, vette kezdetét

az oktatás. Indiában a kasztok tagjai az iskolarendszerben is elkülönültek, számukra külön iskolákat létesítettek. Buddha hatására változtatták meg a merev kasztok szerinti oktatást nyolc és húszéves kor között. Az ókori Kína oktatása nagyban eltért az előzőkétől. A Kr. e. II. évezredben egységes iskolarendszerrel rendelkezett. Ezt pedig képzett, fizetett, állami tanítók működtették. Az alapiskolák, és a középfokú oktatás után következett a felsőfokú képzés, ami elvégzését járási, tartományi majd birodalmi vizsgák követték. (Mészáros I., Németh A., Pukánszky B. 1999)

A híres ókori görögök ötvözték a keleti kultúrák számukra legfontosabb elemeit. Az arisztokrata fiúk magánoktatásban vettek részt, sokszor házi rabszolga tanította őket. A lányok csak a családban nevelkedtek.

A spártai ifjakat, férfiakat és nőket egyaránt katonai kiképzésben részesítették, a spártai uralom fenntartása érdekében. Írni és olvasni is alig tanultak meg, és kötelező volt világosan, tömören kifejezniük magukat, ezt lakonikus beszédnek nevezzük.

A kalokagáthia, a test és lélek fejlesztésének fontossága a görög filozófusoktól ered. Az ókori olimpiák pátosza minden görög városállamnak egyformán fontos volt, olyannyira, hogy az olimpiák idején tilos volt a háború.

A hellenisztikus korban, Nagy Sándor uralkodásától kezdve megjelentek az állami iskolák is, az elemi, közép- és felsőfokú szinten. A felsőfokú képzés a retorikai, valamint filozófiai iskolákban folyt, mint például a platóni akadémián, és az arisztotelészi líceumban. Jelentős volt az orvosi képzés, ahol Hippokratész műveiből tanítottak. Kr. e. 322-ben Alexandriában jött létre egy kutatóintézet, mely egyetemi színvonalon működött és könyvtárral, állat- és növénykerttel, csillagvizsgálóval és másolóüzemmel is rendelkezett. Több, mint hétszáz évig fennállt. (Mészáros I., Németh A., Pukánszky B. 1999)

Rómában a legfőbb személy az apa volt, aki dönthetett a gyermekei életéről, meg is ölhette őket, akár felnőtt korukban is. Ezt Hadrianus császár tiltotta meg. A fiúk és lányok hétéves korukig együtt, a családban nevelkedtek. A lányok maradtak az édesanyjukkal és a háztartás vezetéséhez kapcsolódó ismereteket tanulták meg. A fiúkat, az apjuk kezdte el tanítani, írni, olvasni, számolni, és a fegyverforgatásra. Tizenhét éves kortól tekintették őket felnőtteknek. Később megjelentek a magániskolák, amiért fizetni kellett. Az elemi iskolában írni, olvasni és számolni tanultak. Ide lányok is járhattak. A középfokú iskolában a fiúk görög költők műveit

olvasták és elemezték. A felsőfokú, retorikai iskolában szónoklattant, és jogi ismereteket kellett elsajátítaniuk. Jogi, orvosi és építészeti képzés is folyt felső fokon. (Pukánszky B. Németh A: 1996)

2.2. A középkori tanulás

A sötét középkor, a vallás eszmei korlátaival átítatott világa nem kedvezett a szabad gondolkodásnak. Kezdetben a kolostorok szerzetesei tanították a fiúkat, gazdagabbakat és szegényebbeket egyaránt. Néhány nagyobb kolostorban két külön iskola volt. Az egyikben a szerzetesek tanultak, ez volt a belső iskola, a másikban a világi képzés folyt. Latinul tanították a tanulókat, valamint énekelni, elsősorban egyházi énekeket és még egyházi és irodalmi alkotásokat tanulmányoztak. A kolostorok lakói számos, fontos dologra tanították a tanulókon kívül a környék földművelőit, állattenyésztőit. Például a gazdálkodás, a sajt-, és szeszes italok készítésének új módjaira is.

A középkori egyetemek megjelenésével felpezsdült a tudományos élet. Az első egyetemen, a párizsi Sorbonon három felső és egy alsó kara volt. Az alsóbb kar a filozófiai fakultás, melynek elvégzése után léphettek magasabb szintre, a felsőbb karokra, melyek a teológia, jogi és orvosi szakokon folytatódhattak.

A világi életben a lovagi iskolákban tanulhatták meg a fiúk a harcművészet fortélyait. A lovagoknak, akik a földesurak fiai voltak, be kellett tartaniuk a lovagi erényeket, ami egyfajta erkölcsi nevelést is jelentett.

A polgárok és fiaik a céhekben sajátíthatták el a mesterségük alapjait, majd vándoréveik alatt a külföldi tapasztalatokat is megismerhették, kipróbálhatták. A „remek” készítésével és a céhtagok megvendégelésével válhattak a legények mesterré.

A reneszánsz és humanizmus az embert állította a középpontba. Új világkép alakult ki. A könyvnyomtatás és a reformáció is nagy lendületet adott a felnőttoktatásnak, az iskolák, kollégiumok, nyomdák alapításával, a Biblia lefordításával, már sokkal több emberhez jutott el a tudás. A középkorban már a magyar oktatásról is többet tudunk. A rovásírás és a hadi tudományok nagy jelentőséggel bírtak a magyar törzseknél.

A kereszténység felvétele után főleg Szent István korától, a kolostori iskolák, illetve lakóik a szerzetesek tanultak és tanítottak írást, olvasást, gyógyítást és gazdálkodást hazánkban is. A bencés rend iskolája Pannonhalmán még napjainkban is fogadja a világi és papi pályára készülő diákokat.

Az első egyetemünket I. Nagy Lajos alapította, mellyel szervezettebbé vált a hazai felnőttoktatás. Magyarországon elsőként Pécsen 1367. szeptember 1-jén indult el az első egyetemi szemeszter, de csak pár évtizedig működött. Luxemburgi Zsigmond nem sokkal később Óbudán hozott létre egyetemet. Az érseki és püspöki székhelyeken káptalani iskolák működtek és a két egyetemünk is visszafejlődött erre a szintre. (Mészáros I., Németh A., Pukánszky B. 1999)

Mátyás uralkodása alatt azonban kialakultak a humanista iskolák hazánkban is. A reneszánsz és a humanizmus nagy lendületet adott a magyar tudomány és a tudományos gondolkodás fejlődésének. A művelt Beatrix megjelenése pedig elkezdte átalakítani a magyar társadalom nőkhöz való viszonyát, amit a történelem során több erős magyar nő is megerősített.

A reformáció volt a következő lökés, ami a nemzeti nyelvek használatával lehetővé tette, hogy az egyszerű emberek is saját nyelvükön olvashassák a Bibliát, tanulhassanak. Nyomdák és református kollégiumok alakultak Magyarországon is.

2.3. Az újkori oktatás

Mária Terézia és fia II. József oktatási rendeletei, a felvilágosult abszolútizmus jegyében próbálta megteremteni az egységes oktatási rendszert. Ebben az időszakban népesült be az ország és vált soknemzetiségűvé. Jelentős csoportot alkottak a svábok, akik ma is hazánk legnagyobb nemzetiségét alkotják, három szakaszban érkeztek Magyarországra, a török időkben elnéptelenedett, illetve gyéren lakott részekre. (Kalocsai O. Koltai D. 2023)

A kötelező német nyelv bevezetése, ami II. József nevéhez fűződik, egyedül számukra nem okozott nehézséget. A Ratio Educationis 1777-ben az állam irányítása alá rendelte az oktatást, akkor, amikor állami iskolák még nem is léteztek, hiszen azok 1880-ban jelentek meg.

Az újkorban a XVIII-XIX. századi ipari forradalmak hatására, a gyárakban megkezdődött a felnőttek tömeges képzése. Az új és újabb találmányok kezelését meg kellett tanítani a dolgozóknak, hogy a haszon egyre nagyobb lehessen.

Magyarországon Tessedik Sámuel tevékenysége, majd a Festetics György alapította Keszthelyi Georgikon emelkedett ki gazdasági képzésként. Itt az oktatás magyar nyelven folyt. Már 1797-ben, az alapításkor is felismerték, hogy mezőgazdasági országgént, mennyire szomjazza hazánk a magasan képzett szakembereket. (Georgikon 200 1996)

1848-ban a forradalom és szabadságharc szólította a Georgikon tanulóit és ők lelkesen védtek a hazát.

A Széchenyi család nagyon sokat tett a hazai művelődés fejlesztéséért. Széchenyi Ferenc megalapította az első könyvtárat. Fia, Gróf Széchenyi István, a Magyar Tudós Társaság létrehozásával és reformjai révén fejlesztette a tudományos és gazdasági életet.

A forradalom és szabadságharc leverése után ismét a német nyelv lett kötelező hazánkban.

Enyhülést a megtorlás és az elnyomás alól a kiegyezés adott 1867-ben.

Az 1868-as Báró Eötvös József – féle népiskolai törvény felsőiskolák megreformálását is véghez vitte Magyarországon. A népnevelés bevezetése a XIX. század végéhez kapcsolódik. Itt meg kell említenünk Klebelsberg Kunó vallás- és közoktatásügyi minisztert, aki egy átfogó, széles látókörű kultúrpolitikai reformot valósított meg. (Mészáros I., Németh A., Pukánszky B. 1999)

Az I és II. Világháborút követő években az analfabétizmus felszámolása volt az oktatás legfőbb célja. Megalakultak nálunk is a máig működő egyetemeink Debrecenben, Pécsen és Pesten az ELTE. (Szilágyi K. 2011)

2.4 Újra a jelenben

A szocialista időszakban megjelentek a pártfőiskolák, felsőfokú technikumok. Az 1950-es párt-határozat hatására ideologizálták a tankönyveket, mindenhová beépült a marxista ideológia. Minden tanteremben megjelent Sztálin, Lenin és Rákosi képe. A személyi kultusz jegyében születésnapjuk állami ünnep volt. Az iskolákat a helyi, járási és megyei tanácsok oktatási osztálya irányította, szakfelügyelők ellenőrizték. Az egypártrendszeri diktatúrában az ideológiai nevelés a kisdobosok, úttörők, KISZ-es fiatalok és a párt keretein belül is megvalósult. (Mészáros I., Németh A., Pukánszky B. 1999)

A XX. század elején megalakult hazánkban az Andragógiai Intézet, mely a felnőttképzés szervezésének feladatát látta el.

Az 1930-as években Hóman Bálint reformjai révén, az esti és levelező képzés létrehozásával bővítette a lehetőségeket. Majd a népfőiskolák, szabadegyetemek megalkotása következett. 1975-ben a Helsinkiben az európai országok, köztük Magyarország is megegyeztek az oktatás szabadságáról.

1979-ben jelent meg a felnőttképzési törvény, mely szabályozta a felnőttképzési intézmények életét.

A XX.-XXI. század hozta az Európai Unióhoz való csatlakozással, a rendszerváltással az újabb reformokat. A szabad iskolaválasztást és a pályázati rendszerek megjelenését, melyek új lehetőséget biztosítanak a magyar felsőoktatásban tanuló fiatalok számára, utat nyitottak Európa és a világ felé (pl. Erasmus).

2.5. A nők helyzete a történelem során az oktatásban

A nőknek a történelem folyamán nem volt joguk az oktatáshoz és a politikai életben való részvételhez sem. A történelem és a történetírás is csak a férfiakról szólt. Ez hatalmi kérdés volt, a férfiuralom alapja. (Pető A 2006):

Egy nő nem lehetett okosabb, csak szebb, mint egy férfi. Ezért aztán egyedül a háztartási ismeretek elsajátítását engedélyezték számukra. Azonban több olyan női hősről is szólnak legendák, akik férfinak öltözve, dacoltak a kor előítéleteivel.

Ettől eltért például az ókori Mezopotámia, ahol az írnokképzésből a lányokat sem zárták ki.

A Babiloni Birodalomban, Hammurápi törvényei is védték a nőket és gyermekeiket. Amennyiben az anya meghalt, a vagyona a gyermekeire maradt, hogy azok taníttatását, felnevelését biztosítsa. Ha elvált a férje, akkor annak fele vagyona is, valamint a hozománya is ezt a célt szolgálta. (Mészáros I., Németh A., Pukánszky B. 1999)

Egyiptomban különlegesnek számított, ha egy lány magasabb szintű képzésben vett részt. A közrendűek lányai gyakorlati tudást sajátítottak el, például a gazdálkodáshoz szükséges ismereteket. A gazdagabb családokban a lányok zenében, táncban és más művészeti ágakban mérülhettek el mélyebben.

Indiában a lányoknak a férjük családjánál kellett megtanulniuk a háztartás vezetését, sokszor még gyermekként kerültek el a szülői házból. Nagyon különleges esetnek számított, ha mást is tanulhattak.

Az ókori Kínában a tehetősebb családok lányainak adatott csak meg, hogy magániskolákban tanuljanak.

Az ókori Athénban is csak háztartási ismereteket tanulhattak a lányok, de a saját szülői házukban, az idegen tekintetektől elzárva. Csak igen ritkán tanultak meg írni és olvasni. Szapphó csak a kivétel volt, aki erősítette a szabályt, a kiemelkedő műveltségével.

Spártában viszont kötelezően meg kellett tanulniuk a katonáskodást. Futni, birkózni, dárdát vetni is kiképezték őket, ugyanis, ha a férfiak távol harcoltak, ők védték meg a városállamukat. A hellenizmus idején egyes városokban lányok is eljuthattak a középfokú intézetekig.

Az ókori Rómában az alapfokú iskoláig juthattak el a lányok. Esetleg a gazdagabb családokban az édesanya megtaníthatta lányait zenélni, vagy irodalmi oktatásban is részesíthették őket. Időnként házitánítókat fogadtak melléjük. Legfontosabbnak azonban az édesanyjai, házvezetői szerep megtanulását tartották. Nagyon kevés tudós nőről is említést tesznek a korabeli művek, mint például az i.e. 322-ben Alexandriában létrejött egyetemi szintű kutatóintézet egyik tanárnője Hüpathia (kb. Kr. u. 370-415) (Mészáros I., Németh A., Pukánszky B. 1999)

A középkorban sem változott sokat a lányok nevelésének célja. Az általános nézet maradt, miszerint a házi munkákat és az anya, feleség szerepet kellett jól elsajátítaniuk. Királyaink, fejedelmek feleségei nagyban hozzájárultak az oktatás és művelődés elterjedéséhez. Például Géza fejedelmünk felesége, Sarolt görög rendházat alapított, de nagyon fontosnak tartotta a római egyház támogatását is. Első királyunk, Szent István felesége, Gizella királyné Veszprém-ben megalapította a Szűz Mária – kolostort, ahol az apácák a kor nemeskisasszonyait nevelték olvasni, írni és gyógyítani. (Falvai R. 2012)

Az első apácarendekhez tartoztak a Szent Klára által alapított clarisszák is, akik szintén vallássosságra oktatták akár az elkötelezett, felnőtt nőket is. A női szerzetesrendek azonban, 14-15 éves korukig tanították a nemesek leánygyermekét. Olvasni, írni, varrni tanultak elsősorban. Ezen kívül megtanulták a viselkedési szabályokat és az egészségügyi jártasságot.

Érdekesség, hogy Pál apostol, a korintusziakhoz írt első levelében, korát meghazudtoló módon, arról írt, hogy a férfiak és nők egyenrangúak. (Pukánszky B. 2006)

Híres iskolák voltak az angolkisasszonyok intézetei is, de ezt nem nézték jó szemmel a katolikus vezetők és betiltották működésüket.

Pázmány Péter legfontosabbnak a nők erkölcsi nevelését tartotta, mert, mint mondta ezen múlik a férfiak erkölcsössége is. (Kéri K. 2018)

Az újkori magyar lánynevelésre nagy hatással voltak a fejedelmeink feleségei, akik óvodákat, iskolákat alapítottak, de ha kellett meg is védték birtokaikat, míg az uraik távol voltak. Az egyik ilyen fejedelmi feleség a Lórántffy Zsuzsanna, akinek I. Rákóczi György volt a férje. 1641-ben írt bibliai idézetgyűjteményének címe: Mózes és a Prophaeták. Nagy vihart kavart, bár nem tudni miért. Talán csak a férfiírók némelyike nem tudta megbocsátani neki, hogy nő léteire írásra adta a fejét. (Ködöböcz J. 2000)

Nemcsak írt, hanem férjével pártfogolta az írókat, tudósokat, a művészetet és az iskolákat, sőt a diákokat is. A sárospataki, gyulafehérvári iskolákat már csak azért is támogatták, mert mindkettőbe jártak gyermekeik, s ide néhány egykorú főúri gyermeket is felvettek. A váradi és kassai iskolákról is bőkezűen gondoskodtak, de nem szabad elfelejteni, hogy a debreceni kollégiumban segítségükkel sikerült megszervezni a második tanszéket. Meg kell említenünk, hogy patronálta Comenius pataki tevékenységét és Apáczai Csere János is hozzáfordult támogatásért, mikor Kolozsváron nem tudta tovább biztosítani az iskola működését. A fejedelemasszony nem késlekedett és nem fukarkodott a támogatással. (Komlói S. 2000)

Nem feledkezhetünk meg Brunszvik Teréz grófnőről, aki a magyar nőnevelés létrehozója. Angyalkapu néven alapította meg az első óvodát, kisdédóvót. 1829-ben pedig cseléd lányoknak iskolát alapított. Teleki Blanka, Karacs Teréz, Veres Pálné Beniczky Hermin nélkül nem indult volna el Magyarországon a nők képzése. (Kéri K. 2018). Teleki Blanka, akinek a nagynénje Brunszvik Teréz volt, barátnőivel, Leövey Klárával és Karacs Terézzel létrehozták az első magyar középfokú női iskolát. Veres Pálné volt az, aki 1869-ben alapította meg a női tanintézményét, amit Deák Ferenc is támogatott.

1864-ben a zürichi egyetem biztosította elsőként a hölgyek számára a felvételt. Magyarországon Wlassics Gyula közoktatási miniszter 1895-ben rendeletében engedélyezte a nőknek a bölcsészeti orvosi és gyógyszerészeti felsőfokú oktatást. (Kührner É. 2020)

1. táblázat Egyetemet végzett nők Magyarországon
(Forrás: saját szerkesztés – Kührner Éva (2020) cikke alapján)

Tanév	Összes	Nő	Budapest	Vidék	Megjegyzés
1910/11	7 547	319	n.a.	n.a.	(Budapesti egyetem)
1934/35	n.a.	8 200	5 434	2 766	Jellemzően orvos- és gyógyszerésznők, 231 közgazdásznő, 12 jogásznő, 10 mérnöknő
1941	n.a.	12 696	n.a.	n.a.	n.a.

1868. évi népoktatási törvény, tankötelezettséget írt elő és elemi iskola mellet már az állami tanítóképző és tanítónőképző intézeteket is létre hozta. A tanítónőképzőkbe a 14. éves kortól vették fel a lányokat, akik már az elemi népiskolát elvégezték. Három év alatt szerezték meg a képesítést.(Pukánszky B.2006)

1896-ban alakult meg Magyarország az első leánygimnáziuma. Előtte csak a gazdagabb családok nőtagjai és csak magánúton tehették le az érettségit. Ebben az időszakban más országokban már több évtizede megkapták ezt a lehetőséget a hölgyek. Az előkelő társadalmi rétegek tagjai éltek is ezzel a lehetőséggel. Viszont az ő képzésüket sem ismerték el itthon. Ezért történhetett meg, hogy az első magyar orvosnő, Hugonnai Vilma grófnő 1879-ben a zürichi egyetemen orvosi képesítést szerzett, de Magyarországon csak 1897-től gyakorolhatta hivatását, addig csak bábaként dolgozhatott. Itthon 1895-től járhattak nők egyetemre, de akkor is csak bölcsész, orvosi vagy gyógyszerészi karokra. (Új Ember 1999)

A női oktatás, szakképzés bevezetése lehetővé tette, hogy a magyar nők is munkát vállaljanak, ezzel egy hatalmas lépést téve az évezredekig tartó hátrányos megkülönböztetés elsöprése felé.

1919-ben jött létre a diplomás nők világszervezete, az International Federation of University Women (IFUW). Amerikában alapították, de a központja Londonban volt. Hazánk 1926-ban csatlakozott hozzá. (Árvai T. 2013)

Az I. és II. világháború alatt szükség volt a nők munkájára a világon mindenhol, hiszen a férfiak harcoltak a frontokon és a nőknek a hátszágban biztosítani kellett a katonák és a civilek ellátását. Ez alatt az idő alatt elsajátították azokat az ismereteket, melyekkel az ezt követő években is helyt tudtak állni a munkaerőpiacon.

1918-ban, ha nem is egyenrangú, de szavazati jogot nyertek a 24 év feletti nők. A Bethlen-kormány intézkedései hatására, 1922-ben ezt is korlátozták, a több gyermekes nők és a 30 év feletti, valamint a felsőfokú végzettségű nők szavazhattak. 1945-ben született meg az általános női választójog. (Antoni R. 2010)

Ezt a változást az oktatásban 1946-tól érezhetjük. Ettől az évtől minden szakra jelentkezhetnek a nők, kivéve például a katolikus papneveldeket, ahová természetesen ma sem vesznek fel nőket.

Az 1980-as években már 50 százalékos arányt értünk el az oktatásban, azonban a természettudományi és mérnöki karokon még most sem értük utol a férfiakat. (Domonkos Cs. 2021)

Napjaink digitalizációja szétrobbantja a tradicionális iskola módszertárát. A digitális nemzedékeket nem lehet korlátok közé szorítani. A segítő foglalkozású embereknek, a pedagógusoknak, pályaaorientációs szakembereknek fel kell zárkózniuk az új generációk igényeihez. Főleg a humán tudományok művelői vannak nagy lemaradásban ezen a téren. A Covid-időszak azonban elhozta a változások szelét. Rövid időn belül el kellett sajátítani a web 2.0 és 3.0 eszközeinek használatát. Ez jó alapot adott ahhoz, hogy be tudjunk lépni a legújabb digitális csodavilág kapuján. (Borbély-Pecze T, Fazakas I., Kenderfi M., Tajtiné Lesó Gy. 2021)

A humán tudományok művelői pedig első sorban nők, akik számára a digitális hátrányok leküzdése is újabb akadály a felzárkózás terén.

2.6. A nők helyzete a munkahelyeken, az egész életen át tartó tanulás háttere

A munka kiemelt jelentőséggel bír az életünkben. Nemcsak azért, mert életünk nagy részét a munkahelyünkön, illetve munkával töltjük, hanem azért is, mert az önérzetünk, önbecsülésünk alapja, egyfajta társadalmi státusz kifejezője. Ettől érezzük magunkat értékesnek, életünknek értelmet ad. (Suhajda Cs. 2016)

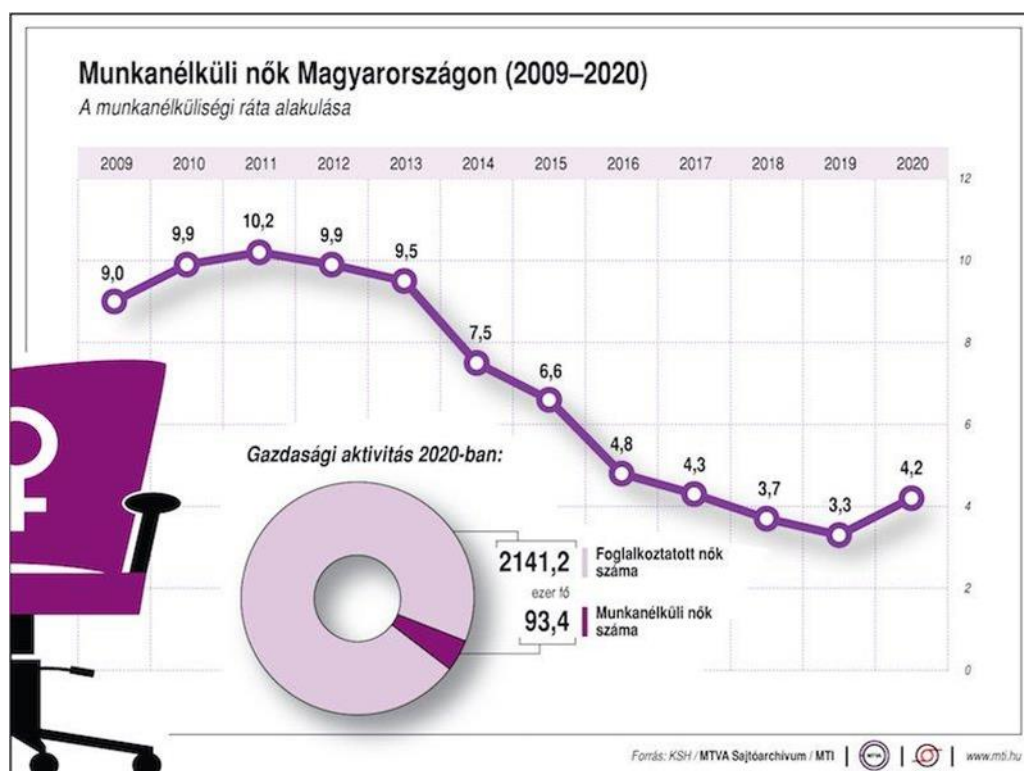
Nemcsak értelmet, hanem célt is ad, hogy a társadalmi ranglétrán felfelé lépdeljünk, karriert építsünk. A karrier szó hallatán pozitív érzések jutnak eszünkbe, mindenképpen valamilyen fel-emelkedés, felfelé ívelő pálya. Ez egy nemzetközi szó, a franciák terjesztették el a világban, *carrière* ló- vagy kocsiversenypálya, életpálya nyomán. Korábban a görögöknél is megjelent, és szintén verseny rohanás a jelentése. Végső Forrásként a latin *carrus*, szekér szót említik. A szótáraink általános meghatározása szerint sikeres, gyors előmenetel, érvényesülés az életpályánkon. (Klein B., Klein S. 2020)

A társadalom speciális és hátrányos helyzetű csoportjainak az élet minden területén nehézségekkel kell megküzdeniük, így a pályaválasztás, és a munkaerőpiaci elhelyezkedés esetében is. A hátrányos helyzet tudományos meghatározása még napjainkban sem teljes. Megfogalmazása mindig attól függ, hogy milyen összefüggésben találkozunk vele. Ez az egyes korokban változhat, de más megfogalmazása lehet a gazdaság- és társadalomtudományok terén. (Kenderfi M. 2011)

A hátrányos helyzetű csoportok foglalkoztatásával a hazai szakirodalomban Halmos Csaba, és Óry Mária 2005-ben kezdett el foglalkozni. Mind a ketten hasonlóan, mégis más szempontból határozták meg a hátrányos helyzetűeket, de egyikük sem emelte ki külön hátrányos helyzetű csoportként a nőket. Tanulmányaikban azonban megjelent a női hátrány. Óry szerint a nők minden esetben nehezebben találtak munkát, mint a férfiak és a nemek közötti szegregációt csökkenteni kell. (Óry M. 2005)

Halmos Csaba is osztotta azt a véleményt, hogy a nők munkaerőpiaci elhelyezkedését segíteni kell. Kutatásában a munkanélküliek továbbképzési hajlandóságát is vizsgálta. Felhívta a figyelmet, hogy a kutatott időszakban a munkanélküli nők jóval nagyobb arányban jelentkeztek képzésekre, mint a férfiak. Volt olyan év, amikor a képzésekre jelentkezők 62,5%-a volt nő. Korcsoportokat tekintve a 25-44 éves korosztály volt a legaktívabb. Iskolai végzettség alapján legtöbben középiskolát végeztek. A felsőfokú végzettségűek aránya 7,7 % tett ki. Akik, azonban a 8 általános sem fejezték be, nem nagyon szerették volna átképezni magukat, csak 0,9%-át jelentkezett valamilyen képzésre. (Halmos Cs. 2005)

1. ábra Munkanélküli nők száma Magyarországon 2009-2020 között
(Forrás: KSH)

Az ábrából kiderül, hogy a munkanélküliség a nők körében a vizsgált időszak után jelentősen emelkedett, egészen 2011-ig. Ennek oka a 2008 - 2010-es gazdasági válságban keresendő, melynek hatását a női munkavállalók érezték meg leginkább. Ez is bizonyítja, hogy a gyermekvállalás miatt milyen nagy hátrányba kerülnek a nők a munkaerőpiacon. Először Cserné Adermann Gizellánál jelent meg a gyermekgondozási ellátásban részesülők, mint hátrányos helyzetű réteg. (Cserné Adermann G. et al., 2006) Ez azonban egy spirális folyamatot indít el.

A hátrányok miatt kevesebb gyermeket vállalnak, ami a népesség csökkenését jelenti és egyenesen arányos az aktív dolgozók arányának későbbi csökkenésével. Ez a folyamat pedig azt eredményezheti, hogy a megnövekedett számú nyugdíjas korosztály nyugdíját a fiatalok nem tudják kitermelni. Valamint csökkenhet a vásárlóerő, ami túltermelést okozhat és gazdasági, majd politikai válsághoz vezethet.

Donald E. Super már 1950-es években megfogalmazta, hogy az egyén életével és munkájával való elégedettsége attól is függ, hogy mennyire tudja megvalósítani önmagát a munkájában, mennyire találja meg az érdeklődési körének, személyiségének legmegfelelőbb munkaszituációkat. A siker, a sikeres életút és az érvényesülés azonban mindenki számára mást jelent. Az életpálya szó hallatán viszont Super E. Donald szivárvány- modellje jut eszünkbe, ami alapján a 22-25 a kipróbálás fázisa, amikor azt próbálják ki a fiatalok, hogy az adott pálya, munkahely megfelel-e (Szilágyi 2007.).

25- 30 év között a stabilizáció, a munkahelyi pozíciónk megszilárdítása a cél. 31-44 éves kor között érünk el karrierünk csúcsáig. Ezután már a fenntartás és hanyatlás korszaka következik. természetesen ez nem minden esetben és nem minden országban jellemző. Az újabb vizsgálatok szerint egyre gyakoribbak a pályamódosítások és köztük az időskori pályaváltás is (Klein 2020).

Egy átlagember életpályája során többször vált munkahelyet. Super meghatározta a tipikus szakmai életpályákat. Az első csoport folyamatosan egy szakmában dolgozik csak. A második a szokásos, aki másféle, de rokon szakmákkal próbálkozik élete során. Vannak, akiknek egyetlen szakma sem felel meg, állandó munkahelyváltogatás az életük része. Mások nagyon gyakran váltanak tevékenységeket, amik nincsennek összefüggésben egymással, sőt nagyon különböznek. A következő csoport az otthonmaradók, akiknek lehetőségük sincs a szakmai képességek megszerzésére. A házasságkötés után otthon maradó emberek csoportja jelentősen csökken napjainkban., mint ahogyan azoké is, akik csak a gyermek önállóvá válása után térnek vissza a munkaerőpiacra

Kétvágányú csoportnak nevezik azokat, akik ellátják a háztartást és a szakmát is. A modern időkben ezek a csoportok némileg átalakultak.

Amikor valaki, fiatalként egy állásra jelentkezik nagyon fontos, hogy kellő önismerettel rendelkezzen. Ettől függ, hogy a munkavállaló képes-e reálisan felmérni saját erősségeit, gyengeségeit és nem utolsósorban azt, hogy mihez érez kedvet. Ezért hasznos megvizsgálni az önismeret elemeit, mégpedig az érdeklődését, képességeit, értékeit és munkamódját.

Lehet, hogy a pályaválasztást illetően még nem jól döntött és tanulmányai során rájött, hogy nem érdekli az adott terület. A munkahely választásánál azonban még körültekintőbbnek kell lennünk. Számos esetben előfordul, hogy egy adott személy nem az általa tanult szakmában helyezkedik el. Egy korábban végzett kutatásom során 120 főből 36 személy, az összes megkérdezett 30 százaléka nem azon a területen helyezkedett el, amit eredetileg tanult.

Nem mindegy, hogyan látjuk magunkat, hogyan látnak mások minket. Minél kevesebb a vakfolt, annál jobban ismerjük magunkat, annál magabiztosabbak vagyunk, és annál jobban megtaláljuk a számunkra ideális pályát, munkát. Ez a saját felelősségünk és érdekünk is, de a szervezet számára is nagyon fontos.

A nők hátrányos helyzetét a munka világában több tényező is okozhatja, és a világ más és más régióiban változatos képet mutat. Napjainkban a nemzetközi életben már az általános iskolai korosztályban is megjelenik a hátrány csökkentésére irányuló törekvés. Az ENSZ 2012-ben elfogadott és 2015-től bevezetett globális célok közül az 5. a nemek közötti egyenlőség megteremtése.

A nők és különösen a kisgyermekes anyák vállára óriási teher nehezedik. A munkahelyükön is erőn felül kell teljesíteniük, valamint anyaként, feleségként és háztartási alkalmazottként is helyt kell állniuk. A hagyományos családi szerepkörök, csak lassan változnak. Bár némi elmozdulás tapasztalható, mert némileg növekedik a GYES-en otthon maradó férfiak száma. (Drjenovszky Zs., Sztáray Kézdy É. 2021)

A gyermekes nők számára a kötött munkaidő nagy problémát jelenthet. Ez kiemelten fontos a gyermeküket egyedül nevelő anyák esetében, ahogy ezt az UNESCO is kiemelte az 1990-es évek végén. A család és karrier egyensúlyának fenntartása is nehéz feladat, hiszen, a gyermeknevelés általában akadályozza a karrierépítést. A gyermekek ápolása miatt többször kell vállalniuk a távolmaradást.

A szülési szabadság alatt kiesnek a tovább képzésekből, az új szakmai ismeretek nem mindig jutnak el hozzájuk, ami az önbecsülésük, önértékelésük csorbulását okozza.

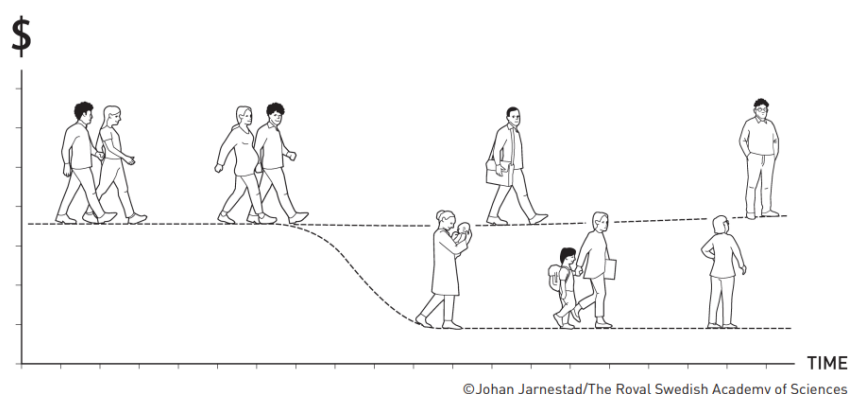
Jóval kevesebb a női vezető, a sztereotípiák miatt bizonyos foglalkozásokat nehezebb a nőknek megszerezniük. Például a természettudományi és műszaki pályákon nehezebb érvényesülniük.

Gyakrabban válnak zaklatás és negatív megkülönböztetés áldozataivá a nők, melyek során a társadalom sokszor a nőket, az áldozatokat teszi felelőssé, nem pedig a zaklatókat. Legtöbbször a hatalmi pozícióban lévő zaklatótól való félelem miatt ezekre fény sem derül.

A téma fontosságát az is mutatja, hogy a közgazdasági Nobel-díjat 2023-ban Claudia Goldin kapta meg, a Harvard Egyetem közgazdaságtan-professzora, a nők munkaerőpiaci eredményeinek jobb megértése érdekében végzett kutatásaiért. (Vörös J. 2024)

Az ábra jól illusztrálja, hogy azonos végzettségű nő és férfi együtt indulva az életúton, kezdetben még egyenrangúan lépkednek, de a gyermek megszületése után jelentősen romlanak az esélyeik és behozhatatlanul lemaradnak a karrierépítésben. Érdekes lenne megvizsgálni, hogy az Y, a Z- és az Alfa generációk anyái meddig maradnak otthon a gyermekeikkel és ennek milyen hatása lesz az ő gyermekeikre.

2. ábra A nők hátrányos helyzete a karrierépítésben a gyermekvállalás hatására
(Forrás: https://www.nobelprize.org/uploads/2023/10/fig4_ek_en_23.pdf)

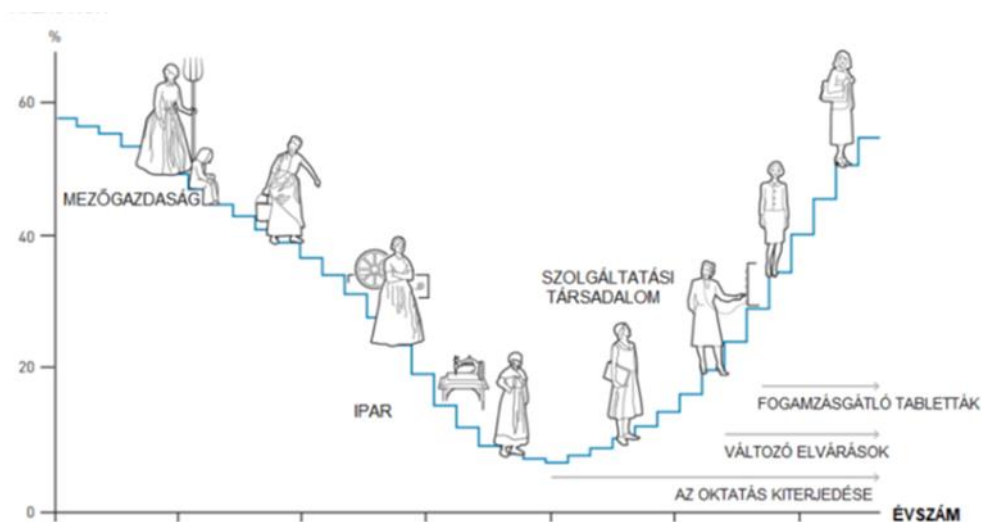

Goldin több, mint kétszáz év adatait elemezve tárta fel a nők helyzetét a munkaerőpiacon. Kiemeli, hogy mindig is jóval kevesebbet kerestek és kevésbé foglalkoztatottak, mint a férfiak.

Ez a keresetkülönbség az azonos korú és azonos képzettségű nők és férfiak között a legnagyobb. A foglalkoztatottságuk mértéke sem emelkedik, hanem egy U-alakú görbét mutat, annak ellenére, hogy az iskolai végzettségük egyre magasabb. A hátrány megjelenése a nők esetében, már egészen fiatal korra tehető, az iskolaválasztásra visszavezethető. Az viszont tudva lévő, hogy az iskolaválasztás is kihat a munkavállalásra és a karrierútra is. (Kungl Vetenskaps Akademien 2023)

3. ábra A nők munkapiaci helyzete

(Forrás: www.veszpremkukac.hu/nok-a-munkaeropiacon-claudia-goldin-nobel.dijas_unikum)

A fogamzásgátló tabletták megjelenésének hatására, miután a születendő gyermekek számát szabályozni tudták a nők, elindultak felfelé a ranglétrán.

Megoldást a munkahelyek, vezetők és munkatársak rugalmassága jelentené. Rugalmas munkaidő lehetősége, a nők rezilienciájának fejlesztése. A Covid-alatt megtapasztaltuk az atipikus munkát, a Home Office adta lehetőségeket. Ezeket felkínálva a gyermeket vállaló nőknek, nagyobb eséllyel indulnának az önérvényesítés útján.

A vállalatok vezetőinek esélyegyenlőségi tervet kellene kidolgozniuk, hogy a nők és más hátrányos helyzetű csoportok előnyösebb helyzetbe kerüljenek és visszajussanak a versenyképes szintre. (Vágner Vivien 2021)

A digitális világ is kitágult a járvány időszakában és a munka keresésének színterei, a tanácsadás is közelebb került az otthon lévő kismamákhoz is. Több ingyenes program, továbbképzés elősegíti a visszatérést a munka világába.

Az azonos béreket valójában az Alkotmányunk is garantálja az 54-70/k. szakaszaiban. Kimondja, hogy egyenlő munkáért egyenlő fizetés jár. Ennek betartatása azonban leginkább elmarad.

A megfelelő kommunikáció elősegítése a vezetőség és a női dolgozók között, a konfliktusok emberi rendezésében sokat segíthetne, ha a cégek képzett emberi erőforrás tanácsadókat, mentálhigiénés munkatársakat alkalmaznának.

Több vezetői pozíciót és szakmai előmeneteli lehetőségeket kell biztosítani, a tudást szem előtt tartva.

Ezek olyan kihívások, melyeken érdemes dolgozni a társadalom fejlődése érdekében is. A nemek közötti egyenlőséget támogató kezdeményezéseket és jogszabályokat előtérbe kell helyezni. Az ország és a cégek vezetői felelősek az egyenlőtlenségek kezeléséért. Az egyenlőség támogatása, a nők egyenlő lehetőségei a munkaerőpiacon mindannyiunk érdeke.

2.7. Lifelong learning - élethosszig tanulás

„Ha az élethelyzet változik, akkor az önismeret is változik.” „Mindenki saját magáért felelős.” írta Szilágyi Klára, és bizony az élethelyzet a pályaválasztás és képzés során sokszor változik.

A világon mindenütt tapasztaljuk, hogy megjelent az igény az egész életen át tartó tanulásra. Minél fejlettebb egy ország, annál többen és hosszabban szeretnének állampolgárai részt venni a felnőttoktatásban az élet különböző területein. Ezek közül is kiemelkedik, többek között, a környezeti nevelés és az idegen nyelvek. (U. Gartenschläger, H. Hinzen 2001)

Tanulni és tanulni.... lifelong learning, – élethosszig tanulás, (németül Lebenslang lernen), - gyakran halljuk napjainkban ezeket a népszerű kifejezéseket- de mit is jelent valójában?

A hazai és külföldi szakirodalomban a definíciók sokszínűségével találkozhatunk, olyan nagy nevek és szervezetek foglalkoztak és foglalkoznak a témával, mint az UNESCO (annak konferenciáin: Báthory/Falus 1997. Szüdi 2006.), valamint az Európai Unióban Bernd Dewe és Peter J. Weber.

A fogalom meghatározása a tudományos életben még mindig nem teljesen egyértelmű. Napjainkban az értelmezését az aktuális oktatási helyzetek igényei determinálják, hiszen ezek a

gyors modernizáció miatt folyamatosan változnak, meghatározzák a világunkat. (Ch. Gerlach 2000)

Általánosságban a formális és informális tanulásunk összessége, melyek során ismeretek, készségek, kompetenciák alakulnak ki bennünk, melyek segítenek a pályánk, munkánk és életszakszaink pozitív megélésében. Eredetileg 1967-ben Philip H. Coombs dolgozta ki az oktatási világválságra válaszként. Néhány lexikonban felnőttoktatási kutatási témaként jellemzik. (Óhidy A. 2021)

Farkas Éva könyvében pedig a foglalkozáshoz és a munkához köti, - persze nem kizárólagosan. Mint minden területen, itt is léteznek olyan csoportok, akik hátránnyal indulnak a munka és a felnőttoktatás világában is. Itt szeretném megemlíteni a fogyatékkal élőkön, az idősökön túl a nőket, a kisgyermekes anyákat is, főleg, akik egyedül nevelik gyermekeiket. (Farkas É. 2013.) Életünk nagy részét a munka teszi ki ahhoz, hogy sikereket érhünk el szakmai ismereteket kell szereznünk, ez az alapja a szakmai beválásnak. (Suhajda 2016.)

A felnőttoktatás nélkül ez elképzelhetetlen, hiszen a munkavégzés során különféle módszerekkel, újabb és újabb szakmai tudásra teszünk szert. Elengedhetetlen része a tanulásnak a vállalati képzés, tovább- és átképzés is. Hufer ezt úgy fogalmazta meg, hogy az oktatás legfőbb célja a gazdasági fejlődés kiszolgálása. (K.-P. Hufer 2001)

Ha már a gazdaság témánál járunk, adódik a kérdés, hogy megéri-e a vállalatoknak, az egyéneknek a felnőttkori tanulás? Érdekes-e a cégeknek tőkét investálni a munkavállalók tudásába? Polónyi a nemzetközi kutatásokat alapul véve, több pénzügyi és nem pénzügyi, magán, és társadalmi előnyt is felsorolt könyvében. Ezek közül az egyén számára jelentős jövedelem- és jólét növekedést, jobb egészségügyi állapotot, az állam, a társadalom és a munkahelyi közösség részére pedig az adóbevételek növekedését, csökkent egészségügyi költségeket, valamint a társadalmi kohézió erősödését emelném ki. Ezen kívül többek között javul a kommunikáció, a csapatmunka, az együttműködés, a digitális kompetencia és a problémamegoldó képesség a csoportokban. (Polónyi 2021.)

A szerepek tanulását bizonyos tényezők gátolják, illetve segítik, ilyen tényező a szerep tisztázottsága, egyértelműek az elvárások.

Ehhez viszont rendbe kell tennünk életünk szintjeit. Ahogyan Maslow elméletében kifejtette, ha egy alacsonyabb szint az életünkben nincs rendben, nem tudunk továbblépni, magasabb szintre jutni.

Nem mindegy, hogyan látjuk magunkat, hogyan látnak mások minket. Minél kevesebb a vakfolt, annál jobban ismerjük magunkat, annál magabiztosabbak vagyunk, és annál jobban megtaláljuk a számunkra ideális pályát, munkát.

Az élethosszig tanulás az életünk része. A szakmai kompetenciák kialakításához szükségünk van a helyes öndefinícióra.

A gyorsan változó digitális és technológiai forradalom világában, nagyon rövid időn belül elavultak lesznek ismereteink az élet minden területén, ezért folyamatosan aktualizálni kell őket. A nőknek ez különösen nagy kihívást jelent, hiszen a gyermeknevelés és a háztartás vezetése mellett, az egyébként is hátrányos helyzetükből, az egész életen át tartó tanulás nehézségeit is le kell küzdeniük. A kutatásból kiderült, hogy mindezt sokkal nagyobb számban teszik, mint a férfiak, akiket első sorban csak a karrier ösztönöz, míg a nőket a személyes fejlődés és maga a lifelong learning is.

A karriertervezés is az életpálya része, hogy idáig eljussunk, célirányosan kell fejlesztenünk önmagunkat, alkalmazkodnunk kell a környezetünkhöz.

2.8. A tanulás jövője – a jövő tanulása. A Mesterséges Intelligencia

A mesterséges intelligencia ('MI') és a napjainkban zajló gyors technológiai fejlődés átalakítja a tanulási folyamatokat és reményeink szerint az oktatást is modernizálják. Már nem tényeket, adatokat kell megtanulni, bemagolni, hanem minél gyorsabban meg kell találni a keresett információt. A digitális térben kell otthon lenni, mégpedig szélesebben. Ez jellemzi mindenekelőtt az Y-, a Z-és az Alfa- generációkat.

A mesterséges intelligencia, hallatán, úgy gondolhatnánk, hogy ez egy teljesen új, néhány éve megjelenő folyamat eredménye. Valójában ennek a története, jóval korábbra nyúlik vissza. Tágabb értelemben az ókori görög. Arisztotelész, racionalitása alapozta meg. Az elme racionális részének törvényszerűségeit vizsgálta. Gyökerei tehát visszanyúlnak az ókorba, kapcsolódnak a tanuláshoz, a filozófiai iskolákhoz, mesterekhez, a különböző tudományokhoz. (Stuart J. Russel, Peter Norvig 2023)

Létrejöttében olyan nagy tudósok működtek közre, mint Leonardo da Vinci, Blaise Pascal, akik a számítógép megalkotásához is hozzájárultak munkájukkal. Természetesen az idegtudományok, a pszichológia és a matematika fejlődése is nagy mértékben felgyorsította a mesterséges intelligencia kialakulását. Napjaink egyik divatos, felkapott, fogalma ez, amit gyakran hallhatunk, sőt használhatunk is.

A mesterséges intelligencia alapjai az ókorig nyúlnak vissza, de maga a tudományág még csak közel harminc éves, önálló múlttal rendelkezik. Mégis óriási fejlődésen ment keresztül a három évtized alatt. 1956-ban, a világ tíz jelentős tudósa, a Dartmouth College-ban tartott konferencián jelentette be a létrejöttét. (Fekete Iván, Gregorics Tibor, Nagy Sára (2006)

Valójában a mesterséges intelligenciának nincs általánosan elfogadott definíciója. Több értelemben és formában használjuk. A különböző definíció szerint olyan gép, amely képes a gondolkodó ember nélkül is reagálni a környezetére, ráadásul ezt úgy hajtja végre, mint egy természetes intelligenciával rendelkező ember, legyen tanítható. Alapja a mélytanulás. (Futó Iván 2019)

A gyors ütemben fejlődő mesterséges intelligencia teljesen megváltoztatja a munkaerőpiacot az oktatást és az egész gazdaságot. Tulajdonképpen az egész életünkre hatással van már most is, és még inkább lesz a jövőben, mégpedig óriási hatással. Előbb vagy utóbb minden téren átalakulások, automatizálások jelennek meg. Számos rutin feladatot átvesznek az embertől viszont teljes mértékben nem tudják helyettesíteni az emberi intelligenciát és a kétkezi munkát. (M. Ford 2022)

Napjaink kihívása, hogy az automatizálás a munkaerőpiacon munkahelyek megszűnését okozza. A munkavállalók leépítése elkerülhetetlen, akkor is, ha a vállalatok keresik a lehetőségeket, hogy a munkaköröket megváltoztassák, úgy, hogy az emberi munkát kiegészítse a mesterséges intelligencia és ne egy az egyben eltörölje. (D. Mulligan , G. Shaw (2021)

Az oktatásra és a nők munkaerőpiaci helyzetére nézve ez a változás kettős hatású lehet. Részben hátrányosan érinti az adminisztráció területén dolgozókat, amint tudnivaló ezek többsége nő. Elveszthetik állásaikat és megélhetésüket. Másrészt megkönnyíthetik a mindennapjainkat, például az otthoni háztartási gépek működtetésével.

Az oktatás területén egyrészt nagyon nehéz lesz nyomon követni a tanulók valódi tudását, kompetenciáit, hiszen az új generációk mindig hamarabb és gyorsabban sajátítják el az újabb digitális eszközöket, mint a korábbi generációk tagjai. A másik oldal viszont pozitív, hiszen mindenki hozzájuthat rövid időn belül szinte bármilyen információhoz.

Ezekre a változásokra a vállalatoknak is fel kell készülni. A holnap munkavállalóit ma kell felkészíteni az új készségek és ismeretek elsajátítására. Ehhez még közelebb kell kerülnie az oktatásnak a vállaltokhoz, hogy akár már az alapfokon, de a közép- és felsőfokon tanulók mindenképpen a megfelelő gyakorlati tudással érkezzenek a munkaerőpiacra. (D. Mulligan , G. Shaw 2021)

2.9. A generációk szemszögéből, különös tekintettel a nőkre

A generáció szó a latin generatio, nemzetség szóból alakult ki, jelentése pedig nemzedék. A fogalom maga az ugyanazon időben és társadalmi környezetben élő, hasonló korú emberek csoportját jelenti, akik ugyanazon történelmi, társadalmi, kulturális hatásokat élik meg.

Többféle felosztás létezik, melyek néhány évvel eltérnek egy mástól. Az egyes kontinenseken és országokban is kicsit más a felosztás. Európa és Amerika is például másként értelmezi. Én a Steigervald Krisztián- féle felosztást alkalmazom. Generációk harca – Hogyan értsük meg egymást? című könyvében ír erről.

Miért is fontos erről a lifelong learning kapcsán beszélni? Azért, mert a tanulási stílust, módszereket, a tanuláshoz való hozzáállást meghatározza maga a kor, a kor nevelési és kulturális szokásai, illetve azok az események, amiket az ott és akkor élő emberek átélnek. Az sem mindegy, hogy milyen életkorukban és milyen szituációban, szerepben találkoznak az adott eseményekkel.

A másik, amiért fontos, mert mindig az előző generációk tanítják a következőket, ezért a saját erkölcsi törvényeiket követelik meg a tanítványoktól. Hatással vannak egymásra, együtt kell élniük és a különbségeket lehetőleg minél jobban kezelniük kell. Ma már nem ritka az sem, hogy az iskolapadban találkoznak és egyenrangú partnerként tanulnak, vagy esetleg egy fiatalabb tanítja az idősebb generációt. Ez a szituáció azonban minden generáció részéről megköveteli a türelmet és az együttműködést. A kutatásom révén tudom, hogy volt, aki 67 évesen kezdett hozzá a doktori tanulmányaihoz és akadt huszonéves tanára és csoporttársa is. Ezek a kihívásai, megmérettetései a ma élő nemzedékeknek. Nem mindegy, hogy hogyan alakul a kapcsolatuk, és ki mennyire reziliens.

A Veterán vagy Csendes generáció tagjai, az „építők”, akik 1928-1945 között jöttek a világra. Közülük, akik még élnek ma már déd- vagy nagyszülők. Átélték néhányan az 1929-33-as nagy

gazdasági világválságot, ami csecsemőként sem lehetett könnyű. Szüleik, nagyszüleik eleshetek az I. vagy II. Világháborúban és látták, megtapasztalták azokat a tragédiákat, ami számunkra történelem. Gondolok itt a Holokausztra, a népiirtásokra, az 1956-os forradalom utáni megtorlásokra, amit már saját bőrükön is éreztek. Talán nem véletlen, hogy szabályok betartása és betartatása, az idősök és hagyományok tisztelete alapvető érték számukra. (Generáció(k)k 2017)

Ők azok, akik megélték az összes ma élő generáció időszakát. A tanulás közülük sokaknak nem adatott meg. Bár a közoktatás ingyenes volt, de egy vidéki, sokgyermekes családban felnőtt gyermek számára nem tudták biztosítani a szülők az utazási és lakhatási költségeket. Gyakran az idősebb gyermekeknek már korán el kellett menniük dolgozni, hogy segítsék családjukat, a többi testvért. Ezért csak kevesen engedhették meg a gimnáziumi vagy szakközépiskolai érettségit, mert az hosszú évekig megterhelte, kimerítette volna a család. Inkább a rövidebb ideig tartó szakiskolákat választották, ahol a tanulás mellett pénzt is kereshettek. Néhányan felnőtt korukban, munka mellett próbálták pótolni az elmaradt képzéseket. Esti vagy levelező képzés keretében érettségiztek, vagy szereztek diplomát. Magyarországon elsősorban a tehetősebb családok gyermekei tanultak tovább.

Egy új és másabb világot kellett megteremteniük a semmiből, romokból kellett újjáépíteni az országot, de az egész világot is a háborúk után. Ezért aztán a nők és férfiak egyaránt hozzászoktak a nehéz fizikai munkához. (Kissné András K. 2014)

A nők az 1929-33-as gazdasági világválság hatására, háttérbe lettek szorítva a felsőfokú oktatásban. Hóman Bálint korlátozta a nők egyetemi tanulását, ami ezt a korosztályt érintette. Ennek az volt az oka, hogy a válság hatására jelentősen megnövekedett a diplomás munkanélküliek száma. 1946-tól azonban már teljes joggal tanulhattak a nők a felsőfokú iskolákban is. (Domokos Cs. 2021)

Baby boom generáció, 1946-1964-es évek szülöttei, a mai szülők és nagyszülők. A világháborúk utáni megnyugvás és viszonylagos jólét időszakában születtek. Az újjáépítést követően megnőtt a gyermekvállalási kedv is, ennek köszönhetően ez a legnépesebb generáció, az összes közül. Magyarországon ehhez a Ratkó- korszak is hozzájárult.

A hidegháború, a vasfüggöny és a helyi háborúk, mint például a Vietnámi háború határozta meg a karakterüket. Na meg az ezek elleni tiltakozás, a hippy-korszak, a hosszú haj, a trapéz-

nadrág vagy a mindent kivillantó, parányi miniszoknya, a végeláthatatlan bulizások során. Hazánkban a Metro-, Illés- vagy Omega-koncertek sajátoshangulata, és a szexuális szabadság megjelenése hatott a tagjaira. (Nemes O. 2019)

Őket többnyire még a pofonok, körmösök hatásával próbálták a jó útra terelni szüleik, tanáraik. A hagyományos magolós módszerrel tanultak, a hagyományos tekintélyelvű iskolákban. A digitális világ, bár csírája megalkotásában részt vettek, távol állt tőlük. A munkahelyükhöz való ragaszkodás jellemzi a generációt. Azonban az újabb technológiákat meg kellett tanulniuk, hiszen az ő életükben jelent meg a fekete-fehér televízió a háztartásokban. Ezzel együtt a tudományos műsorokból is tanulhattak, mint például a „Delta”. Kitárult a világ, még, ha nem is teljes valójában. Elkezdődött az élethosszig tanulás időszaka.

Manapság már az idős korosztályhoz tartoznak, mégis többen tanulnak közülük. Az időskori tanulás azonban több. Az életkor előrehaladtával változnak a készségek, motivációk és képességek. Az érzékszervek tompulnak, a reakcióidő megnő és a gondolkodás is lassul. Legtöbbször változik a személyes érdeklődés is. Ezekhez a változásokhoz kell igazítani az időskori tanulást, ami az élethosszig tartó tanulás része. Hogy mennyire lesz sikeres az időskori tanulás, az nagyan függ attól, hogy milyen céljaik vannak és ezeket a célokat hozzá tudják-e igazítani az oktatás kihívásaihoz. (B. Leipold 2012)

Széleskörű tudással rendelkeznek, tapasztalatuk nagy értéket képvisel az üzleti életben is. Munkafegyelmük és kitartásuk miatt mindig lehet rájuk számítani. Nagylétszámú osztályokban tanultak, ami növelte alkalmazkodóképességüket. Közülük kerültek ki az első munkanélküliek. Náluk a tudás, a tanulás még nagyobb értéket képvisel, fontos számukra a hierarchia, a tekintély. (Tari A 2010)

Az X - generáció tagjai 1965 és 1979 között születtek. Az elnevezésről többféle elmélet létezik. Tény, hogy több művész munkásságában felbukkant a kifejezés, melyek között magyar vonatkozásút is felfedezhetünk. Robert Capa, eredeti nevén Friedmann Endre, magyar fotós, használta először az X- generáció kifejezést egy fotóösszéje címeként. 1965-ben Charles Hamblett és Jane Deverson Generation X címet adták könyvüknek. Billy Idol édesanyja megvásárolta ezt a könyvet, és annyira megtetszett a fiának, hogy ezt a nevet adta a punk-rock bandájának. Az igazi áttörést azonban a kanadai Douglas Coupland érte el. 1990-ben X generáció címmel egy regényt írt, és ez az elnevezés elterjedt a marketing világában. Így az X generáció kifejezés önálló életre kelt.

A generáció tagjai megtapasztalták a szocializmust és átélték a hidegháborút, majd annak befejezését is. Magyarországon pedig sajátos jellemző, hogy tevékenyen részt vettek a rendszerváltásban, és az első szabad választásokon is. Ez adta a közös történelmi háttérrel, ami megkülönbözteti őket a többi generációtól.

Jelentős anyagi és érzelmi terhek nyomják a vállalkait, kénytelenek voltak például az önálló otthonaik megteremtéséhez, gépkocsi, háztartási cikkek, vásárlásához hiteleket felvenni. Emellett támogatják az idős szüleiket, és segítik a felnőtt gyermekeiket is. Mindezek miatt gyakran pesszimistának tekintik őket az Y generációhoz képest,

Szembesültek a technológiai forradalom kezdetével, az internet elterjedésével, részben fejlesztették, részben ők hozták létre modernebb változatait, de a rohamos fejlesztések kapcsán többen elvesztették a fonalat. Sokan közülük nem tudtak lépést tartani a digitális világ kihívásaival ők a digitális bevándorlók, nomádok. (Tari A 2010)

Többüket foglalkoztatja a környezetvédelem és a társadalmi igazságosság és ezért hajlandóak is tenni. Megbízhatóak, kontrolláltak, szakmailag igényesek, munkafegyelme szilárd. Türelmesek, de szkeptikusok, önállóak, és magabiztosak. Függetlenség, rugalmasság és az innováció iránti hajlandóság jellemzi őket. Nehezen alakítják ki a munka-magánélet egyensúlyát, nagyon sokat dolgoznak, annak ellenére is, hogy nagyon fontos számukra a család. Elsősorban a munkájukhoz lojálisak és nem a főnökhöz, vagy a munkahelyükhöz. Lelkiismeretesek mind munkájukban, mind a magánéletükben, mindenhol a legjobbak szeretnének lenni. (Steigervald Krisztián 2019)

Élethosszig tanulnak a piacképes tudás megszerzéséért. Többségében még az orosz nyelvet tanulták kötelezően, ezért hiányzik, vagy gyenge az angol, és jellemzően az idegen nyelvtudásuk.

Külön kiemelném, hogy ebből a generációból kerül ki a pedagógus társadalom nagy része. Az is tudva levő, hogy a pedagógusok többsége mind az alap-, közép- és felsőfokú oktatásban, a nők közül ki a kerül ki. Nagy terhet jelent számukra a gyorsan változó digitális világhoz és az új generációkhoz való szüntelen alkalmazkodás. Emellett még ma is igaz az a tény, hogy legtöbbször a pedagógusok képezik magukat tovább az életük során.

Az Y - generáció tagjai az „X” -ek testvérei, vagy gyermekei, "digitális bennszülöttek". 1980 és 1995 között születtek, a digitális nemzedék tagjai, más néven a Millenium generáció, akik kezdenek megjelenni a munkaerőpiacon, és komoly kihívást jelentenek az X. generáció számára.

Az Y- generáció tagjai gyakran váltanak munkahelyet. Ők már a 'webkettes' világ gyermekei. A számítógép, a színes televízió világába születtek bele. Elődeiknél sokkal jobban értenek a digitális eszközökhöz és erőteljesen használják is azokat. A hagyományos oktatás, a tanári magyarázat unalmas számukra. Hozzá vannak szokva az állandóan változó internetes játékokhoz, a kaland digitális megéléséhez, az állandó NET-en való jelenlétéhez. Steigervald Krisztián (2019) kettészakadt generációnak nevezi őket.

Az Y generáció idősebb tagjai gyermekkorukban még megtapasztalták a szocializmust, a szocialista rendszer válságát és a rendszerváltást. Emellett viszont a demokráciát, a szabad választásokat is. Látták ahogy szüleik tüntettek a szocialista rendszer ellen, ezzel példát mutattak az elnyomás elleni tiltakozásból.

A számítógép térhódításának világába születtek, már gyermekként találkoztak a digitális világgal. Ők alkotják a digitális nemzedék első hullámát. Munkájuk, mindennapjaik alapjává vált a számítógép és az internet. (Budai A. 2019)

Mégis kapcsolataikra a kettősség jellemző, a virtuális és a valós világban egyaránt jelen voltak és vannak. Nehezen viselik a hagyományos irodai légkört munkákat és nagyon fontos számukra a munka és a magánélet egyensúlya. Praktikusság a fő jelszavuk, az jellemzi őket, hogy csak azt fontos megtenni, ami hasznosítható és előnyös számukra. (Hetényi, Anett 2016)

Csak a tudásért, a lexikális ismeretek birtoklásáért, már nem tudják és nem akarják tisztelni az idősebb generációkat. Számukra az a fontos, hogy meg tudják szerezni az információt, tudják, hogy hol keressék. Aki ebben jó vagy jobb náluk, azt tisztelik. (Kissné András K. 2014):

Választhattak, ezért beszélhetnek is akár több nyelven. Hiszen az iskolában tanulhatták a német, angol vagy akár a spanyol és francia nyelvet is. Az orosz nyelvet csak kevesen és rövid ideig tanulták. (Kissné András K. 2014):

A hagyományos, tanári elbeszéléseken alapuló oktatás szerint tanultak, osztálytermekben, nagylétszámú osztályoknál csoportbontásban. A demokratikus szemlélet kialakulása az oktatásban is éreztette hatását. Véleményeiket szabadon korlátok nélkül közölték tanáraikkal és akár az idősebb családtagjaikkal is. Lázadtak a hagyományos módszerek, a nagy mennyiségű tananyag

és házi feladatok ellen. Gyakran jártak külön órákra megtapasztalhatták a változatos iskolán kívüli foglalkozások előnyeit és hátrányait.

Z generáció. (1996 - 2009) – X-generáció és a közösségi média gyermekei. Az ő világukban már születésük óta létezett az internet és a digitális világ végtelen tárháza közül válogathattak. Nekik azért még az X generációs szülei szabtak korlátokat, voltak szabályaik is, amiket be kellett tartani.

A Z generáció történelmi háttere meghatározza a politikai élethez való hozzáállásukat. A terrorizmus világméretű elterjedése, a kibertér kíméletlen világa, a 2008-as gazdasági világválság és a Covid járvány rányomták bélyegüket a generáció viselkedésére. Többnyire realisták nem igazán érdekli őket a politika és különösen fontosnak tartják a biztonságot és a magánéletet. Szülei által átértékelték a gazdasági válság megterhelő időszakát, ezért a gazdagság, az anyagi biztonság megteremtése különös jelentőséggel bír számukra. A munkaerőpiacon ezért felértékelik önmagukat, nem hajlandók ingyen túlórázni sem, mint a szülei. Tekintélyelvűen nem lehet őket semmilyen téren irányítani.

A közösségi média meghatározza az életüket. A reális önértékeléssel rendelkező fiatalok számára, akiknek valós barátaik vannak, csak kiegészítő eszköz a közösségi média, a Facebook, a Twitter, az Instagram és a TikTok. Egy lehetőség, hogy kikapcsolódjanak ismerőseikkel barátaikkal, egy út a világhoz való kapcsolódás felé az információk terén. Azonban akik alulértékelik önmagukat, akiknek nincsenek barátaik, igazi hús-vér barátaik azok itt élhetik ki önmagukat valószínűsíthetik meg azt amilyennek lenni szeretnék. A digitális világ nagyon jó eszköz számukra, hiszen avatárjaikat, fényképeiket úgy szerkeszthetik ahogy szeretnék. A virtuális személyiségükben kiélhetik önmagukat. Ennek azonban nagyon sok hátránya van, nemcsak a szocializáció és az önismeret, önazonosság terén, hanem az agresszió és a nárcisztikus megnyilvánulása okán is. Susan Greenfield úgy véli, hogy ez a személyiség torzulásaihoz vezethet. (Tari A. 2015) A lányok és a nők még inkább ki vannak téve az online támadásoknak, szexuális célpontokká válhatnak. Ezért nagyon fontos, hogy a szülők ellenőrizzék gyermekeik részvételét az online világban és szeretetteljes kapcsolatot alakítsanak ki velük, amiben őszintén megnyílhatnak, elmondhatják örömeiket, bánatukat.

A tanulás terén a digitális tananyagok és interaktív, tevékeny feladatok révén tudjuk őket némileg munkára fogni. Óriási sebeséggel tudnak gépelni, gyorsabban, mint kézzel írni, ami hatalmas előnyt jelent a többi generációval szemben, mind az iskolapadban, mind a munkahelyeken. Ezzel nagyon megnehezítik az idősebb generáció élethosszig tanulását. Mire egy X generációs tanuló egy-egy online vizsgafeladatot elolvas, addigra az Y vagy Z generációs már régen végez az egészszel. Ezt az előnyt az idősebb korosztályok tapasztalataikkal, szorgalmukkal sem tudják behozni. Érdekes eredményeket hozhatna, ha összehasonlítanánk az élethosszig tanulásban az idősebb és a fiatalabb generációk online vizsgaeredményeit.

Az Alfa generáció, a 2010 után született korcsoport. Ők az „X”-esek gyermekei, vagy inkább unokái. A gyermekvállalás időpontjának kitolódása miatt mindkét variáció előfordulhat napjainkban.

Az alfa generáció legidősebb tagjai a jelenleg 15 éves korosztályhoz tartoznak, most léptek át a középiskolákba. A legfiatalabbak, viszont még meg sem születtek. Az már látható, hogyan viselkednek az óvodában, az iskolapadban, a digitális világban, de nagyon nehéz megjósolni, hogy milyen közös generációs tulajdonságokkal fogjuk őket jellemezni, hiszen legfiatalabb tagjaik még nem ismerjük. Azt látjuk és tapasztaljuk, hogy még több időt töltenek a világhálónk még inkább megmutatják magukat a közösségi média világában. (Nagy Á. 2017)

Mivel már az előző generációktól, gondolok itt az Y és Z-generációk, a tisztelet hiányát látták, ezt sajnos tovább erősítették. Nagyon gyorsak a digitális reakcióik, a valós életre viszont nem figyelnek annyira. A hagyományos módszerek, tanórák unalmasak számukra, de az okostáblák sem kötik le őket hosszan, mert a közös használatuk lassú és nem elég interaktív számukra. A szüleik is az okostelefonjaikkal vannak elfoglalva, nem érnek rá beszélgetni, mesét mondani gyermekeiknek.

Generációk közötti interakciók a munkahelyen és az oktatásban nagyon változatosak. A különböző korosztályhoz tartozó emberek nagyon eltérően viselkednek. Más a kommunikációjuk, munkastílusuk és teljesen más logikával gondolkoznak. Úgy tűnik, hogy az X generáció jelenti az átmenetet

A Veterán- , Baby bommer- és X- generációk a személyes megbeszélést preferálják, míg az Y-, Z- és Alfa-generációk az online hívei és szinte szenvednek egy-egy hosszabb előadás, meeting során. Még a digitális térben is a gyors, akciódús, cselekményekre épülő tanulás iránt elkötelezettek.

Mindegyik generáció a sajátját tartja a legjobbnak és gyakran úgy érzi, hogy az előtte lévő túl szigorú és merev, az utána következő pedig túl laza és felelőtlen. Ennek ellenére mindig újra és újra elhangoznak a mondatok, hogy „ Bezzeg az én időmben...Bezzeg a mi generációnk...” Pedig, amikor ezt hallotta szüleitől, nagyszüleitől, akkor nagyon nem tudott azonosulni ezekkel a szavakkal. egyik generáció sem jobb, vagy több, mint az összes többi. Mindegyik épp olyan, amilyennek lennie kell, amilyenné a kor és hely sajátosságai, elvárásai alkották, amelyet az előző generációk teremtetek meg számára.

Egyik generáció sem jobb vagy több a másiknál. Egyszerűen csak más. Más eseményekhez, szituációkhoz kellett és kell alkalmazkodni. A világ változik, az emberek is változnak. Azt azonban nem szabad elfelejtenünk, hogy mindig tiszteletben kell tartani a másik ember személyiségét és az egyén szabadsága csakis addig terjedhet, amíg meg nem sérti a másik ember emberi méltóságát.

3. ALKALMAZOTT MÓDSZEREK

A munkám során törekedtem a felvetett problémák, hipotézisek teszteléséhez többféle adatgyűjtési és -feldolgozási módszert használni. Vizsgálataim két fő módszerre épültek, melyek közül az egyik a kérdőív, a másik pedig a releváns szekunder adatok feldolgozása. Ezen felül dokumentumok vizsgálatára, például régi és újabb sajtóközlemények és régi anyakönyvek tanulmányozására. A rövidebb interjúkra, beszélgetésekre, egyéni vélemények meghallgatására is nyitott voltam. (Tomcsányi Pál 2000)

3.1 A kérdőív

A kérdőíves kutatás a kvantitatív, más néven mennyiségi módszerek közé tartozik. A folyamat során egy formális kérdőív segítségével szerzi meg a kutató a számára releváns kérdésekre adott válaszokat. Ennek a módszernek is vannak előnyei és hátrányai.

Az egyik legfontosabb előnye, hogy könnyen elkészíthető és a kitöltése is egyszerű. Aránylag kevés időt vesz igénybe, így nagyobb kitöltési számot eredményezhet rövid időn belül. Minél nagyobb a kitöltők száma, annál nagyobb bizonyossággal határozhatóak meg a releváns következtetések. A másik előnye a megbízhatóság az előre megfogalmazott kérdések konkrét válaszokat eredményeznek. Az információ feldolgozása elemzése is egyszerűbb, mint például a mélyinterjú esetében. (mersz.hu)

Azonban a hátrányai sem elhanyagolhatóak közvetlen kapcsolat hiányában a válaszadók nem olyan motiváltak a kérdések megválaszolására, mintha személyesen kérnénk fel őket a kérdőív kitöltésére. Ha bármelyik kérdés számukra kellemetlen, akkor az egész kérdőívet mellőzik. Bár az anonimitás az őszinte válaszadást segíti elő, azonban az adott pillanat hevében lehet, hogy a válaszok inkább tudatosak és a kitöltők azt válaszolják, amiről tudják, hogy helyes nem a valódi, rájuk a leginkább jellemző döntést közvetítik.

A kérdőív összeállításánál elsődleges szempontom az volt, hogy a korábban megfogalmazott kutatási célokat megvalósítsam. Ehhez világos, egyértelmű, zárt kérdéseket kellett megfogalmaznom, olyanokat, melyeket a fiatalabb és idősebb korosztály és az alap-, közép- és felsőfokú képzettséggel rendelkezők is megértene, könnyen megválaszolnak. (Kontra J. 2011)

A 14-16 kérdést sem szerettem volna meghaladni, hiszen a túl sok kérdés elrettenti a kitöltőket. A saját tapasztalataimat is hasznosítottam és nem kérdeztem rá például a fizetések mértékére sem, mert tudom, hogy erre nem szívesen válaszolnak az emberek, inkább elállnak a kitöltéstől. Több olyan témát is ki kellett hagynom, ami még érdekes lett volna a számomra, mint például a lakhely és a munkahely típusa, és még sorolhatnám, de ezek nem fértek bele a tizenhat kérdéses keretbe.

A kutatás céljának meghatározása és a szakirodalom tanulmányozása után, összeállítottam a kérdéseket és megszerkesztettem a Google Form Űrlapja segítségével.

A kérdőívet először teszteltem a családom és a szűkebb ismerőseim körében és az észrevételeik alapján néhány pontosítást is végrehajtottam.

A következő lépés a kérdőívek nyilvánosságra hozása volt. A közösségi oldalakon, csoportjaimban tettem elérhetővé és mint említettem, a férfi ismerőseimnek külön is elküldtem, mert kezdetben csak 30 - 35 férfi töltötte ki „önként”. Szerencsére a felkérésre nem mondtak nemet, így az arányok is sokat javultak a végére.

3.2. Releváns szekunder adatbázisok feldolgozása

Az online adatbázisok előnye, hogy könnyen elérhetőek, adataik relevánsak és összehasonlíthatók. Ilyen például a Központi Statisztikai Hivatal (KSH) oldala.

A KSH szakmailag elfogadott, állami hivatal, mely Magyarország hivatalos adatait vizsgálja különböző összefüggéseiben. Ezekből az adatokból évekre lebontva táblázatokat, diagrammokat tesz közzé. A közzétett eredmények könnyen összehasonlíthatóak más adatbázisokkal, például az EUROSTAT, vagy OECD által közölt információkkal, illetve az önálló kutatási eredményeinkkel. (Lampek K. , Horváthné Kívés Zs.2015)

Az OECD statisztikai adatai és diagrammjai más intézmények, mint például az UNESCO/OECD/EUROSTAT (UOE), oktatási adatbázisát is egyesítik. A vizsgálódások témaköri között megtalálhatóak a lifelong learning, az oktatás strukturális jellemzői és szakpolitikai eredmények, valamint az emberi és pénzügyi erőforrások is. Az adatbázis tartalmazza továbbá a nemek közötti egyenlőségre vonatkozó adatokat az oktatásban.

3.3Az IBM SPSS Statistics program

A kutatási adatok összefüggéseinek vizsgálatához az SPSS programot alkalmaztam.

Az adatok átkonvertálásakor, illetve a lekérdezésekhez, meg kellett határoznom az adatok típusait.

Ez lehet, nominális, vagy névleges mérési szintű változó, mint például a nem, amivel számtani műveleteket nem tudunk végezni, de a kategóriák gyakoriságát lehet vizsgálni. Nem állíthatók sorrendbe és nincs mértékegysége sem az egységekhez tartozó számértékeknek.

Ordinális, tehát sorrendi változó, ahol vannak alacsonyabb és magasabb fokozatok, s ezekkel sem végezhetők számtani műveletek. Ide tartozik például az alap-, közép- és felsőfokú iskolai végzettség.

A skála a következő, ami már számtani műveletek végzésére is alkalmas, mint például valaminek az ára.

A hipotézisek felállítása már a kutatás elején megtörténik, hiszen ez a tudományos módszer alapja. Másképpen, feltételezéseink megfogalmazása a kutatási témánkról, amit bizonyítani szeretnénk.

Ha már megtörtént az összegyűjtött adatok feldolgozása, következhet az elemzés. A kutatási eredmények elemzése során vonhatunk le következtetéseket, melyek vagy megerősítik előzetes hipotéziseinket, vagy újabb kutatásra ösztönöznek bennünket. (E. Babbie 2003)

A Google-ban kapott Excel táblázatot átkonvertáltam, hogy a Statistical Package for the Social Sciences, röviden SPSS programmal is tudjam használni. Az adatok típusának meghatározása nem volt túl egyszerű, ehhez használtam az órai és a tehetséggondozás kurzuson leírt jegyzeteimet, valamint a kötelező irodalmat is.

2. táblázat A konvertál Excel táblázat

(Forrás: saját szerkesztés, Keresztábrás elemzés - Crosstabs)

*Lifelong learning.sav [DataSet1] - IBM SPSS Statistics Data Editor											
	Name	Type	Width	Decimals	Label	Values	Missing	Columns	Align	Measure	Role
1	d.ido	String	17	0	Időbélyeg	None	None	17	Left	Nominal	Input
2	d.nem	Numeric	8	0	1. Neme	{1, Férfi}...	None	8	Right	Nominal	Input
3	d.kor	Numeric	8	0	2. Életkora	{1, 15-28 év...}	None	8	Right	Ordinal	Input
4	d.vegzettsa	Numeric	8	0	3. A legmagas...	{1, Alapfokú...}	None	8	Right	Ordinal	Input
5	d.vegzettsb	Numeric	8	0	Iskolai végzetts...	{1, Alapfokú...}	None	8	Right	Ordinal	Input
6	m1	Numeric	8	0	4. Mennyi befje...	{1, Egy}...	None	8	Right	Nominal	Input
7	m2	Numeric	8	0	5. Ha több, azo...	{1, Több köz...	None	10	Right	Nominal	Input
8	m3	String	1	0	Ha nem, miért...	{1, Nincs ho...	None	8	Left	Nominal	Input
9	m4	Numeric	8	0	7. Mennyire sze...	{1, Nem sze...	None	13	Right	Ordinal	Input
10	m5	Numeric	8	0	7. Kérem, érté...	{1, nem font...	None	8	Right	Ordinal	Input
11	m6	Numeric	8	0	Kérem, értékel...	{1, nem font...	None	8	Right	Ordinal	Input
12	m7	Numeric	8	0	Kérem, értékelj...	{1, nem font...	None	8	Right	Ordinal	Input
13	m8	Numeric	8	0	Kérem, értékel...	{1, nem font...	None	8	Right	Ordinal	Input
14	m9	Numeric	8	0	Kérem, értékel...	{1, nem font...	None	8	Right	Ordinal	Input
15	m10	Numeric	8	0	8. Mikor vett ré...	{1, Jelenleg...	None	8	Right	Ordinal	Input
16	m11	Numeric	8	0	9. Mennyire volt...	{1, Nem volt...	None	8	Right	Ordinal	Input
17	m12	Numeric	8	0	10. Mi motiválta...	{1, Munkah...	None	8	Right	Nominal	Input
18	m13	Numeric	8	0	11. Az oktatás, ...	{1, Munkah...	None	8	Right	Nominal	Input
19	m14	Numeric	8	0	13. Mennyire tu...	{1, Egyáltal...	None	8	Right	Ordinal	Input
20	m15	Numeric	8	0	13. Mennyire tu...	{1, Egyáltal...	None	8	Right	Ordinal	Input
21	m16	Numeric	8	0	14. Milyen jelle...	{1, Szellemi...	None	8	Right	Nominal	Input
22	m17	Numeric	8	0	15. Mi a vélemény...	{1, Hasznos...	None	8	Right	Ordinal	Input
23	m18	Numeric	8	0	17. Mennyire ta...	{1, Egyáltal...	None	8	Right	Ordinal	Input

Ez a legszélesebb körben, legtöbbször használt elemzés, melyet az egyszerűbb lekérdezések közé sorolunk. Általában kétváltozós, de megvalósítása lehetséges több változóval is. Ezek lehetnek nominálisak, vagy egy nominális és egy ordinális mérési szintű változó. A független és függő változói sorokban és oszlopokban helyezkednek el. Összefüggéseket vizsgálhatunk vele, és a hipotézisünktől függ csak, hogy melyik lesz a függő és melyik a független változó.

Nemparaméteres eljárás, melynek a célja, hogy kapcsolatot keres két metrikus változó között. A Chi- négyzet próbával tesztelhetjük, melynek a nullhipotézise (H_0), hogy nincs kapcsolat. Ha ezt elvetjük, akkor van kapcsolat, melynek mértékét is megvizsgálhatjuk.

Spearman féle rangkorreláció

Ezt a korrelációt ordinális mérési szintű változók esetén használjuk, akkor, amikor nem olyan szilárd a hipotézisünk a két változóra vonatkoztatva. Ok-okozati összefüggéseket nem tudunk felfedezni általa, csupán a kapcsolat tényét erősíthetjük meg vele és irányát.

Nemparaméteres eljárások közé soroljuk ezt is. Minél több a minta, annál pontosabb lesz az értéke.

Az irányát a korrelációs együttható mutatja meg, ami lehet pozitív vagy negatív előjelű. Minél távolabb helyezkedik el a nullától, annál erősebb az összefüggés. Nulla esetén nincs összefüggés, ez korrelálatlanságot jelent. A pozitív korrelációs együttható pozitív összefüggést, míg negatív előjelű ellentétes összefüggést jelzi.

Mann – Whitney próba

Ez is egy nemparaméteres eljárás, egy nominális és egy skála típusú változó összehasonlítására alkalmas. Akkor alkalmazható, ha a minták adatai rangsorolhatóak és egymástól függetlenek. Abban az esetben is, ha az adatok eloszlása nem a normális eloszlás tartományába esik.

A tesztet gyakran használják akkor, ha el szeretnék dönteni, van-e kapcsolat a kvalitatív és a kvantitatív változó között.

Nullhipotézise, ha a két minta mediánja egybeesik.

Alternatív hipotézise, ha a két minta mediánja eltér.

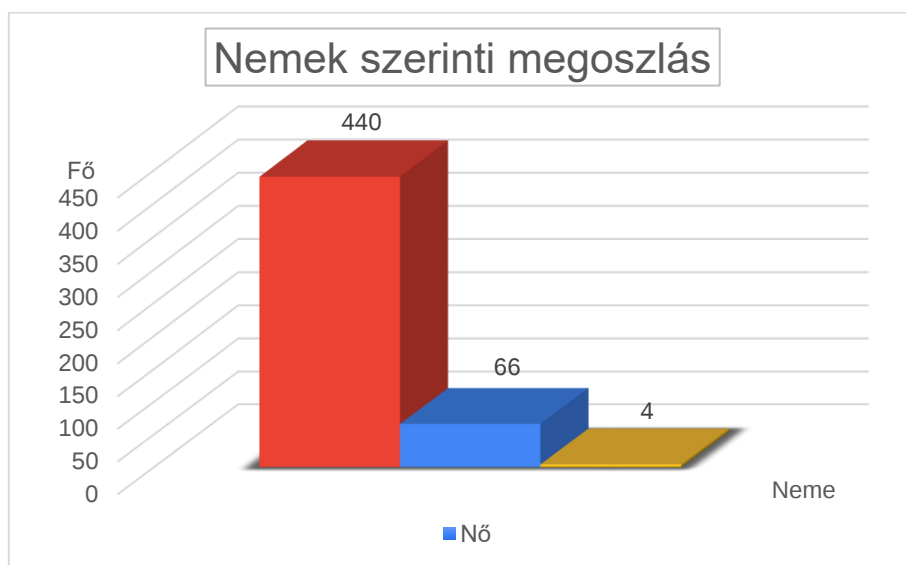
4. A KUTATÁS EREDMÉNYEI ÉS ÉRTÉKELÉSÜK

4.1. A kérdőíves kutatási minta bemutatása

Nemek szerinti arányok

A válaszadók többsége nő volt, 440 hölgy és 66 férfi töltötte ki, 4 fő pedig nem válaszolt erre a kérdésre. A kérdőív linkje alatt többen hozzászóltak a témához, visszajeleztek egy-egy kérdéssel kapcsolatban. Ezeket a véleményeket is figyeltem és elemeztem, szükség esetén pedig változtattam. számos kitöltőnek tetszettek a kérdések és a téma. Többen kértek, hogy osszam meg az eredményeimet és a munkámat, mert kíváncsiak a konklúziókra. Néhányan viszont nehezményezték, hogy például a nem választásánál nem adtam meg az egyéb választási lehetőséget. Mivel azonban nem ez most a dolgozat célja, nem szerettem volna belemenni ebbe a hosszú ideje folyó társadalmi vitába, ezért csak nem tettem kötelezővé a kérdés megválaszolását. Így aztán négy fő élt is ezzel a lehetőséggel.

4. ábra A válaszadók nemek szerinti eloszlása
(Forrás: saját szerkesztés)

A nemek aránya nem tükrözi a magyar átlagot. Ennek oka abban keresendő, hogy a férfiak nem szívesen áldoznak arra időt, hogy kérdőíveket töltsenek ki. Valamint a közösségi oldalak, ahol megosztottam első sorban pedagógus oldalak voltak, ahol arányaiban kevesebb a férfi. Emellett úgy vélem, hogy ha arányaiban nem is érte el a férfiak száma a 400 főt, mégis elégedett lehetek a 66 fővel, inkább az aktív nőtársaimnak köszönhető az arányok

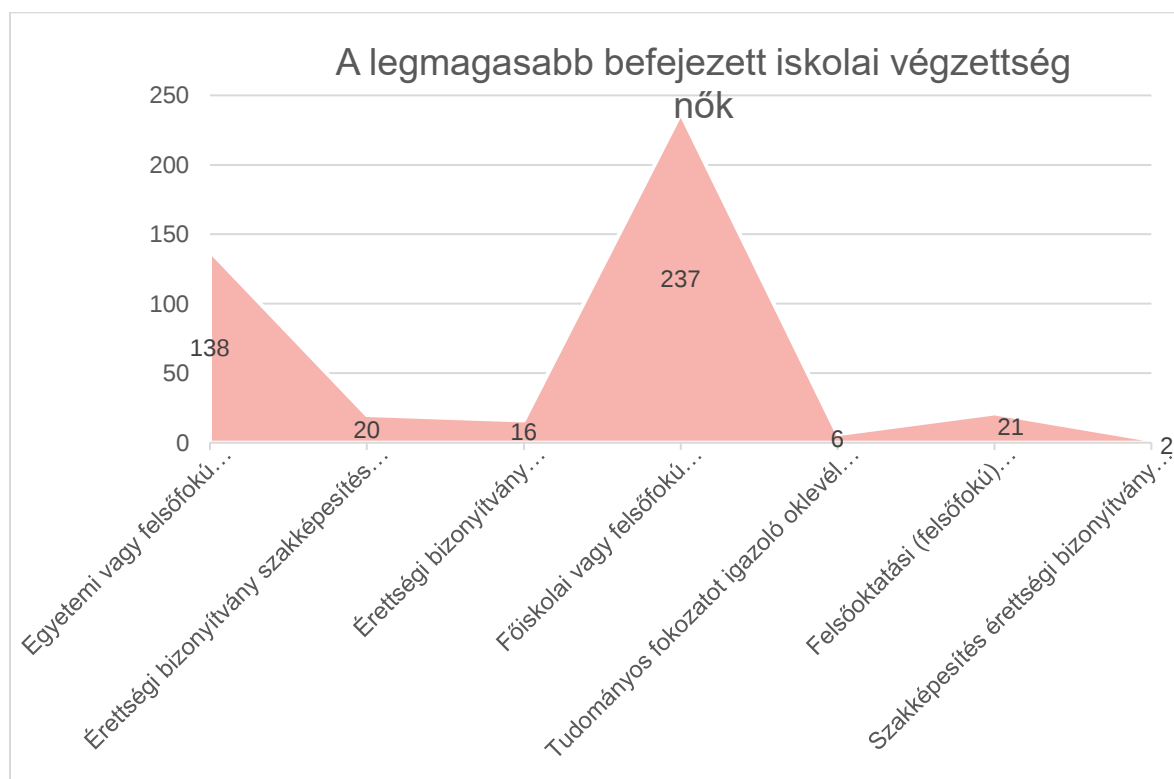
A KSH adatai szerint ezer férfira ezerhetvennégy nő jut ma Magyarországon, tehát csaknem 50 -50 % az arány. Pontosabban, 2022-ben hazánkban a lakosság 48,21 % a férfi és 51,79 % a nő ,az egyéb meghatározást a nemeknél a KSH nem vette figyelembe, nem volt opció.

A kérdőívem válaszadóinak 86,27 %-a nő,12,94 %-a férfi és 0,78 %-a nem töltötte ki ezt a kérdést. A kutatásom szempontjából ez kedvező, hiszen a nők nézőpontja jelen esetben a figyelem középpontjában áll.

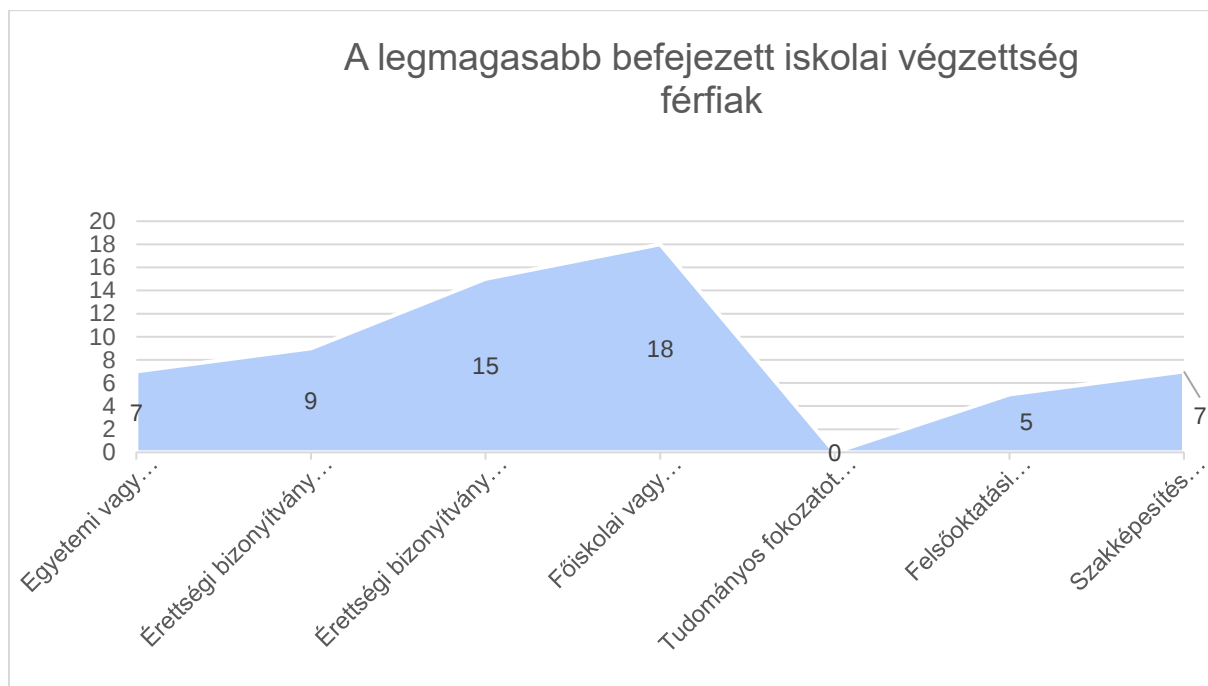
Célcsoportom a nők és első sorban a felsőfokú oklevéllel rendelkező nők voltak. Őket legkönnyebben a pedagógus, gyógypedagógus csoportjaiban tudtam elérni. Mivel a felsőoktatásban jelenleg tanuló fiatalok és az idősebb korosztály véleménye is érdekelt, ezért néhány ezekre a korosztályokra jellemző csoportban is elérhetővé tettem a kérdőív linkjét.

Rövid idő alatt elértem a 510 kitöltőt, (ami meglepett, ennyire nem is számítottam) és ekkor lezártam a kérdőívet, nem fogadtam több választ. Az adatgyűjtés után elkezdtem az adatok feldolgozását, a hipotéziseim tesztelését.

5. ábra Legmagasabb iskolai végzettség nők (Forrás: saját szerkesztés)

6. ábra Legmagasabb iskolai végzettség férfiak
(Forrás: saját szerkesztés)

A diagrammok jól láthatóan ábrázolják, hogy a kérdőívet kitöltő nők magasabb iskolai végzettséggel rendelkeznek, mint a férfiak.

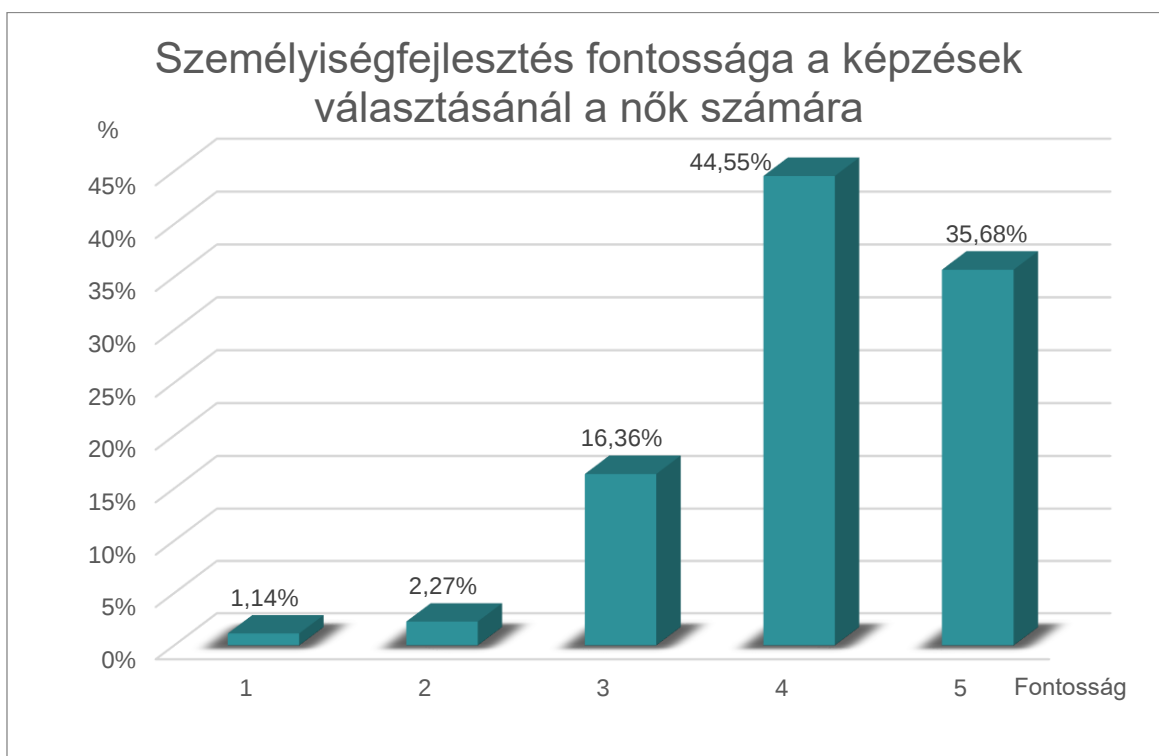
7. ábra Képzési motivációk nőknél
(Forrás: saját szerkesztés)

8. ábra Személyiségfejllesztés jelentősége – férfiak
(Forrás: saját szerkesztés)

9. ábra Személyiségfejllesztés jelentősége – férfiak
(Forrás: saját szerkesztés)

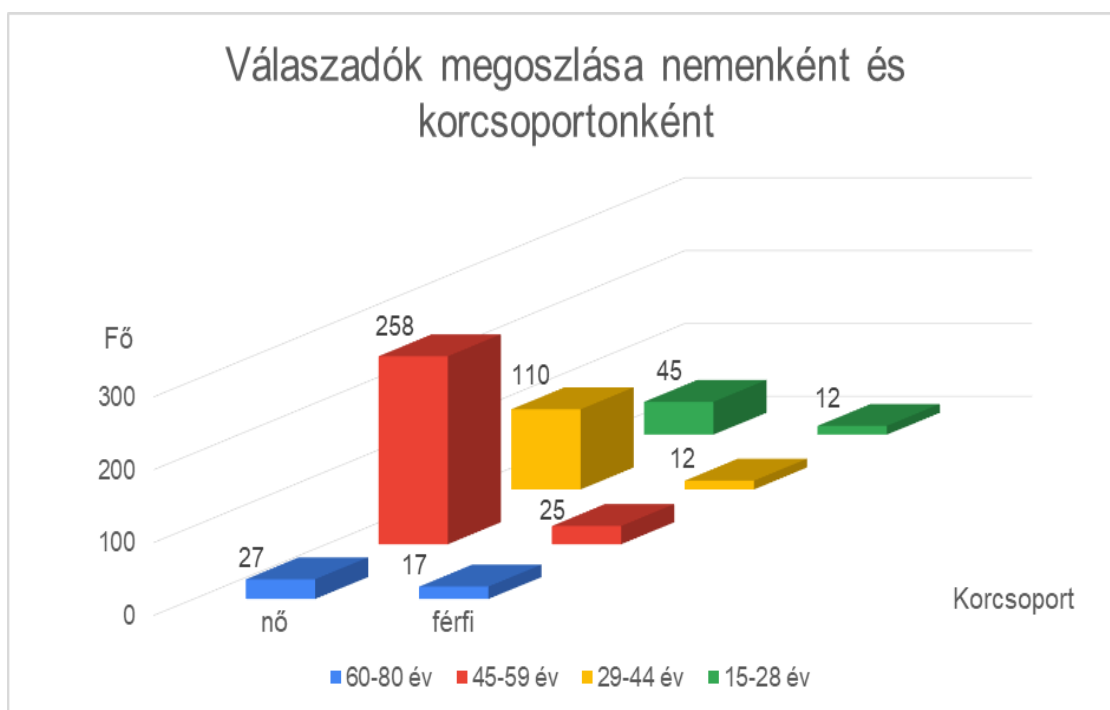

A grafikonok tanulmányozása során megállapíthatjuk, hogy a nők számára a személyiségfejlésztés a képzés során sokkal fontosabb, mind a 4-es számú fontos és az 5-ös számú legfontosabb értékelés nagyobb százalékban szerepel, mint a férfiaknál.

Korcsoport szerinti eloszlás

Arra számítottam, hogy mivel leginkább pedagógus csoportokban osztottam meg, ezért többnyire a kitöltők korosztálya is ezt a csoportot mintázza. Az azonban az öröömre szolgált, hogy minden korosztályból érkeztek válaszadók.

10. ábra A válaszadók életkora
(Forrás: saját szerkesztés)

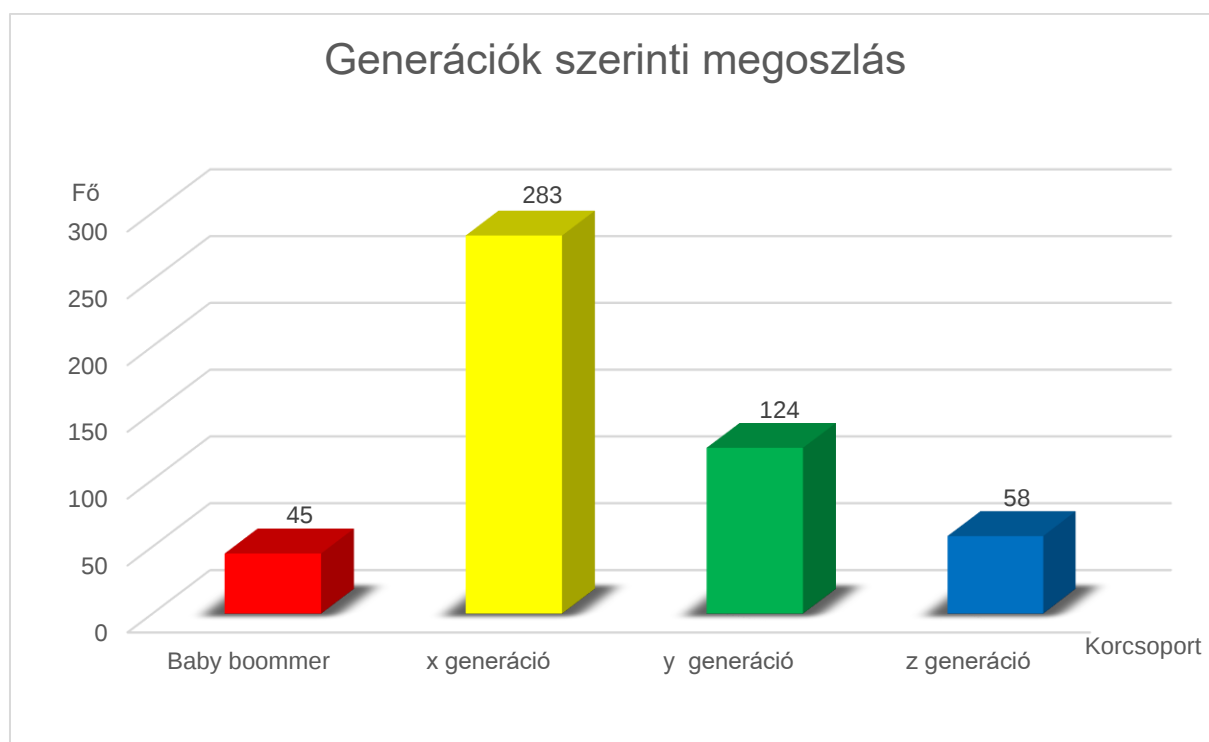
Legkevesebben a 60-80 éves korosztályból válaszoltak, legtöbben pedig a 45-59 éves nők közül. A munkaerőpiacon is hasonló a munkavállalók aktív részvétele főleg a nők körében. A negyven év munkaviszony utáni nyugdíj lehetőségét többen is igénybe veszik. A 45-59 éves nők tízszer többen töltötték ki a kérdőíveket, mint ugyanebben a korosztályban a férfiak. Csaknem ez az arány a következő korcsoportnál is, a 29-44 éveseknél. A nők ebben az életkorban szülik meg első vagy második gyermeküket. Ez az időszak egyre kitolódik, részben a felső-

fokú tanulmányaik, részben pedig a nehéz lakhatási problémák miatt. A gyermekvállalás mellett igen kevés szabadidővel rendelkeznek és ebben a kevés időintervallumban nem várható el tőlük, hogy kérdőíveket töltsenek ki.

A 15-28 éves korosztály nagy része még tanul. Nagy örömmre szolgált, hogy ennyien megtiszteltek véleményükkel.

Mindezeket látszik alátámasztani az a tény, hogy válaszadóim 96,7 %-a szellemi munkát végez és csak 3,3 % a fizikai munkát végzők aránya.

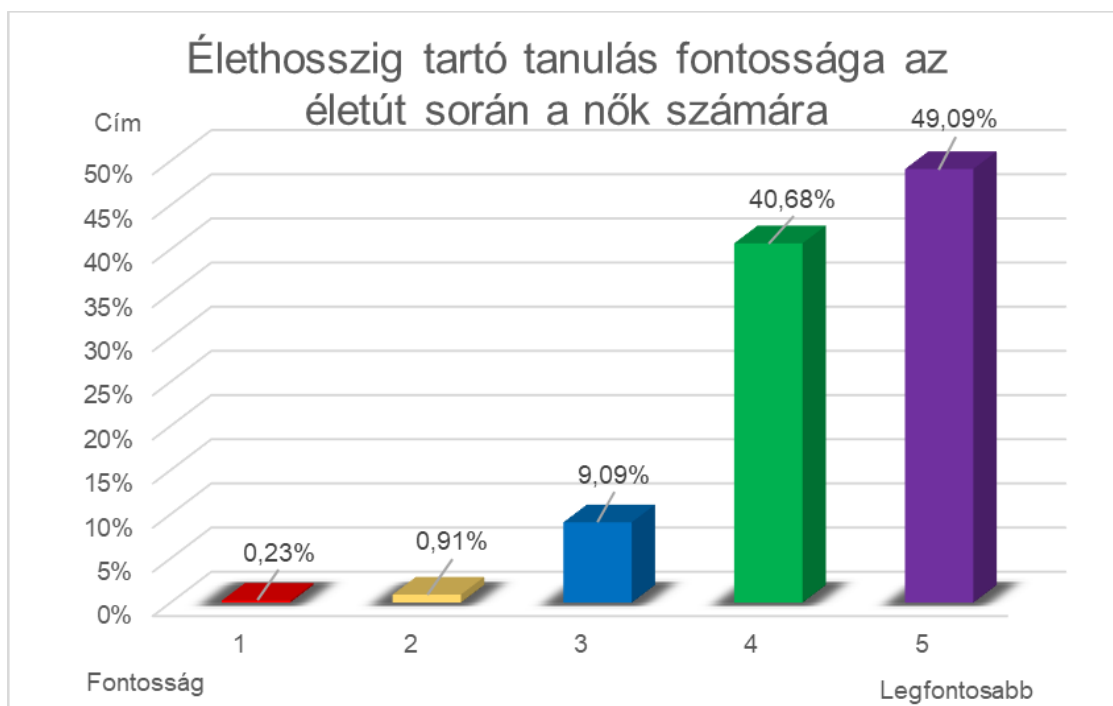
11. ábra A válaszadók generációk szerinti felosztása
(Forrás: saját szerkesztés)

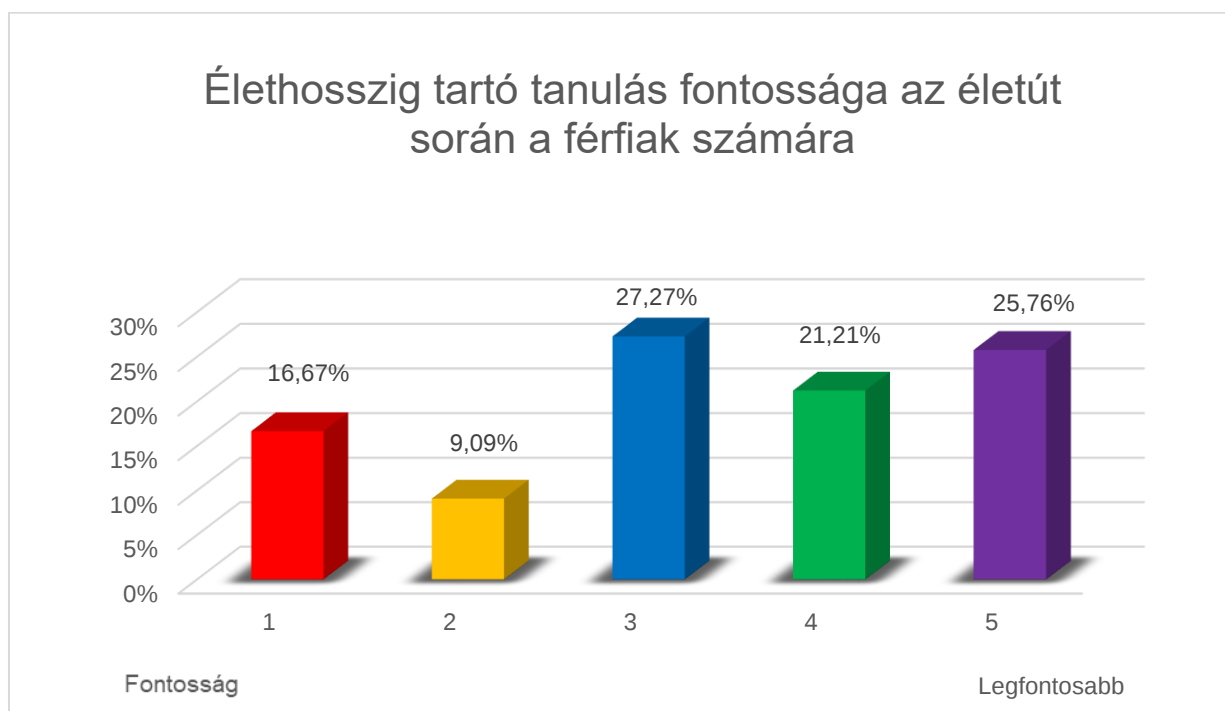
Az X-generáció női tagjai voltak a legaktívabbak a kitöltés során. Ezen is látszik, hogy mennyire lojálisak sorstársaikkal és igyekeznek mindenkinek segíteni az élethosszig tartó tanulásban. Számukra igazán nagy jelentőséggel bír a lifelong learning és ők voltak, akik érdeklődtek a kutatás eredményei iránt is. Felelőseteljesek Mivel 283 fő válaszolt közülük és ebből 258 fő nő, ezért az ő véleményüket tükrözik leginkább a kutatás eredményei.

Őket követték az Y generáció tagjai, akik kevesebb, mint feleannyian válaszoltak. Az ő számuk is meghaladta a 120-at. A folyamatos tanulás ezt a generációt is jellemzi, ezért ilyen aktívak, nem úgy, mint a fiatalabb és öregebb generációk.

12. ábra A nők viszonyulása az élethosszig tartó tanuláshoz
(Forrás: saját szerkesztés)

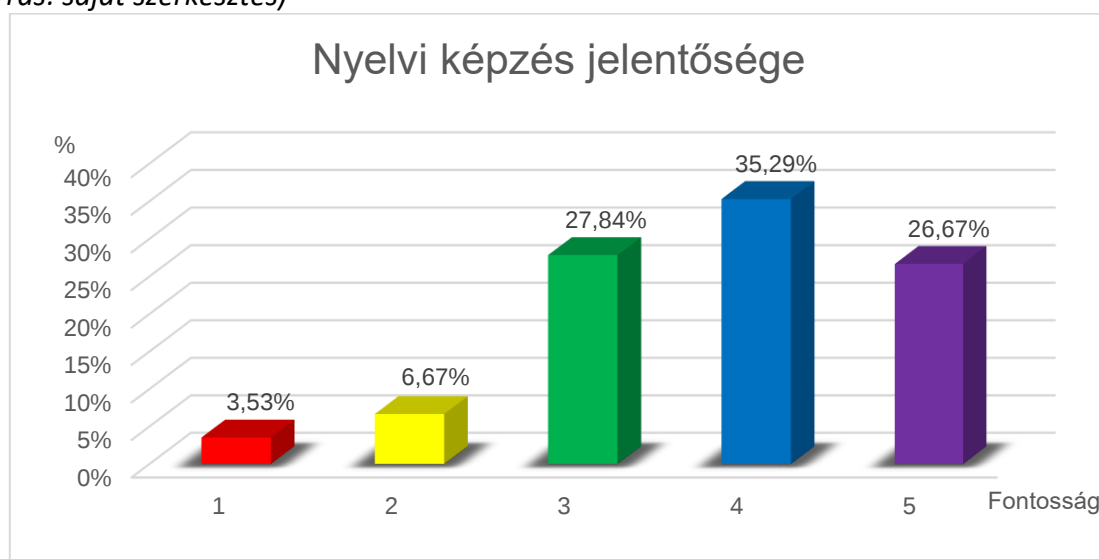
13. ábra A férfiak viszonyulása az élethosszig tartó tanuláshoz
(Forrás: saját szerkesztés)

A fenti két diagramm szembetűnően tükrözi, hogy a megkérdezett nők számára sokkal fontosabb az élethosszig tanulás, mint a férfiak számára. Ahogy Claudia Goldin is kiemelte, a gyermekvállalás időszakában hatalmas mértékkel romlanak a nők esélyei. Bár ez az idő folyamán némileg javuló tendenciát mutat, mióta a férfiak is igénybe vehetik a gyermekápolási kedvezményeket, illetve a fogamzásgátló tabletták megjelenése óta. (Vörös J. 2024)

Ezt a hátrányt próbálják a tanulással, a magasabb képzettség megszerzésével kompenzálni. A kérdőíves kutatásból az is kiderült, hogy nemcsak ezért tanulnak a nők. Nagyon fontosnak tartották a személyiségfejlődés szempontját is a tanulásban 68,63 %-ban. A férfiak a személyiségfejlesztés fontosságát a lifelong learning során 31,82 %-ra értékelték. Számukra a tanulás legfőbb motivációja a karrier 72,72 % gondolta, hogy fontos, illetve a legfontosabb. A karrierhez tartozó képzések a nők számára is fontosak, mégpedig 80,23 %-ban.

14. ábra A válaszadók viszonyulása a nyelvi képzésekhez
(Forrás: saját szerkesztés)

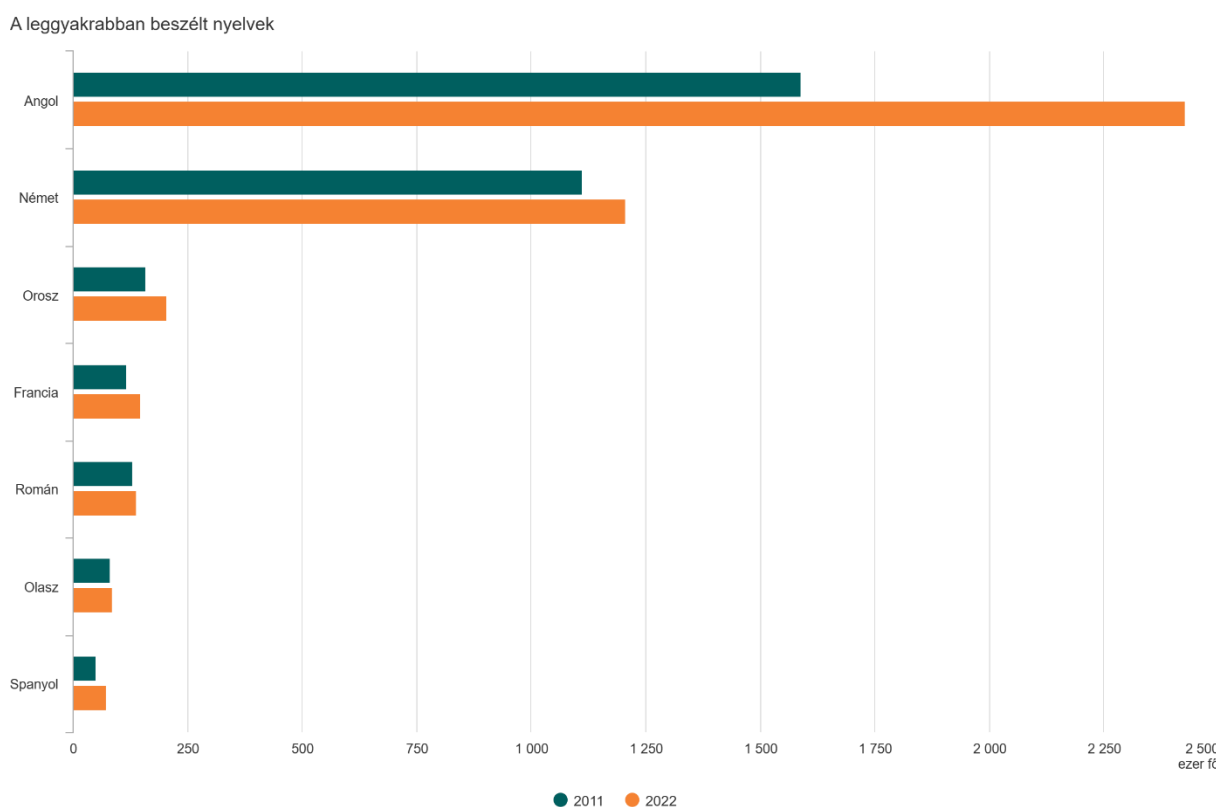
A mai magyar társadalomban, de az egész világon is az idegen nyelvtudás az egyik legfontosabb, amivel még szaktudás nélkül is jól el lehet helyezkedni. Ezért, amikor feltettem a kérdést, hogy mennyire fontos a nyelvi képzés, arra számítottam, hogy a többség a legfontosabbnak tartja majd és 5 ponttal értékeli. Meglepett, hogy közel 38 % számára nem, vagy csak közepesen fontos a nyelvtanulás.

4.2 Szekunder adatbázisok

Központi Statisztikai Hivatal, KSH adatai

A nyelvi képzésekhez történő viszonyulás kapcsán felvetődött bennem a kérdés, hogyan is áll ma a magyar népesség az idegen nyelvek tanulása terén.

15. ábra A leggyakrabban beszélt nyelvek Magyarországon 2011-ben és 2022-ben
(Forrás: KSH <https://nepszamlalas2022.ksh.hu/eredmenyek/vegleges-adatok/kiadvany/>)

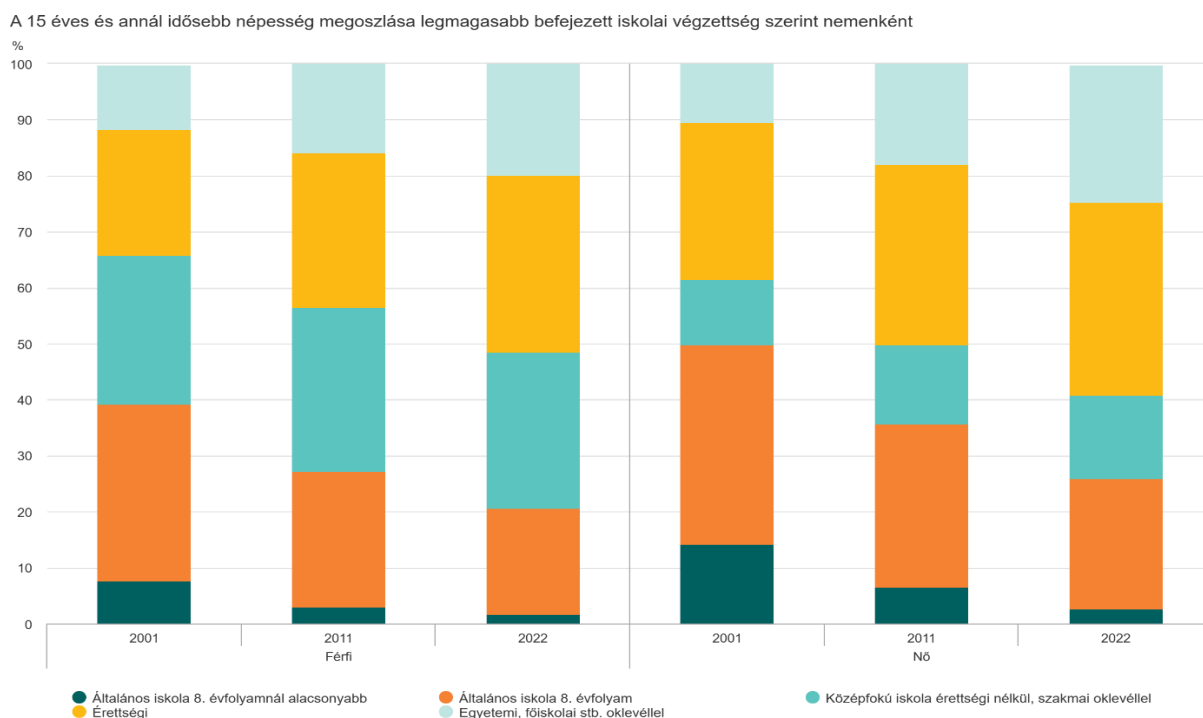

A KSH grafikonjából kiderül, hogy az angol nyelvet beszélő lakosok száma növekedett a leginkább, ami nem véletlen, hiszen az álláshirdetések nagy része ezt szabja meg egyik feltételül. Még azok a vállalatok is, amik tisztán német vagy osztrák tulajdonúak. A nemzetközi, multinacionális vállalatok munkanyelve az angol. A német, orosz és többi nyelvek növekedése jóval kisebb, csaknem elhanyagolható. Az X generáció tagjai, akik a válaszadók több, mint felét alkotják, még orosz nyelvet tanultak, nem túl sikeresen. Ez a nyelv és egyáltalán a nyelvtanulás

nem lopta be magát a szívükbe. A régi típusú nyelvvizsgák sem hozták meg a kedvet a nyelvtanuláshoz.

Ez lehet az egyik oka, hogy nem tartják olyan fontosnak a nyelvtanulást. A másik talán a nyelvtanulási módszerekben keresendő, hiszen a régi, magolós módszerek nem túl népszerűek és nem igazán működőképesek. Az iskolarendszerű tanulás, de sokszor még a magánórákon is ez a jellemző. Pedig a nyelvtanárok körében indult el először az IKT alkalmazása, a kooperatív csoportmunkák szervezése is. A harmadik ok a magán nyelvórák és nyelvtanfolyamok igen drágák. A vezető pozícióban dolgozók, a fehérgallérosok, már eleve rendelkeznek nyelvtudással, a többiek számára, azonban jóval alacsonyabb jövedelmük miatt nem finanszírozhatóak. Különösképpen az egyedül álló és családostól nők, sem időben, sem költségekben nem engedhetik meg maguknak. A fiatalabb korosztályok az Internet- és számítógéphasználattal, valamint a külföldi pályázatok, tv-csatornák révén, szinte észrevétlenül is elsajátították az angol nyelvet bizonyos szinten.

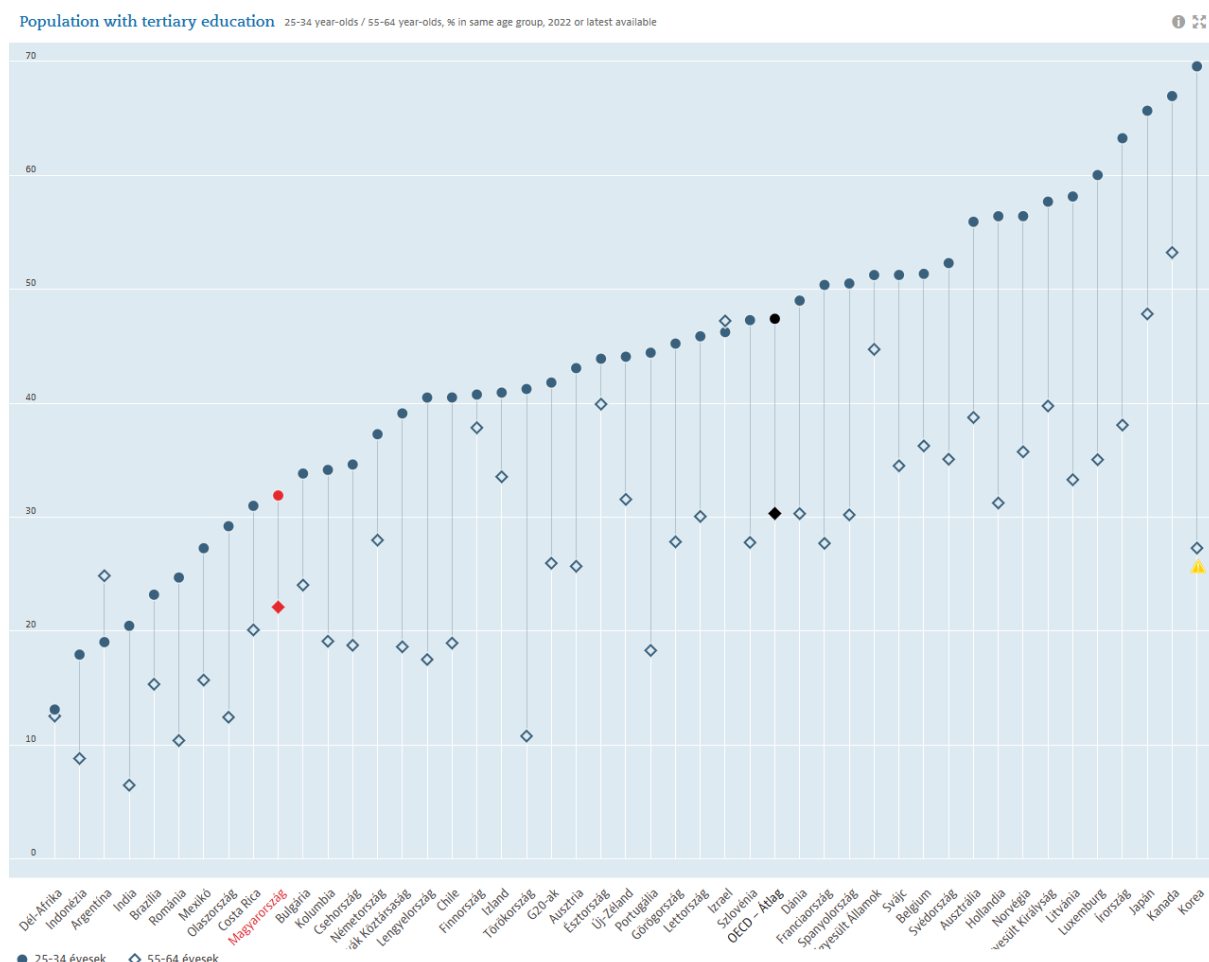
16. ábra A legmagasabb iskolai végzettség nemenként a népszámlálás éveiben
(Forrás: KSH Népszámlálás 2022 – A népesség főbb jellemzői (országos és területi adatok) (ksh.hu))

A hipotézis, hogy a nők befejezett iskolai végzettsége magasabb, nemcsak a kérdőív kitöltői körében igazolódott be, de Magyarország egészére is. A nők, bár egyre kvalifikáltabbak, a munkaerőpiaci helyzetük, a fizetésük nagysága és a betöltött pozíciók ezt nem tükrözik.

Sajnos ezzel az eredménnyel is nagyon messze vagyunk az OECD-átlagtól. Magyarország a felmérésben részt vevő 46 ország közül a 37. helyen végzett a felsőfokú végzettséggel rendelkező lakosságot tekintve. Mögöttünk végzett országok mindössze Costa Rica, Olaszország, Mexikó, Románia, Brazília, India, Argentína, Indonézia, Dél-Afrika. Olaszország kivételével sajnos nem a legfejlettebb országok közé soroltak bennünket.

17. ábra A legmagasabb iskolai végzettség nemenként a népszámlálás éveiben
(Forrás: OECD <https://data.oecd.org/eduatt/population-with-tertiary-education.htm>)

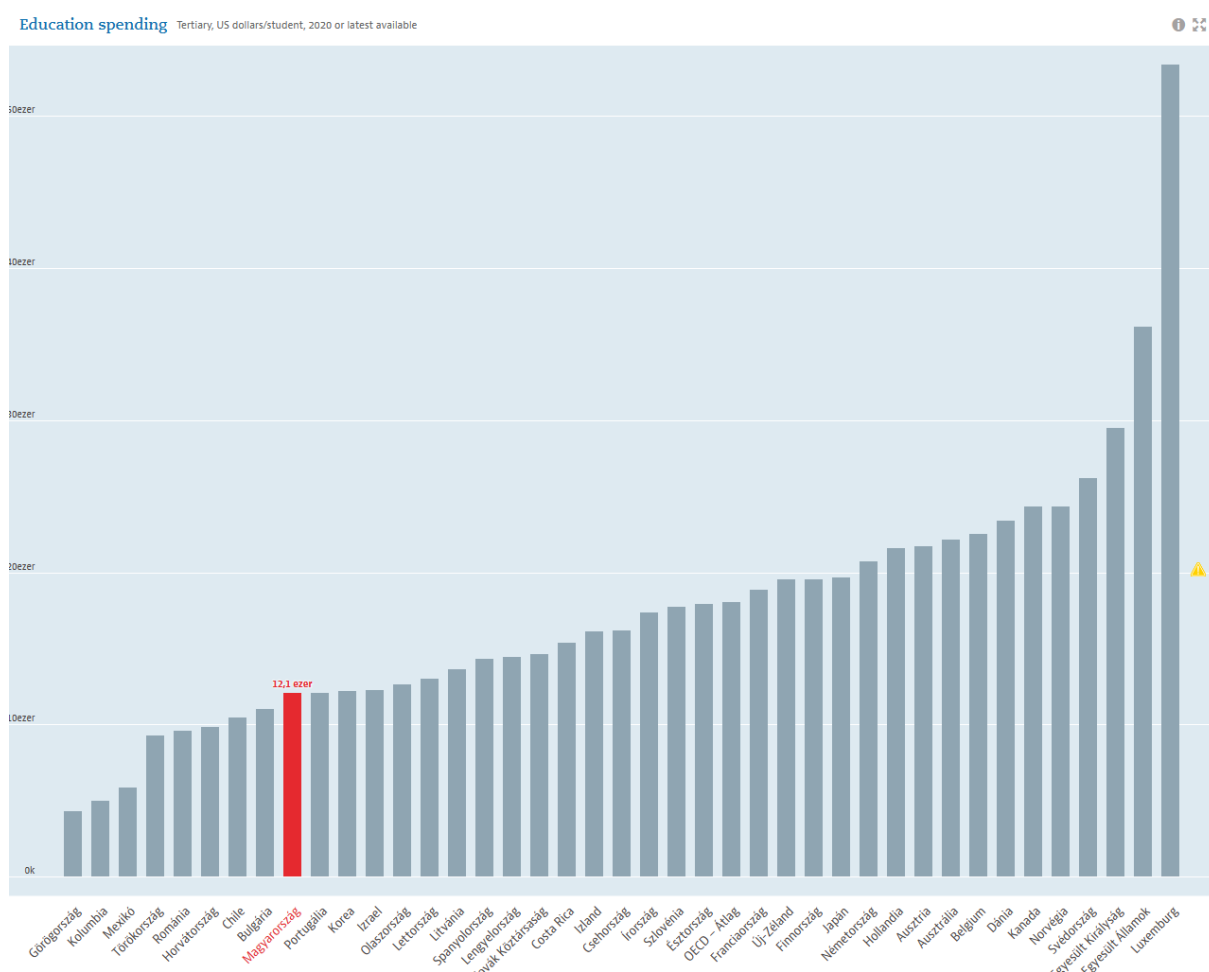

Ennek okai sokrétűek lehetnek. Az oktatáspolitikai, az oktatásra és ezen belül, a felsőoktatásra fordított összeg mindenképpen megemlíthető. A felsőoktatás technikai ellátottsága sem a megfelelő szinten tart és nagyon szétszórt képet mutat. Vannak iskolák, általános iskolák is,

ahol minden teremben okostáblák, számítógépek, tabletek és különféle robotok sorakoznak, sokszor úgy, hogy az ott lévő pedagógusok nem is tudják használni, még egyetemi szinten nem ilyen jó az ellátottak a modern felszerelésekkel az oktatási intézményeink. sajnos a pedagógusbérek tekintetében is nagy a lemaradás a többi országhoz képest.

18. ábra Az oktatásra fordított kiadások 2020

(Forrás: OECD <https://data.oecd.org/eduresource/education-spending.htm>)

Az oktatási kiadások az állami és magán oktatási intézményekre fordított kiadásokat jelentik, valamint a diákoknak és a családoknak jutatót ösztöndíjakat és támogatásokat. A kiadások egy diákra jutó USA dollárban és a GDP százalékában jelennek meg.

4.3 IBM SPSS Statistics lekérdezés eredményei

4.3.1 Keresztábra lekérdezés

Hipotézisem: A megkérdezett nők iskolai végzettsége magasabb, mint a férfiaké.

Első lekérdezés

3. táblázat SPSS keresztábra lekérdezés Iskolai végzettségek vizsgálata
(Forrás: saját lekérdezés)

Case Processing Summary

	Cases					
	Valid		Missing		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
1. Neme * 3. A legmagasabb befejezett iskolai végzettsége	506	99,2%	4	0,8%	510	100,0%

1. Neme * 3. A legmagasabb befejezett iskolai végzettsége Crosstabulation

			3. A legmagasabb befejezett iskolai végzettsége								
			Alapfokú 8 osztály	Középfokú szakképesítés érettségi nélkül	Középfokú szakképesítés érettséggel	Középfokú gimnáziumi érettségi	Felsőfokú szakképzés	Felsőfokú alapképzés- főiskola	Felsőfokú mesterképzés- egyetem	Felsőfokú- doktori	Total
1. Neme	Férfi	Count	5	7	15	9	5	18	7	0	66
		% within 1. Neme	7,6%	10,6%	22,7%	13,6%	7,6%	27,3%	10,6%	0,0%	100,0%
	Nő	Count	0	2	16	20	21	237	138	6	440
		% within 1. Neme	0,0%	0,5%	3,6%	4,5%	4,8%	53,9%	31,4%	1,4%	100,0%
Total	Count	5	9	31	29	26	255	145	6	506	
	% within 1. Neme	1,0%	1,8%	6,1%	5,7%	5,1%	50,4%	28,7%	1,2%	100,0%	

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	127,462 ^a	7	<,001
Likelihood Ratio	91,782	7	<,001
Linear-by-Linear Association	111,273	1	<,001
N of Valid Cases	506		

a. 7 cells (43,8%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,65.

Második lekérdezés

4. táblázat SPSS keresztábra lekérdezés Iskolai végzettségek vizsgálata (Forrás: saját lekérdezés)

1. Neme * Iskolai végzettség Crosstabulation						
			Iskolai végzettség			
			Alapfokú	Középfokú	Felsőfokú	Total
1. Neme	Férfi	Count	5	31	30	66
		% within 1. Neme	7,6%	47,0%	45,5%	100,0%
	Nő	Count	0	38	402	440
		% within 1. Neme	0,0%	8,6%	91,4%	100,0%
Total		Count	5	69	432	506
		% within 1. Neme	1,0%	13,6%	85,4%	100,0%

Ebben az esetben egy nominális adathalmazt hasonlítottam össze egy ordinális adathalmazzal. Nominális a válaszadók neme, ami kétváltozós és ezek független változók. Ordinális pedig az iskolai végzettség, a minta követésének adathalmaza, ami több változós, függő változó.

Az első táblázat a lekérdezés eredményét mutatja. Láthatjuk, hogy 66 férfi és 440 nő válaszolt igennel, azonban nem ezt az adatot vesszük alapul, hiszen a válaszadók között jóval magasabb volt a nők aránya, hanem az alatta lévő százalékokat. Ezek alátámasztják, hogy a válaszadó férfiak többsége középfokú végzettségű-a, még a nők többsége felsőfokú végzettséggel rendelkezik. Első sorban a százalékokat kell alapul venni, mivel azok adják a reális adatokat.

A harmadik táblázat adja meg a teljes választ a kérdésünkre. Először is a Pearson-féle Khi négyzet mutatójának szignifikancia szintjét vizsgáljuk meg. Ez mutatja meg, hogy van-e szignifikális kapcsolat a két adathalmaz között. Ha ez az érték 0,05-től kisebb, akkor van statisztikailag igazolható, vagyis szignifikáns különbség a férfiak és nők csoportja között. Ha nagyobb, akkor nem igazolható az eltérés és a hipotézis sem.

A mi esetünkben ez 0,001, ami azt jelenti, hogy statisztikailag is igazolható, hogy a hipotézisünk igaz, az eltérés szignifikáns. Tehát a válaszadó nők többsége felsőfokú végzettséggel rendelkezik. Ez azt is jelenti, hogy a megkérdezett férfiak között kevesebb felsőfokú végzettségű található, mint a nők között.

Ez a vizsgálat tehát alátámasztotta a KSH adatait is, a válaszadók reprezentálják a mai magyar társadalmi eredményeket.

Ebben a témában két lekérdezést indítottam. A másodikonál csak a végzettség szintjét vizsgáltam és jól látszott, hogy a megkérdezett nők 91,4 % felsőfokú végzettségű, még a férfiak között ez az arány 45,5 %. A válaszoló férfiak legnagyobb része, 47%-a középfokú végzettségű. A hipotézisem a második lekérdezés is megerősítette.

Hipotézisem: A nők képzését a személyes fejlődésük jobban motiválja, mint a férfiaké.

5. táblázat Motiváció vizsgálata

(Forrás: saját lekérdezés)

Case Processing Summary

	Valid		Cases Missing		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
1. Neme * 10. Mi motiválta a képzéseit leginkább?	506	99,2%	4	0,8%	510	100,0%

1. Neme * 10. Mi motiválta a képzéseit leginkább? Crosstabulation

			10. Mi motiválta a képzéseit leginkább?				Total
			Munkahely megtartása	Munkahely megszerzése	Előre lépés a ranglétrán	Személyes fejlődés	
1. Neme	Férfi	Count	14	13	14	25	66
		% within 1. Neme	21,2%	19,7%	21,2%	37,9%	100,0%
	Nő	Count	37	52	53	298	440
		% within 1. Neme	8,4%	11,8%	12,0%	67,7%	100,0%
Total	Count		51	65	67	323	506
	% within 1. Neme		10,1%	12,8%	13,2%	63,8%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	23,759 ^a	3	<,001
Likelihood Ratio	22,226	3	<,001
Linear-by-Linear Association	21,374	1	<,001
N of Valid Cases	506		

a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 6,65.

Az előző módszert követve megvizsgáltam a nem nominális változót és a képzések motivációinak ordinális változóit. A válasza, 1-5 között, hogy mi motiválja őket a képzéseknél a leginkább. Az 1-es a nem motivál, az 5-ös pedig a legjobban motivál megnevezést kapta. A személyes fejlődést kiemelve a szempontok közül láthatjuk, hogy a nőket 67,7 %-ban, még a férfiakat mindössze csak 37,9 %-ban motiválja. A szignifikancia szintet megvizsgálva megállapíthatjuk, hogy ez az érték 0,05-től, sőt 0,01-től is kisebb, tehát az állítás igaz.

Hipotézisem: A férfiakat jobban motiválja a képzések részvételében a karrier, a munkahely megszerzése és a megtartása, mint a nőket.

A fenn látható lekérdezések eredményei ezt a hipotézist is bizonyították. A táblázatból kiderül, hogy a karrier, az előre lépés a munkahelyi ranglétrán a férfiak 21,2 százalékának a legfontosabb, még a nők 12 százalékra értékelték.

A férfiak számára a munkahely megszerzése 19,7 % és a megtartása 21,2 %, a nők esetében a megszerzés 11,8%, a megtartása pedig mindössze 8,4 % erejéig kapta meg a legfontosabb, 5 pontot. Tehát a feltételezés ezekben az esetekben is bebizonyosodott a megkérdezettek körében.

Hipotézisem: A nők fontosabbnak tartják az élethosszig tartó tanulást, mint a férfiak.

6. táblázat Élethosszig tanulás jelentőségének vizsgálata (Forrás: saját lekérdezés)

1. Neme * 7. Kérem, értékelje a következő dolgokat abból a szempontból, hogy mennyire fontosak az Ön számára! 1 = nem fontos, 5 = a legfontosabb Élethosszig tanulás
Crosstabulation

			7. Kérem, értékelje a következő dolgokat abból a szempontból, hogy mennyire fontosak az Ön számára! 1 = nem fontos, 5 = a legfontosabb Élethosszig tanulás				
			nem fontos	közepesen fontos	fontos	legfontosabb	Total
1. Neme	Férfi	Count	11	24	14	17	66
		% within 1. Neme	16,7%	36,4%	21,2%	25,8%	100,0%
	Nő	Count	1	44	179	216	440
		% within 1. Neme	0,2%	10,0%	40,7%	49,1%	100,0%
Total	Count		12	68	193	233	506
	% within 1. Neme		2,4%	13,4%	38,1%	46,0%	100,0%

A lekérdezés eredménye egyértelműen azt mutatja, hogy ez a hipotézis is bebizonyosodott. A nők 40,7 % tarja fontosnak a férfiaknak csak 21,2 %, legfontosabbnak a hölgyek 49,1 % viszont a legfontosabbat jelölte be a férfiak 25,8 %-ával szemben.

Hipotézisem: A nyelvi képzést mindkét nem a legfontosabbak közé sorolja

7. táblázat Nyelvi képzés jelentőségének vizsgálata
(Forrás: saját lekérdezés)

1. Neme * Kérem, értékelje a következő dolgokat abból a szempontból, hogy mennyire fontosak az Ön számára! 1 = nem fontos , 5 = a legfontosabb Nyelvi képzés Crosstabulation

			Kérem, értékelje a következő dolgokat abból a szempontból, hogy mennyire fontosak az Ön számára! 1 = nem fontos , 5 = a legfontosabb Nyelvi képzés				
			nem fontos	közepes fontos	fontos	legfontosabb	Total
1. Neme	Férfi	Count	5	21	21	19	66
		% within 1. Neme	7,6%	31,8%	31,8%	28,8%	100,0%
	Nő	Count	13	153	158	116	440
		% within 1. Neme	3,0%	34,8%	35,9%	26,4%	100,0%
Total	Count		18	174	179	135	506
	% within 1. Neme		3,6%	34,4%	35,4%	26,7%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	3,989 ^a	3	,263
Likelihood Ratio	3,285	3	,350
Linear-by-Linear Association	,460	1	,498
N of Valid Cases	506		

a. 1 cells (12,5%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 2,35.

Ez a hipotézis nem igazolódott be. A szignifikáns szintje 0,01-től nagyobb, 0,263. tehát az idegen nyelvi képzéseket egyik fél sem tartja igazán jelentősnek.

8. táblázat SPSS keresztábra lekérdezés Szabadidőhöz kapcsolódó képzések jelentősége
(Forrás: saját lekérdezés)

1. Neme * Kérem, értékelje a következő dolgokat abból a szempontból, hogy mennyire fontosak az Ön számára! 1 = nem fontos , 5 = a legfontosabb Hobb, szabadidős tevékenységhez kapcsolódó képzés, tanfolyam Crosstabulation

			Kérem, értékelje a következő dolgokat abból a szempontból, hogy mennyire fontosak az Ön számára! 1 = nem fontos , 5 = a legfontosabb Hobb, szabadidős tevékenységhez kapcsolódó képzés, tanfolyam				
			nem fontos	közepesen fontos	fontos	legfontosabb	Total
1. Neme	Férfi	Count	4	28	24	10	66
		% within 1. Neme	6,1%	42,4%	36,4%	15,2%	100,0%
	Nő	Count	16	174	165	85	440
		% within 1. Neme	3,6%	39,5%	37,5%	19,3%	100,0%
Total	Count		20	202	189	95	506
	% within 1. Neme		4,0%	39,9%	37,4%	18,8%	100,0%

Ugyanez a helyzet a hobbihoz tartozó képzésekkel is, egyik fél sem sorolja a legfontosabbak közé, inkább csak közepesen, átlagosan fontosnak tartják.

Hipotézisem: A szellemi munkát végzők fontosabbnak tartják az élethosszig tartó tanulást, a fizikai munkát végzőknél.

9. táblázat SPSS keresztábra lekérdezés szellemi munkát végzők élethosszig tartó tanuláshoz való viszonyulása
(Forrás: saját lekérdezés)

14. Milyen jellegű munkát végez/végzett? * 7. Kérem, értékelje a következő dolgokat abból a szempontból, hogy mennyire fontosak az Ön számára! 1 = nem fontos , 5 = a legfontosabb Élethosszig tanulás Crosstabulation

			7. Kérem, értékelje a következő dolgokat abból a szempontból, hogy mennyire fontosak az Ön számára! 1 = nem fontos , 5 = a legfontosabb Élethosszig tanulás				
			nem fontos	közepesen fontos	fontos	legfontosabb	Total
14. Milyen jellegű munkát végez/végzett?	Szellemi	Count	1	57	184	225	467
		% within 14. Milyen jellegű munkát végez/végzett?	0,2%	12,2%	39,4%	48,2%	100,0%
	Fizikai	Count	11	11	11	10	43
		% within 14. Milyen jellegű munkát végez/végzett?	25,6%	25,6%	25,6%	23,3%	100,0%
Total	Count		12	68	195	235	510
	% within 14. Milyen jellegű munkát végez/végzett?		2,4%	13,3%	38,2%	46,1%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	120,242 ^a	3	<,001
Likelihood Ratio	60,561	3	<,001
Linear-by-Linear Association	69,511	1	<,001
N of Valid Cases	510		

a. 1 cells (12,5%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,01.

Ebben az esetben is bizonyítást nyert a hipotézis, miszerint a szellemi munkát végzők hangsúlyozottan a legfontosabbak közé sorolják az élethosszig tanulást, 48,2 %-ban viszont a fizikai dolgozók, a lifelong learning jelentőségét csak 23,3 %-ban találják a legfontosabbnak.

5. KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK

5.1. Következtetések

A vizsgálatokkal elértem a kutatásom célját, közelebbről megismertem a kérdőívre válaszoló, elsősorban felsőfokú nők és a férfiak helyzetét. Választ kaptam az általam kitűzött kutatási célokra.

Az első hipotézisem az volt, hogy a megkérdezett nők iskolai végzettsége magasabb, mint a férfiaké.

A kérdőíves módszer során grafikonokkal is megjelenítettem a rendelkezésre álló adatokat, melyek megmutatták, hogy válaszadóim többsége valóban felsőfokú végzettségű nő. Az SPSS lekérdezés során is megállapítottam, hogy a válaszadó nők több, mint 90 százaléka felsőfokú végzettséggel rendelkezik, viszont a férfiak közül csak 45,5 %. Ez azért fontos, mert első sorban a diplomás nők véleményét szerettem volna vizsgálni. Tehát mindkét módszer igazolta a hipotézist.

A második hipotézisem, hogy a nőket jobban motiválja a személyes fejlődés a képzések részvételében, mint a férfiakat.

A kérdőíves kutatás grafikonjai jól szemléltetik a különbségeket. Az SPSS lekérdezések során is beigazolódott. Ez azért fontos, mert az életpálya és a karrier alapja a jó önértékelés. Erős hit és önbizalom nélkül nagyon nehéz minden téren fejlődni az egyénnek, az egyéniségnek. A munkahelyeken való helytállás, a munkatársakhoz és a munkakörülményekhez történő alkalmazkodás is hozzájárul a jó munkahelyi légkörhöz, ami visszahat a lelki állapotra és a munkahelyi teljesítményre.

A harmadik feltételezésem, hogy a férfiakat jobban motiválja a képzések részvételében a karrier, a munkahely megszerzése és a megtartása, mint a nőket.

Ez a hipotézis is bizonyítást nyert mind a kérdőíves, mind az SPSS lekérdezések során. Nemcsak, hogy fontosabb számukra, de a legfontosabb szempontként jelölték meg. Ez a hipotézis abban segít, hogy megértsük, miért a nők végeznek el több képzést életük során, hogyan és mivel lehet motiválni a férfiakat az élethosszig tartó tanulás kapcsán.

Negyedik hipotézisem, hogy a nők nagyobb létszámban vesznek részt az éltől tartó tanulásban, mint a férfiak. Ez már a kérdőív kitöltésekor is kiderült, de a későbbi lekérdezések és a személyes beszélgetések is igazolták. Ez a hipotézis közvetlenül kapcsolódik az előzőhöz. A nőknek többet kell bizonyítaniuk ahhoz, hogy feljebb kerüljenek a munkahelyi ranglétrán, ehhez, még ha nehezebb is a család mellett, többet is kell vállalniuk ezen a téren is.

Ötödik hipotézis szerint, az idegen nyelvi és a szabad idő tevékenységekhez tartozó képzést mindkét nem a legfontosabbak közé sorolja. Ezt a hipotézist nem sikerült igazolni egyik módszerrel sem. Ez az eredmény arra utal, hogy a nők már több, hosszabb ideig tartó képzést nem tudnak vállalni. Ha idejük engedi, mindkét nem tagjai részt vesznek ugyan kisebb képzéseken, tanfolyamokon, de nem ezek a legfontosabbak számukra. Ebben az idő- és forráshiány is közre játszik.

Az éltől tartó tanulást vizsgálva, a hátrányok ellenére is a kérdőívet kitöltő nők aktívabbak és fontosabbnak tartják, mint a férfiak. A férfiak számára a karrierhez tartozó képzések bírnak a legnagyobb jelentőséggel, még a nők a karrier mellett kiemelik a személyes fejlődést, mint egy meghatározó célt. A nyelvtudás is lényegesebb számukra, mint a férfiak számára, ám egyik nemnél sem tartozik a legfontosabb kategóriák közé.

A nők több felsőfokú végzettséget is megszereznek az életút során, annak ellenére, hogy nem léptetik elő őket. A férfiak számára egy-egy képzés elvégzése sokkal gyakrabban eredményez előléptetést és fizetésemelést. Minden hipotézist megvizsgáltam mindkét módszerrel és az eredmények megegyeztek.

Hatodik feltételezés, hogy a szellemi munkát végzők fontosabbnak tartják az éltől tartó tanulást, a fizikai munkát végzőknél. Ez a hipotézis is beigazolódott mindkét módszerrel. Nem meglepő, hiszen az értékek és a technológia, a generációk gyors változása, állandó tanulási kényszerrel szembesíti a szellemi dolgozókat. A fizikai munkakörnyezetben lassabbak ezek a változások, illetve először a vezetőknek, a szellemi dolgozóknak kell megtanulniuk az új megoldásokat, szabályokat, hogy tovább tudják adni a fizikai dolgozók számára.

Hetedik feltételezés: minél magasabb az iskolai végzettsége valakinek, annál inkább fontosnak tarja a lifelong learning-et az életében.

A feltételezés megállja a helyét a kutatási eredmények feldolgozása alapján. Ez az előbb említett okok miatt is nagy jelentőséggel bír, valamint a magasabb iskolai végzettségűek jobban átlátják a változási folyamatok súlyát és tudják, milyen fontos napjainkban a reziliencia, a változásokhoz történő gyors és rugalmas alkalmazkodás. Aki egyszer lemarad, az nagyon nehezen tudja behozni a többiek előnyeit. A tudásanyag is állandóan változik, frissül és módosul. Aki ezt a tudást birtokolja, annál a hatalom és fejlődés lehetősége.

5.2.   Javaslatok

A szakirodalmat tanulmányozva megállapítottam, hogy a nők a tanulás terén, a kezdetektől hatalmas hátránnyal indultak, amit sikerült némileg csökkenteni, de megszüntetni sajnos nem. Különböző nemzetközi szervezetek, mint például az UNESCO, tűzték ki célul ezeknek a hátrá-
nyoknak a csökkentését.

Az ókortól egészen a XVII-XIX. századig, kevés kivételtől eltekintve, csak háztartási és egészségügyi ismereteket tanulhattak a gyermeknevelés mellett. Írás és olvasás tanulását bizonyos időszakokban és helyeken ugyan engedélyezték számukra, de ez nem volt általános. 1895-től járhattak a nők hazánkban egyetemre, de csak meghatározott szakokra.

Hazánk a felsőfokú végzettségűek számát tekintve jelentős elmaradással bír a környező, de a világ országaihoz képest is. Ennek okai között szerepel az oktatásra fordított összeg alacsony száma, illetve az oktatási intézmények technológiai elmaradása. Ebben a tekintetben is sajnos a lista végén helyezkedünk el.

Az idegen nyelvek eredményes tanulásában is előbbre kell lépnünk, ha javítani szeretnénk versenyképességünket a nemzetközi mezőnyben.

A nők és különösen a gyermeket vállaló anyák esetében, hátrányainak leküzdésére több civil szervezet létrehozása lehet a megoldás.

Nagyon jó kezdeményezésnek tartom a „Lányok Napja” programjait, melyek során a középiskolás lányok megismerkedhetnek a természettudományi képzés érdekes lehetőségeivel, nagy- és kisvállalatokat, egyetemeket, nyomdákat kereshetnek fel, ahol próbálnak kedvet csinálni az adott szakmához, vagy képzési területhez.

Az általános és középiskolák tanulói számára a Fenntarthatósági Témahét programjai és mentorai is lehetőséget biztosítanak, hogy a lányok is jobban megismerkedjenek a biológia, a kémia, a fizika és környezetvédelem világával.

A Digitális Témahéten ugyanez a korosztály az informatika, a robotika világába kóstolhat bele.

A HSUP tantárgy keretein belül a felsőoktatási intézmények hallgatói csapatokat alakíthatnak és vállalkozásokat hozhatnak létre, vegyesen lányok és fiúk, úgy, hogy közben rengeteg támogatást kapnak elméleti és gyakorlati, sőt pénzügyi téren is. Ez is kitörést jelenthet a hátrányok visszaszorítása irányába.

A civil szerveződések közül meg kell még említeni a Nagycsaládosok Egyesületét, melynek tagszervezetei kirándulásokat, táborozásokat szerveznek költségek nélkül tagjaik számára.

A gyermeküket egyedül és a fogyatékkal élő gyermekeket nevelő nők egyesületei is támogatják a rászorulókat. Több Facebook-csoport is alakult, ahol információhoz, illetve tényleges, akár jogi segítséghez is hozzájuthatnak.

Legtöbbet azonban mi nők, önmagunkért tehetünk. Az első és igen jelentős lépés, a helyes önismeret és megfelelő önbizalom kialakítása. Természetesen ez még nem elég. Azonban a legfontosabb, hogy gyermekeinket úgy neveljük, hogy a fiaink és a lányaink számára természetes legyen a nemek közötti egyenlőség, férjeinket meggyőzve, hogy helyes példával járjanak elő.

A helyes oktatáspolitikai kialakítása viszont az általunk választott politikus dolga lesz.

A kutatások még inkább felkeltették az érdeklődésemet és nagyon sok lehetőséget látok a még fel nem dolgozott anyagokban. Újabb kérdéseket is felvetett bennem, mint például az egyesületek megkérdezése, az egyéni érdekeltek igényeinek felmérése. Érdekel a férfiak véleménye is a nők hátrányos helyzetéről, illetve arról, hogy ők miben érzik magukat hátrányosnak. A téma tág kutatási teret biztosít a jövő számára.

6. ÖSSZEGZÉS

Munkámban elsősorban a nők, ezen belül kiemelten, a magyar nők helyzetét vizsgáltam, az oktatás történetén keresztül, az élethosszig tartó tanulás tükrében, a különböző generációk eltérő élethelyzetében. Mindezen területeket összevettem a férfiak társadalomban, és különösképpen a magyar társadalomban elfoglalt szerepével.

Az oktatás, a tanítás és a tanulás története egyidős az emberiséggel, a fennmaradásunk egyik feltétele, a gondolkodással együtt fejlődött. A gondolkodás, az agy fejlődése, a munka, a finom kézmozdulatok és a beszéd emelte ki az emberiséget az állatvilágból és tette egyedivé.

Az ókorhoz az első államok és az írásbeliség kialakulásával kezdődött. Az ókori civilizációk számára, az időszámításunk előtti IV.-III. évezredben a nagy birodalmak fenntartása, a gazdaság és a háborúk miatt elengedhetetlenné vált az oktatás, valamint a felnőttoktatás megjelenése. Az írásra, számolásra és az áradások-apályok kiszámítására, ami az életük alapfeltétele volt, meg kellett tanítani az embereket. A betegségek elkerülése és az ellenség visszaverése is a túlélés feltételei voltak, így korán kifejlődött az orvos- és hadtudomány. Mindezek megtanulása azonban a fiúk, férfiak kiváltsága lett. Főként patriarchális, apa-jogú társadalmak jöttek létre.

A nők a háztartásért, a férfiak kiszolgálásáért és a gyermeknevelésért feleltek, ezeket tanulhatták meg az idősebb női családtagjaiktól, anyáiktól, anyósaitól. Mindenben engedelmesskedniük kellett. Ritka kivételnek számított, ha ők is tanulhattak, főleg, ha középfokon. Nagyon kevés nőről van tudomásunk, akik tudós, vagy művész pályán tevékenykedhettek, mint például az i.e. 322-ben Alexandriában létrejött egyetemi szintű kutatóintézet egyik tanárnője Hüpathia (kb. Kr. u. 370-415) (Mészáros I., Németh A., Pukánszky B. 1999) vagy Szapphó.

A középkort a klerikus nevelés hatotta át, a kolostorok, apácarendek és plébániai iskolák vették át a tanítást. Európa híres egyetemein, mint például a Sorbon, férfiak tanulhattak a négy fakultáson.

A nők felsőfokú oktatása, csak a XIX. században vette kezdetét, akkor is csak korlátozottan. 1864-ben a zürichi egyetem biztosította elsőként a hölgyek számára a felvételt. Magyarországon Wlassics Gyula közoktatási miniszter 1895-ben rendeletében engedélyezte a nőknek a bölcsészeti orvosi és gyógyszerészeti felsőfokú oktatást. (Kührner É. 2020)

Azonban csak 1946-tól jelentkezhettek minden szakra nők, kivéve a papneveldeket.

Az 1980-as években már 50 százalékos arányt értünk el az oktatásban, azonban a természet-tudományi és mérnöki karokon még most sem értük utol a férfiakat.

A nők ezen hátrányai a munkaerőpiacon is megmutatkoznak. A 2023. évi közgazdasági Nobel-díjat Claudia Goldin kapta meg, a Harvard Egyetem közgazdaságtan-professzora, a nők munkaerőpiaci eredményeinek jobb megértése érdekében végzett kutatásaiért. (Vörös J. 2024)

Kutatásában megvilágítja a tényt, hogy az azonos végzettségű nők és férfiak azonos esélyekkel indulnak a közös életúton. Kezdetben még egyenrangúan lépkednek, de a gyermek megszületése után jelentősen romlanak a nők esélyei és lemaradnak a karrierépítésben.

Érdekes lenne megvizsgálni, hogy az egyes generációk anyái meddig maradnak otthon a gyermekeikkel és ennek milyen hatása lesz mindez a gyermekeikre, unokáikra.

Az egyes generációk és egymáshoz való viszonyulásai az oktatás és a munkaerőpiac terén, jelentősen befolyásolják a nők helyzetét. Más nehézségekkel kell, kellett megküzdenie egy veterán, egy baby bommer, vagy egy X generációs hölgynek, mint az Y, Z, vagy Alfa generáció tagjainak.

A lifelong learning kapcsán, a hazai és külföldi szakirodalomban a definíciók sokszínűségével találkozhatunk, olyan nagy nevek és szervezetek foglalkoztak és foglalkoznak a témával, mint az UNESCO (annak konferenciáin: Báthory/Falus 1997. Szüdi 2006.), valamint az Európai Unióban Bernd Dewe és Peter J. Weber.

A fogalom meghatározása a tudományos életben még mindig nem teljesen egyértelmű. Napjainkban az értelmezését az aktuális oktatási helyzetek igényei determinálják, hiszen ezek a gyors modernizáció miatt folyamatosan változnak, meghatározzák a világunkat. (Ch. Gerlach 2000)

A világon mindenütt tapasztaljuk, hogy megjelent az igény az egész életen át tartó tanulásra. Minél fejlettebb egy ország, annál többen és hosszabban szeretnének állampolgárai részt venni a felnőttoktatásban az élet különböző területein (U. Gartenschläger, H. Hinzen 2001)

A gyorsan változó digitális és technológiai forradalom világában, nagyon rövid időn belül elavultak lesznek ismereteink az élet minden területén, ezért folyamatosan aktualizálni kell őket. A nőknek ez különösen nagy kihívást jelent, hiszen a gyermeknevelés és a háztartás vezetése mellett, az egyébként is hátrányos helyzetükből, az egész életen át tartó tanulás nehézségeit is le kell küzdeniük. A kutatásból kiderült, hogy mindezt sokkal nagyobb számban teszik,

mint a férfiak, akiket első sorban csak a karrier ösztönöz, míg a nőket a személyes fejlődés és maga a lifelong learning is.

Ennek okai között találhatjuk azt is, hogy a mesterséges intelligencia megjelenésével egy újabb versenytársuk adódott a munkaerőpiacon. Napjaink kihívása, hogy az automatizálás a munkaerőpiacon munkahelyek megszűnését okozza. A munkavállalók leépítése elkerülhetetlen, akkor is, ha a vállalatok keresik a lehetőségeket, hogy a munkaköröket megváltoztassák, úgy, hogy az emberi munkát kiegészítse a mesterséges intelligencia és ne egy az egyben eltörölje. (D. Mulligan , G. Shaw (2021)

Kutatásom során megvizsgáltam, hogy az élethosszig tanulás milyen hatással van a mai magyar társadalom általam vizsgált tagjaira, különös tekintettel a nőkre.

Kérdőíves módszerrel 510 főt sikerült megkérdezni, akiknek nagy része, 440 fő nőnek, 66 fő férfinak definiálta magát, 4 fő nem nyilatkozott. Többségében szellemi foglalkozásúak és az X-generáció tagjai.

Többféle módszerrel vizsgáltam az adott csoportot, a kérdőív mellett, megvizsgáltam a Központi Statisztikai Hivatal (KSH) oldalait, valamint az OECD statisztikai adatait és diagrammait, melyek más intézmények, mint például az UNESCO/OECD/EUROSTAT (UOE), oktatási adatbázisát is egyesítik. Végül a kutatási adatok összefüggéseinek vizsgálatához az IBM SPSS Statistics programot alkalmaztam

A különböző módszerek egyöntetűen azt bizonyították, hogy az élethosszig tanulásban a kérdőívet kitöltő nők aktívabbak és fontosabbnak tartják, mint a férfiak. A nők számára is fontos a karrier, de a férfiaknak csak azok a képzések bírnak nagyobb jelentőséggel, amelyek előre lépésüket a munkahelyi ranglétrán megkönnyítik. Ez a férfiak esetében legtöbbször meg is történik. A nők számára személyes fejlődés legalább annyira fontos, mint az előléptetés, amit sokszor nem is érnek el a képzések hatására sem. A nyelvtudást is fontosabbnak tartják, mint a férfiak. Többségében a nők sokkal több felsőfokú végzettséggel rendelkeznek.

Hazánk a felsőfokú végzettségűek számát tekintve jelentős az OECD listájának végén található. Magyarország az oktatásra fordított összeg tekintetében is az utolsó országok csoportjában látható. Az idegen nyelvek ismeretében is sokat kell javulnunk, hogy felzárkózzunk az Európai Unió országai közé.

7. FELHASZNÁLT IRODALOM:

- Andorka Rudolf (1997) : Bevezetés a szociológiába Osiris Kiadó, Budapest
- Antoni Rita (2010) : A feminizmus története <https://nokert.hu/tue-20100518-2251/498/6/feminizmus-tortenete-vazlatos-attekintes> letöltés: 2024. 03. 29.
- Árvai Tünde (2013) : Az Egyetemet és Főiskolát Végzett Magyar Nők Egyesülete I. https://pecsi-notortenet.blog.hu/2013/03/25/az_egyetemet_es_foiskolat_vegzett_magyar_nok_egyesuletenek_pecsi_megjelenese 2024. 03. 28.
- Bernhard Leipold (2012) : Lebenslanges-Lernen-und-Bildung-im-Alter
- Borbély-Pecze Tibor Bors , Fazakas Ida, Kenderfi Miklós, Tajtiné Lesó Györgyi (2021) : Pályainformációtól a közösségi karrier-konstrukcióig. In. Új Pedagógiai Szemle 2021/3-4.szám
- Buda András (2019) : Generációk, társadalmi csoportok a 21. században Magyar Tudomány 180 DOI: 10.1556/2065.180.2019.1.12
- Christiane Gerlach (2000) : Lebenslanges Lernen: Konzepte und Entwicklungen 1972 bis 1997 Köln, Böhlau
- Cserné Adermann Gizella, Fodor Imréné, Koltai Dénes, Kövesi Gusztáv, Kövesi Jenő, Muity György, Nemeskéri Zsolt, Szép Zsófia, Vámosi Tamás, Váradi Ákos (2006) :A felnőttek foglalkoztathatóságának növelésére irányuló komplex képzési modellek, különös tekintettel a hátrányos helyzetű csoportokra, javaslatok intézkedésekre Nemzeti Felnőttképzési Intézet Budapest.
- Deanna Mulligan , Greg Shaw (2021) : A munka jövője Okoscégek a holnap munkavállalóiért Pallas Athéné Könyvkiadó Kft. Budapest
- Domokos Csaba (2021) : Mióta járhatnak egyetemre a nők Magyarországon? <https://tudas.hu/miota-jarhatnak-egyetemre-a-nok-magyarorszagon/> letöltés: 2024. 03. 29.
- Drjenovszky Zsófia, Sztáray Kézdy Éva (2021) : Kisgyermekes szülők a munkaerőpiacon: otthonlévő apák - dolgozó anyák Új Munkaügyi Szemle II. évfolyam 2021 / 4. sz
- Earl Babbie (2003): A társadalomtudományi kutatás gyakorlata Balassi Kiadó, Budapest,
- Eric Schäfer (2017): Lebenslanges Lernen, Erkenntnisse und Mythen über das Lernen im Erwachsenenalter Springer <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-662-50422-2> letöltés: 2024. 03. 28.

- Falvai Róbert (2012) Az Árpád-ház nagy asszonyai I. Duna International Könyvkiadó Kft. Budapest
- Farkas Éva (2013) : A szak- és felnőttképzés gyakorlata SZTE JGYPK Szeged
- Farkas Éva- Henczi Lajos (2014): A felnőttképzés új szabályozása, felnőttképzési kézikönyv, Magyar Kereskedelmi és Iparkamara, Budapest
- Fekete Iván, Gregorics Tibor, Nagy Sára (2006) : Bevezetés a mesterséges intelligenciába ELTE Eötvös Kiadó Budapest
- Futó Iván (2019): Mesterségesintelligencia-eszközök-szakértői rendszerek- alkalmazása a közigazgatásban Dialóg Campus Kiadó Budapest
- Generációso(k)k (2017) Tanulmányok a generációk témakörében. Szerk.: Mészáros Aranka, Lestyán Katalin. Gödöllő, , Szent István Egyetemi Kiadó (II. fejezet: 106.-200.o.)
- Georgikon 200 (1996) Pannon Agrártudományi Egyetem Georgikon Mezőgazdaságtudományi Kar Keszthely
- Halmos Csaba (2005) :A felnőttképzésben résztvevők elhelyezkedése, különös tekintettel a hátrányos helyzetű rétegekre, régiókra Nemzeti Felnőttképzési Intézet, Budapest
- Henczi Lajos (2021): Felnőttképzési útmutató (https://ginop617monitoring.nive.hu/images/Felnttkpzsi_tmutat.pdf) letöltés: 2024. 02. 08.
- Héra Gábor, Ligeti György(2005) : Módszertan a társadalmi jelenségek kutatása Osiris kiadó, Budapest
- Hetényi, Anett (2016) Munkaerőpiac, generációk és a motiváció kérdése a XXI. században. <http://diploma.uni-sopron.hu/1746/> Letöltés: 2024. 03. 30.
- <https://hu.warbletoncouncil.org/prueba-u-de-mann-whitney-14919> Letöltés: 2023. 07.
- <https://mersz.hu/blog/kutatasi-modszerek/> letöltés: 2024. 03. 22
- <https://shop.kohlhammer.de/lebenslanges-lernen-und-bildung-im-alter-17583.html#147=9> Letöltés: 2024. 04. 13.
- <https://spssabc.hu/ketvaltozos-elemzes/mann-whitney-proba/> Letöltés: 2023. 06. 30
- <https://spssabc.hu/leiro-statisztika/meresi-szint/> letöltés: 2023. 06. 22.
- <https://www.ksh.hu/> Letöltés: 2024. 04. 23.
- https://www.oecd-ilibrary.org/education/education-at-a-glance_19991487 Letöltés: 2024. 04. 23.

- Kalocsai Ottó, Kolta Dóra (2023) A gödöllői német nemzetiségi nyelvoktatás helyzetének és hatásának elemzése Studia Mundi–Economica, 10. kötet 4. szám, DOI: 10.18531/sme.vol.10.no.4.pp.71-86
- Kenderfi Miklós (2011): Foglalkozás speciális helyzetű csoportokkal Szent István Egyetem Gödöllő
- Kéri Katalin (2018): Lánynevelés és női művelődés az újkori Magyarországon Kronosz Kiadó Pécs
- Kissné András K. (2010) Generációk a magyar honvédségnél motiváció és munkaerő megtartó képesség In. Hadtudományi Szemle Budapest 2010. 3.évfolyam 4. szám
- Kissné András K. (2014): Generációk, munkaerőpiac és a motiváció kérdései a 21. században. <http://bit.ly/2woXDf0> Letöltés 2024. 01. 06.
- Klaus-Peter Hufer (2001): A felnőttoktatás szerkezeti változásai- In Uwe Gartenschläger – Heribert Hinzen: A felnőttoktatás perspektívái és fejlődési irányai Német Népfőiskolai Szövetség Nemzetközi Együttműködési Intézet, Budapest
- Klein Balázs, Klein Sándor (2020): A szervezet lelke Edge 2000 Kiadó, Budapest 2020.
- Klein Sándor (2020): Intelligencia, kreativitás, kompetencia, Módszerek és eredmények, Edge 2000 Kiadó, Budapest
- Komlósi Sándor (2000): Lórántffy Zsuzsanna iskolákat támogató tevékenysége In.: Erdély és Patak fejedelemasszonya Lórántffy Zsuzsanna I kötet Sárospatak
- Kontra József (2011) : A pedagógiai kutatások módszertana Kaposvári Egyetem
- Ködöböcz József (2000): Lórántffy Zsuzsanna, „Sárospatak nagyasszonya” In.: Erdély és Patak fejedelemasszonya Lórántffy Zsuzsanna I kötet Sárospatak
- Kührner Éva (2020) :Szabolcsi diplomás nők a XX. század elején https://www.academia.edu/70490611/Diplom%C3%A1s_n%C5%91k letöltés: 2024. 03. 22
- Kungl Vetenskaps Akademien (2023): The Nobel-Prize <https://www.nobelprize.org/prizes/economic-sciences/2023/press-release/> letöltés: 2024. 01. 22
- Lampek Kinga, Horváthné Kívés Zsuzsanna (2015) : Általános kutatómódszertani alapok In.: Boncz Imre Kutatómódszertani alapismeretek Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Kar
- Lengyelne Molnár Tünde, Tóvári Judit (2001) : Kutatómódszertan, Eszterházy Károly Főiskola Informatikai Szolgáltató Centruma Eger

- Martin Ford (2022): Jövők a robotok korában, HVG Könyvek Budapest
- Mészáros István, Németh András, Pukánszky Béla (1999): Bevezetés a pedagógia és az iskoláztatás történetébe Osiris Kiadó Budapest
- Nagy Ádám (2017) : Az Alfa generáció magyarországi recepciója In Közösség és Kultúra, IV. folyam VIII. évfolyam 2017/III. szám
- Nemes Orsolya (2019) Generációs mítoszok HVG Kiadó Zrt., Budapest
- Óhidy Andrea (2021): Élethosszig tanulni Gondolat
- Őry Mária (2005) : Hátrányos helyzetű csoportok helyzete a munkaerőpiacon Nemzeti Felnőttképzési Intézet, Budapest
- Pető Andrea (2006): Társadalmi nemek és a nők története. In: Bódy Zsombor, Ö. Kovács József (szerk.): Bevezetés a társadalomtörténetbe. Hagyományok, irányzatok, módszerek. Osiris Kiadó, Budapest
- Polónyi István (2021) : Iskolázottsági verseny és humánerőforrások a 21. század közepén. Gondolat Kiadó, Budapest
- Pukánszky Béla (2006) A nőnevelés évezredei Fejezetek a lányok nevelésének történetéből Gondolat
- Pukánszky Béla Németh András (1996): Neveléstörténet Nemzeti Tankönyvkiadó Rt.
<https://magyar-irodalom.elte.hu/nevelestortenet/02.02.html> Letöltés: 2024. 03. 30.
- Steigervald Krisztián (2019): Generációk harca – Hogyan értsük meg egymást? Partvonal, Budapest
- Stuart J. Russel, Peter Norvig (2020): Mesterséges Intelligencia Modern megközelítésben Tamarix Kft. Budapest
- Suhajda Csilla Judit (2016) : A munka szerepe az életútban In Tanulmányok Völgyesy Pál köszöntése 80. születésnapján Kontakt Alapítvány, Budapest
- Szilágyi Klára (1993) : A tanácsadási elméletek munkavállalási tanácsadó szakosoknak Gödöllő
- Szilágyi Klára (2007) : Munka-pályatanácsadás mint professzió Kollégium
- Szilágyi Klára (2011): Felnőttképzési szolgáltatások , Szent István Egyetem Gödöllő
- Szilágyi Klára (2023): Munka- pályatanácsadás, mint professzió, Kontakt Alapítvány, Budapest
- Tari Annamária (2010) : Y generáció Jaffa, Budapest

- Tari Annamária (2015) : Generációk online Tericum Kiadó Kft.
- Taskó Tünde Anna: Tanulási készségek és az alulteljesítés mérése – Katt kérdőív (2015.)
In: Iskolapszichológia Füzetek 36. sz. ELTE EÖTVÖS Kiadó, Budapest
- Tomcsányi Pál (2000): Általános kutatómódszertan Szent István Egyetem, Gödöllő
- Uwe Gartenschläger, Heribert Hinzen (2001) :A felnőttoktatás perspektívái és fejlődési irányai Német Népfőiskolai Szövetség Nemzetközi Együttműködési Intézete Budapest
- Új Ember (1999) katolikus hetilap : Mióta tanulhatnak a nők? F. Zs. 55. évfolyam 18. szám
- Vágner Vivien (2021) : Hátrányos helyzetű munkavállalókkal kapcsolatos munkavállalói attitűdök vizsgálata Új Munkaügyi Szemle II. évfolyam 2021 / 4. sz
- Vörös József (2024): A közgazdaságtan 2023. évi Nobel-díjasa: Claudia Goldin In: Magyar Tudomány 185. évfolyam 1. szám Akadémia Kiadó

8. TÁBLÁZATOK ÉS ÁBRÁK JEGYZÉKE

1. táblázat Egyetemet végzett nők Magyarországon	14
2. táblázat A konvertál Excel táblázat	37
3. táblázat SPSS keresztábla lekérdezés Iskolai végzettségek vizsgálata.....	51
4. táblázat SPSS keresztábla lekérdezés Iskolai végzettségek vizsgálata.....	52
5. táblázat Motiváció vizsgálata	53
6. táblázat Élethosszig tanulás jelentőségének vizsgálata	54
7. táblázat Nyelvi képzés jelentőségének vizsgálata	55
8. táblázat SPSS keresztábla lekérdezés Szabadidőhöz kapcsolódó képzések jelentősége ...	56
9. táblázat SPSS keresztábla lekérdezés szellemi munkát végzők élethosszig tartó tanuláshoz való viszonyulása	56
1. ábra Munkanélküli nők száma Magyarországon 2009-2020 között	17
2. ábra A nők hátrányos helyzete a karrierépítésben a gyermekvállalás hatására	20
3. ábra A nők munkapiaci helyzete	21
4. ábra A válaszadók nemek szerinti eloszlása	39
5. ábra Legmagasabb iskolai végzettség nők	40
6. ábra Legmagasabb iskolai végzettség férfiak	41
7. ábra Képzési motivációk nőknél	41
8. ábra Személyiségfejlesztés jelentősége – férfiak	42
9. ábra Személyiségfejlesztés jelentősége – férfiak	42
10. ábra A válaszadók életkora	43
11. ábra A válaszadók generációk szerinti felosztása	44
12. ábra A nők viszonyulása az élethosszig tartó tanuláshoz	45
13. ábra A férfiak viszonyulása az élethosszig tartó tanuláshoz	45
14. ábra A válaszadók viszonyulása a nyelvi képzésekhez	46
15. ábra A leggyakrabban beszélt nyelvek Magyarországon 2011-ben és 2022-ben.....	47
16. ábra A legmagasabb iskolai végzettség nemenként a népszámlálás éveiben	48
17. ábra A legmagasabb iskolai végzettség nemenként a népszámlálás éveiben	49
18. ábra Az oktatásra fordított kiadások 2020	50

9. MELLÉKLETEK

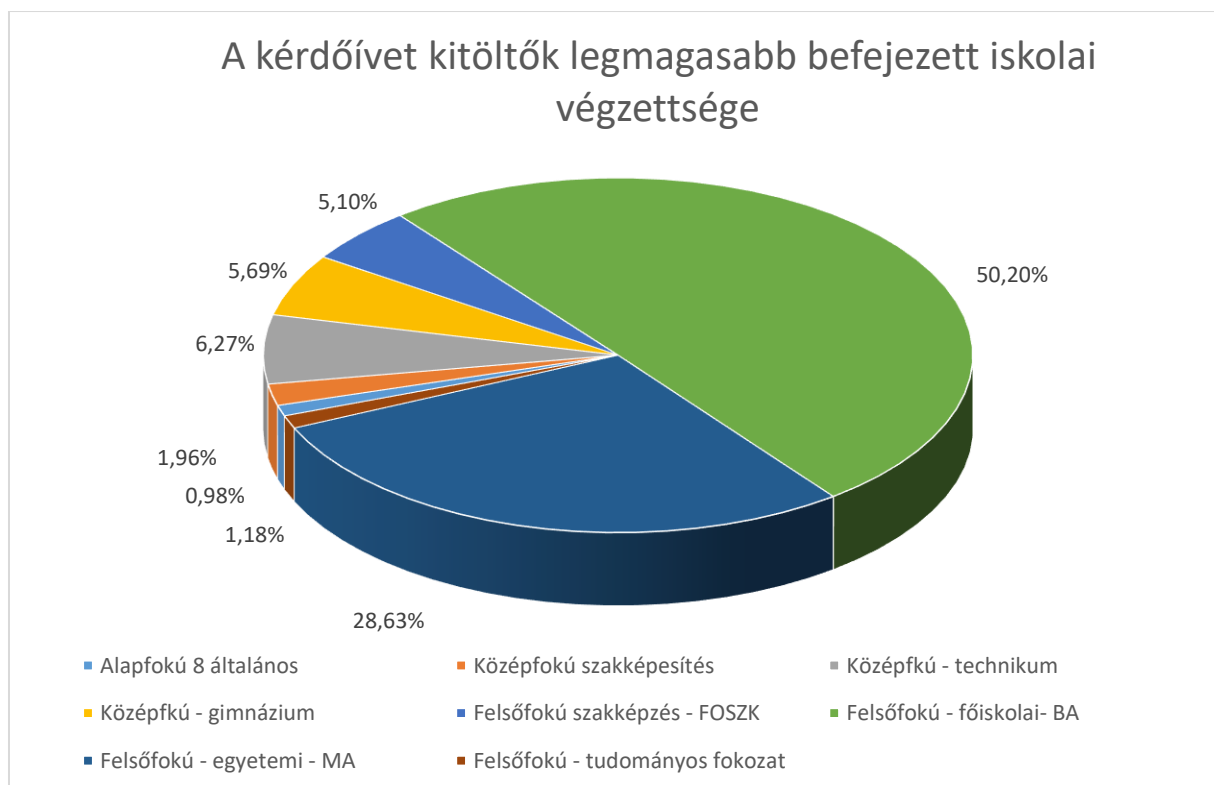
A kérdőív elérhetősége

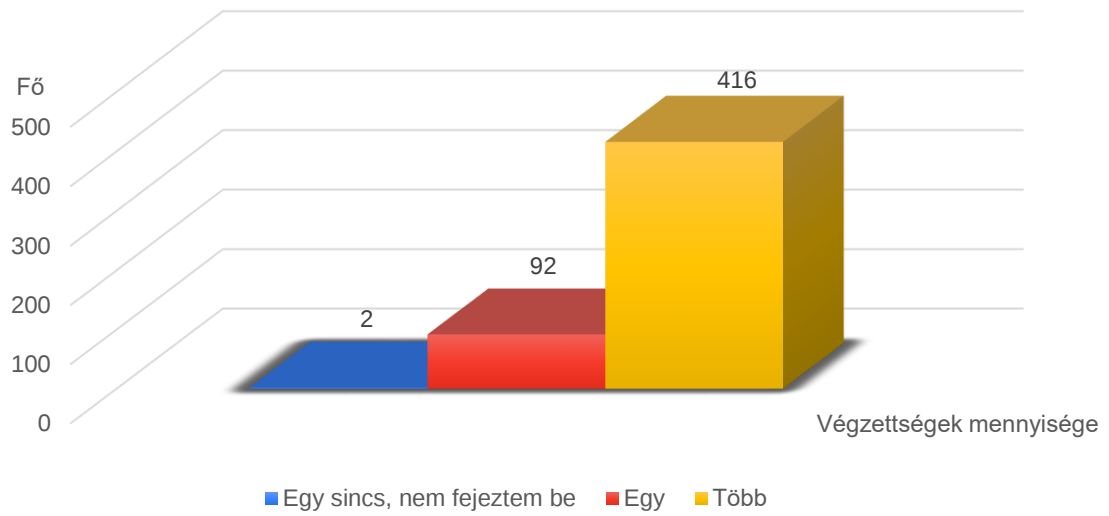
Élethosszig tartó tanulás

<https://docs.google.com/forms/d/1y2TrHePVclxKfnFJGfS3m7LxWxeD5YtOB-kkHLvwxfw/edit?pli=1>

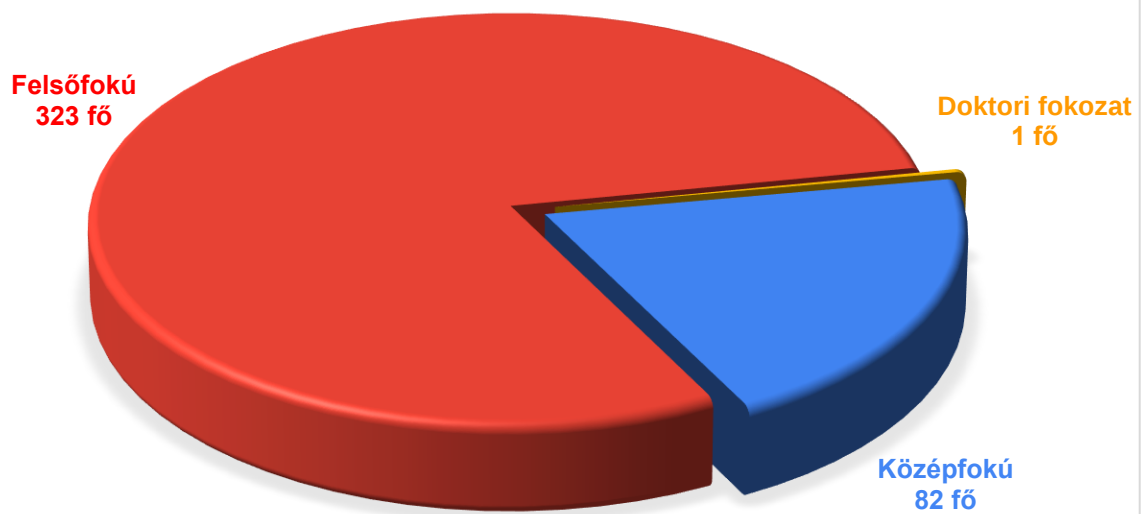
Saját szerkesztésű diagrammok a kérdőív alapján

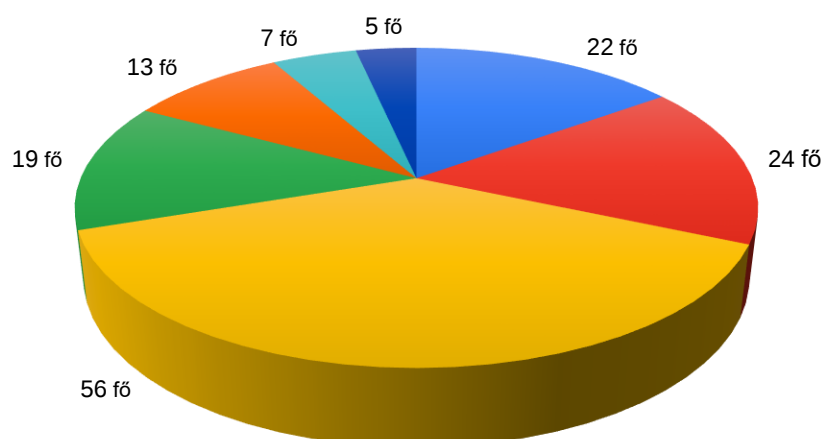
Mennyi befejezett iskolai végzettsége van?

A több végzettség eloszlása

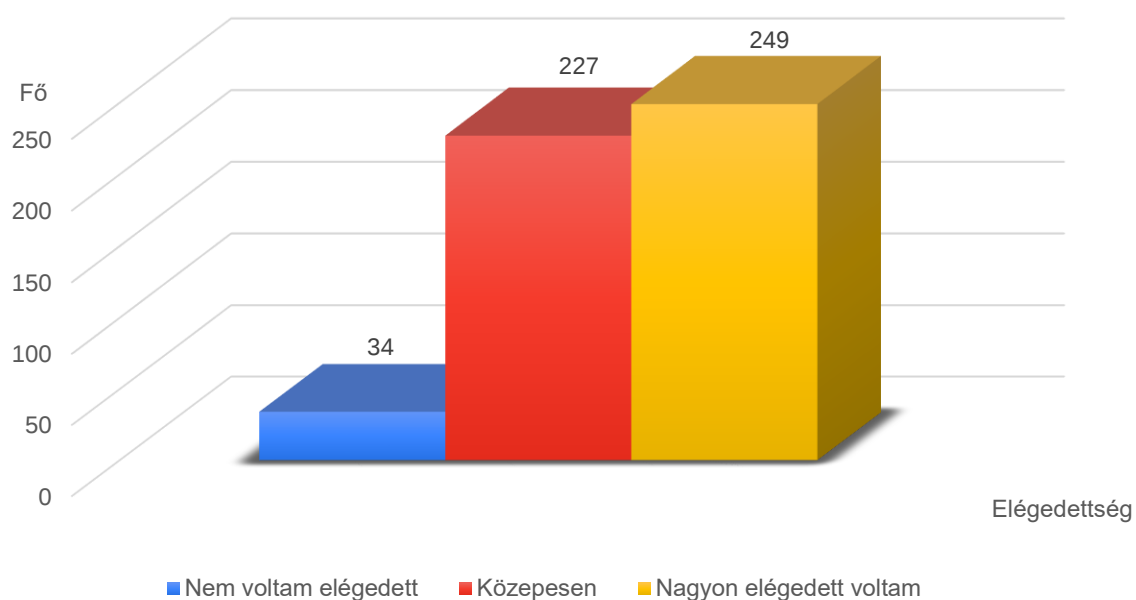

Az élethosszig tartó tanulás akadályozó tényezői

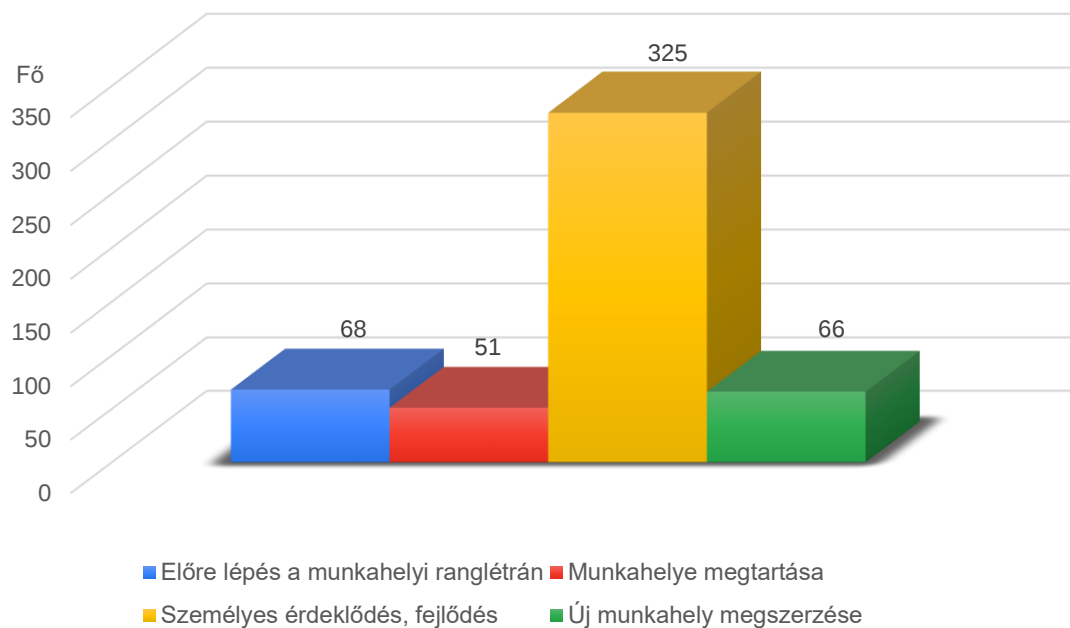

- Családi okok miatt
- A korábbi tanulmányaihoz kapcsolódó kedvezőtlen tapasztalatai miatt
- Több oka is volt a felsoroltak közül
- Az oktatás, képzés túl drága volt
- A munkáltató nem támogatta
- A képzés túl távol volt
- Nem rendelkezett a képzéshez szükséges végzettséggel

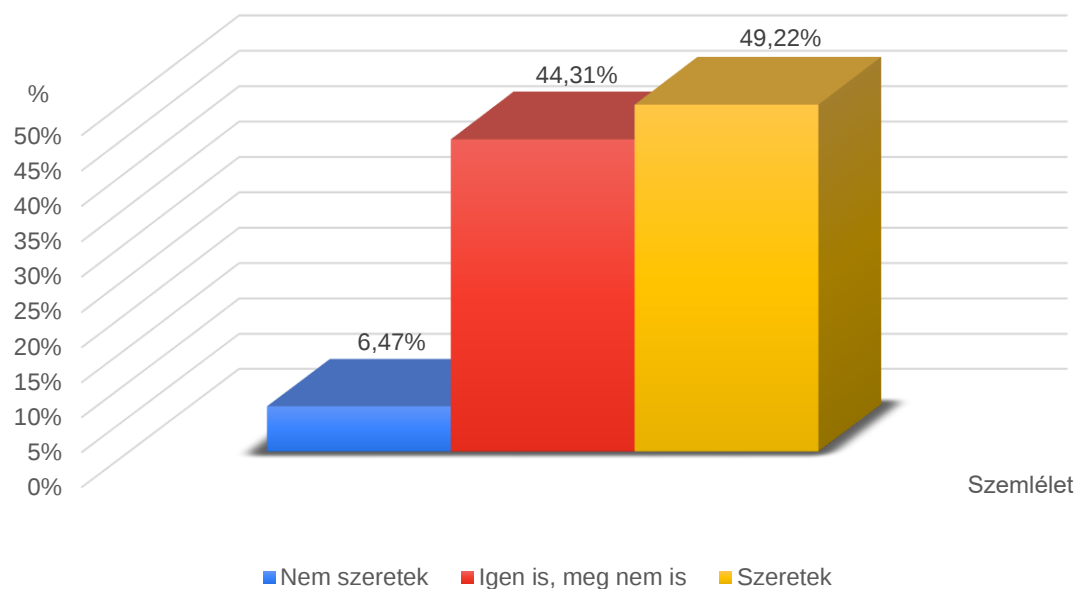
Képzési elégedettségmérés

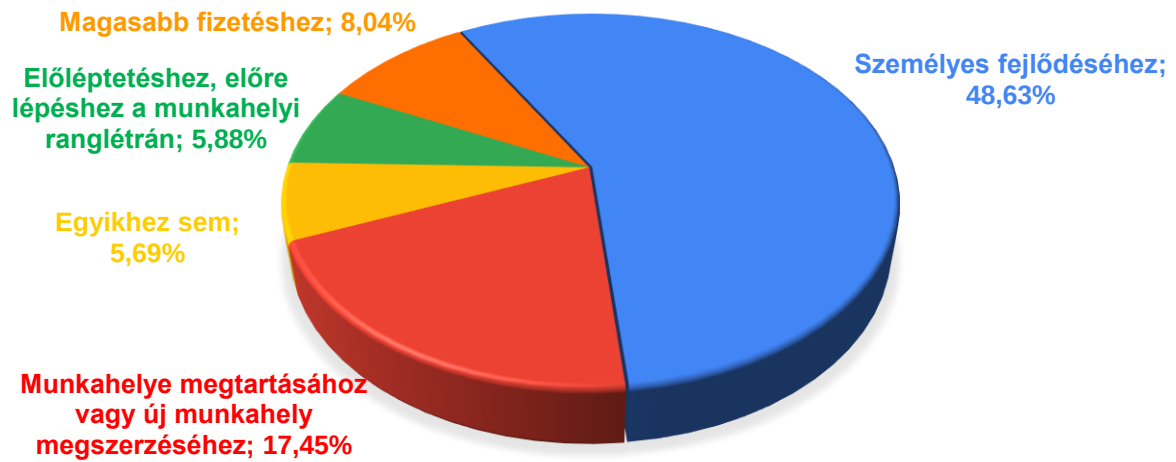
Képzési motiváció

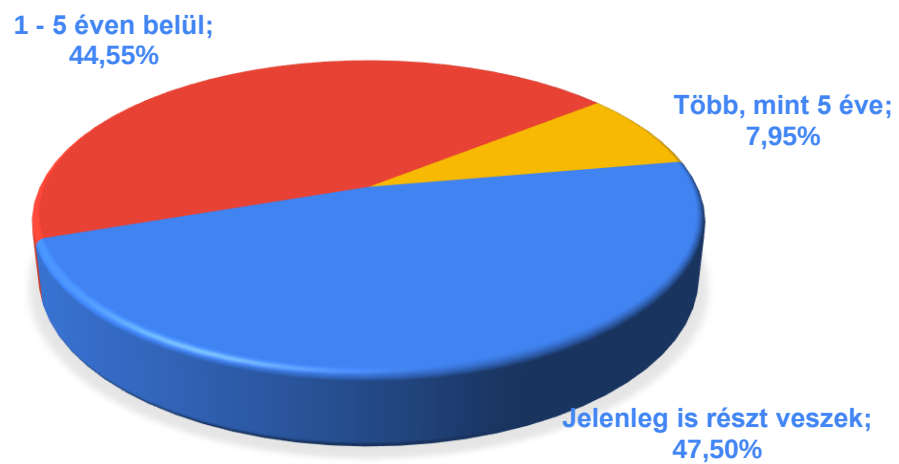
Tanulási szemlélet

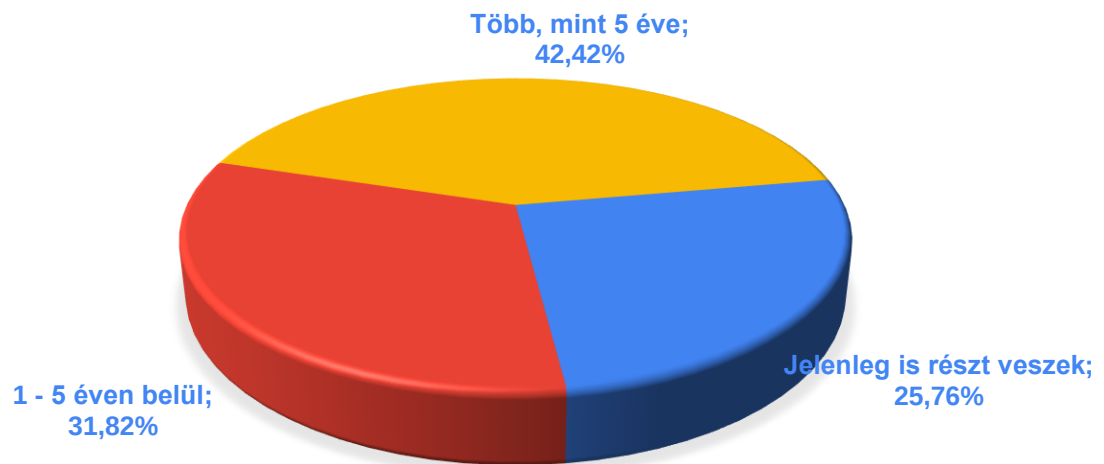
A képzés mihez járult hozzá?

Mikor vett részt utoljára képzésben? Nők

Mikor vett részt utoljára képzésben? Férfiak

NYILATKOZAT

a diplomadolgozat nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: **Majorné Szécsényi Erika**
A Hallgató Neptun kódja: **APU6HH**
A dolgozat címe: **Az élethosszig tanulás és a nők helyzete**
A megjelenés éve: **2024**
A konzulens intézetének neve: **Agrár- és Élelmiszergazdasági Intézet**
A konzulens tanszékének a neve: **Nemzetközi - szabályozási és Gazdasági Jogi Tanszék**

Kijelentem, hogy az általam benyújtott diplomadolgozat egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

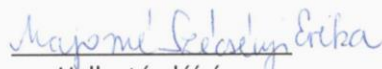
A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkori szellemitulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelte után nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem könyvtári repozitori rendszerében.

Kelt: **Gödöllő, 2024 év április hó 28 nap**

Hallgató aláírása

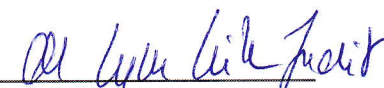
NYILATKOZAT

Majorné Szécsényi Erika (hallgató Neptun azonosítója: **APU6HH**) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a diplomadolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót a záróvizsgán történő védésre javaslom / nem javaslom¹.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem

Kelt: Gödöllő, 2024. április 19 nap

belső konzulens

---

¹ A megfelelő aláhúzendó.